

Хакыкат лтд. шти. Неһрияты

ХЕМПЕР СЫРЛАРЫНЫ АЧЯР

Тержиге эден:
М. Сыддык Гүмүш

НАКІКАТ КІТÂВЕВІ

Darüşşefeka Cad. No: 57 P. K. 35 **34262**

Tel: 90.212.523 45 56 – 532 58 43 Fax: 90.212.525 59 79

<http://www.hakikatkitavevi.com>

e-mail: bilgi@hakikatkitavevi.com

Fatih-İSTANBUL

1999

Baskı: İhlas Gazetecilik A. Ş. İSTANBUL Tel: 90.212.454 30 00

Жами`ул-эзхер мүдир-и в:м тассыкнамасыдыр:

Түркиеде Ыхлас Вакфы тарапындан язылан ве йыгналан, гошмача сахыпада атлары ве авторлары язылгы элли ики дин китабының нешредилмегине ве яйрадылмагына пәсгелчилик кдур. Эл-Каире 14.12.1994

Эзхер-и шериф
идаретүл-бухус
ветте`лиф веттержеме
мүдир-и в:м К.К

ДУЙДУРЫШ: Мисионерлер христианлыгы яймага, яхудилер хахамларының бозук сөзлерини яймага, Стамбулдакы Хакыкат Неширятьы ысламыети яймага, масонлар болса, динлери к этмәге чалышярлар. Аклы, ылмы ве ынсабы бар болан адам, буларың хайсының догрудыгына дүшүнер ве мунуң яйрамагы үчин көмек әдип, әхли ынсанларың сеадете говушмакларына себәп болар. Адамзада мундан гымматлы ве мундан пейдалы хызмат болуп билмез.

ЭПИЛОГ

Аллахү Тагала, Куръан-ы керимде, Маиде сүресиниң 82-нжи аятында (Ысламыетиниң улы душманы еврейлер ве мүшриклердир) буюяр. Ысламыети ичинден опурмак үчин илкинжи гезек питне чыкаран Еврей Еменли Абдуллах бин Себедир. Хакыкы мусулман болан (**Әхл-и Сүннет**)е гаршы (**Шайы**) топарланшыгыны гурады. Хер асырда шайы алымы шеклинде орта чыкан еврейлер (яхудилер), бу пырканы гүйчлендирдилер. Еврейлериң ысламыете берен зыянлары хакында, Кувейтде (**Мектебет-үс-сахабет-ил-ысламийе**) тарапындан чап әдилен (**Хыянет-үл-ехуд**) ве Бейрутда нешредилен (**Әр-реж-лүс-санем**) атлы китапларда гинден беян әдилйәр. Иса алейхисселама гөге чыкарылдан соң, бозук Инжиллер языландыгы үчин, христианларың көпүси (**Мүшрик**) болды. Мүшрик болмадыкларам, Мухаммед алейхисселама ынанмаяндыклары үчин (**Капыр**) болды. Булара ве еврейлере (**Әхл-и китап**) дийилди. Ысламыет пейда болансоң, попларың орта асырдакы хәкимиятлери йыкылды. Ысламыети ёк етмек үчин мисионер (христианлыгы яймак үчин херекет әден адам) гурамаларыны гурдулар. Бу иште иң нетижели ишләнлер иңлислер болды. Лондонда (Колониялар министрлиги) гурулды. Келләңе гелмежек яхуди хилегәрликлери билен ве харбы, сыясы гүйчлер билен ысламыете хүжүм этдилер. Колониялар министрлиги тарапындан хер үлкә иберилен мүндрече ичалыларың бири болан Хемпер, 1125[м.1713] -нжи йылда Басрада Неждли Мухаммеди торуна дүшүрди, бирнәче йыл алдап гезди, соңра икиси билеликде (**Веххабы**) пыркасыны гурдулар ве Англиядакы колониялар министрлигиниң буйругы билен 1150[м.1738]-нжи йылда ыглан әдилди.

Хемпер, Иңлис Колониялар Министрлигиниң буйругы билен Мүсүр, Ырак, Эйран, Хижаз ве халифелигиң меркези болан Стамбулда ичалылык этмек, мусулманлары алдава салмак ве христианлыга хызмат этмек везипелери берлен иңлис мисионеридир. Ыслам душманлары, ысламыети ёк этмек үчин нәче чытрашсалар-да Аллахү Тагаланың бу нуруны асла сөндүрип билмезлер. Чүнки, Аллахү Тагала Куръан-ы керимде, Хижр сүресиниң 9-нжи аят-ы керимесинде (**Бу куръан-ы саңа мен индердим. Оны мен горага аларын**) буюрды. Ягны, капырлар Оңа зепер етирип билмезлер, Оны үйтгедип я-да бозуп билмезлер, О нуры асла сөндүрип билмезлер дийип билдирди. Он дөрт асырдан бәри мусулманлар Куръан-ы керимиң ышыклы ёлунда ишләп, билимде, ахлакда, тебигы

билимлерде, сөвдада ве сыясатда өңе гидишликлер газандылар. Бейик дөвлетлер гурдулар. Франциядакы 1204[м-1789]-нжи йылың революциясындан соңра, Европалы яшлар, бутханаларыны, руханыларың ахлаксызлыкларыны, зулумларыны, талаңларыны, яланларыны ве христиан дининиң бозуклыгыны гөрүп, христианлыктан айрылмага ве мусулман я-да динсиз болмага баш-ладылар. Христианлыктан узаклашдыкча-да тебигы би-лимлер ве технологияда өсүш газандылар. Себэби христианлык бу дүниэ үчин ишлемэге бөвет болярды. Бу яш неслиң, динлери яманлап язан китапларыны окан ве иңлислериң ыслама гаршы яланларыдыр-төхметлерине алданан кэбир мусулманлар-да динде гапыллыга ёл бердилер. Ысламыетден узаклашдыкча тебигы билимлерде ыза галдылар. Чүнки, ысламыет бу дүниэ үчинем ишлемэги эмредйэр.

Иңлис дөвлетиниң эсас сыясаты, дүниэдеки, айратын хем Африкадакы ве Хиндистандакы байлык-лары эксплуатирлемек, о тайдакы ынсанлары хайван ялы ишледип әхли газанчлары Англия акдырмакдыр. Адалаты, сөйгини ве ярдамлашмагы эмреден ыслам динине говушанлар, иңлис жебир-сүтемлерине, яланла-рына бөвет болярлар.

Бу китабымызы үч бап эсасында тайярладык:

Биринжи бап иңлис ичалысының айдып гиден сыр-лары барададыр. Бу бапда иңлислериң ысламыети ёк этмек үчин тайярлан бетпөл планлары билдирилийэр. Бап еди бөлүмден ыбарат.

Икинжи бапда иңлислериң планларыны дурму-ша гечиришлери, дөвлет адамларыны дузага дүшүриш-лери, мусулманлара акыл алмаз дережеде сүтем эдиш-лери хем-де Хинд ве Османлы ыслам дөвлетлерини ёк эдишлери гүррүң берилийэр. Китабымызың бу бабы, Веххабыларың дузагына дүшен зоваллы мусулманла-рың, гапыллыктан оянмакларына себеп болжак ве Әхл-и Сүннет алымларының язгыларына кувват бержек документлере байдыр.

Үчүнжи бап (**Хуласат-үл-келам**)дан тержиме эдилендир, хак диниң ысламыетдигини субут эдйэр.

**Милады
1998**

**Хижри шемси
1376**

**Хижри камары
1419**

БИРИНЖИ БАП

Биринжи Бөлүм

Хемпер шейле диййэр: Бейик Британиямыз өрөн гиндир. Гүн, деңизлериң аңырсында бир нәмэ-лимликде догушы ялы, гүнүң яшмасам бу деңизлериң гөзөтмезлигинде болуп гечйэр. Дөвлетимиз Хиндис-тан, Хытай ве Гүнорта-гүндогардакы колонияларында йүпи говшак тутяр. Бу мемлекетлер энтек долы элимизиң ашагында дэлдир. Эмма биз бу ерлерде өрөн ишенңир ве башаржаң сыясат алып барярыс. Тиз вагтдан әхлиси элимизе гечер. Бу ерде ики хусус мө-хүмдир:

- 1) Элимизе гечен ерлери элимизде саклап билмек.
- 2) Элимизе гечмедик ерлерэм эле гечиржек болуп сынанышмак.

Колониялар министрлиги, бу ики везипэни амала ашырмак үчин, бу дөвлетлериң хер хайсы бабатдан комиссия ролуны ерине етирди. Министрликде ишлөп башламсоң министриң маңа гөвни етди ве Гүндогар Хиндистан фирмасында бир везипэ белледи. Дашын-дан гөрсөң бу фирманың иши сөвда-сатык ялыды. Эмма асыл везипеси, Хиндистаны ве үммүлмез топ-ракларыны эле гечирмегиң ёлларыны агтарярды.

Хөкүметимиз Хиндистан үчин ховсала дүше-нокды. Себэби Хиндистанда дүрли миллетлер, дүрли дилде гүрлейән ве бәхбитлери бирбирине терс дүшйән халкыетлер барды. Хытайданам кән бир горкымыз ёк-ды. Себэби Хытайдакы буддизм ве конфечюс динлери-ниң жанланмагындан ховатыр эдиленокды. Себэби дурмуш билен хич хили багланшыгы болмадык бу ики үлкөниң халкында ватан сөйгүсинден нам-нышан ёкды. Шол себэпли Иңлис хөкүмети биынжалык бола-нокды. Эмма гелжекде йүзе чыкайжак хадысалары гөзден даш тутмалы дэлди. Шонуң үчинем бу үлке-лерде бөлүншик, гапыллык ве гарышлык, хатда сары кеселини дөрөтмек үчин хас соңракы йыллары гөз өңүнде тутан, өңден гөрүжиликли планлар ишлөп дүзйәрдик. Бу ики халкың дөп-

дессурларына перде-ленип, матлабымызы гизлин сакламак бизе башардыр-ды.

Ыслам дөвлетлери халыс ынжалыгымызы бозярды. Әхлисәм бизиң пейдамыза болан, Хасса Адам билен (*Османлы дөвлетини гөз өңүнде тутяр*) бирнөче шертнама баглашыпдык. Колониялар Министрлигиниң тежрибели адамлары бу Хассаның бир асырданам аз вагтлык өмрүниң галандыгыны айдярлар. Мундан башга Эйран хөкүмети биленем бирнөче шертнамалар баглашып, бу үлкелериң икисине-де масон эдип етишдирен дөвлет адамларымызы ерлешдирдик. Пара, эрбет доландырыжылык ве дини дүшүнжеси ногсан доландырыжыларың гөзел зенанлар билен мешгул болуп, везипелерини унутмагы бу ики үлкәниң би-лини омурды. Эмма муңа серетмезден, шу ашакдакы себәплер йүзүнден, эден ишлеримиз гарашян нети-жәмизи бермез дийип эндише эдйәрдик:

1. Мусулманлар Ыслама өрән баглыдырлар. Хер бир мусулман, бир попуң христианлыга баглы болшы ялы, хатда ондан гүйчлүрәк Ыслама баглыдыр. Билниши ялы, попларың жаны чыкса-да христианлыгы чыкмаз. Мусулманларың иң ховплулары Эйрандакы Шайылардыр. Чүнки, олар шайы болмадыклары капыр ве нежис сайярлар. Шайыларың назарында христианлар порсан зир-зибилден энайы дәл. Ве, әлбетде ынсан бар гүйжи билен зир-зибили айыржак болуп гайрат әдер. Бир гезек шайыларың биринден сорадым: (Нәме үчин христианлар хакында бейле пикир эдйәрсиниң?) Алан жогабым: (Ыслам Пыгамбери хөкмүраван эрке әдир. Догры ёлы тапмагы ве Аллахың дини болан Ыслама гирмеги үчин рухы бабатда зор салды. Әйсем дөвлетем ховплы бир адамы мадды тайдан зор астында тутмаярмы? Сөзүни эден нежислигим мадды дәл-де, рухы зора тутма болуп, диңе христианлара дәл, бүтин сүннилере ве капырлара махсусдыр. Хатда бизиң өңки Эйранлы межусилеримизем, шайыларың назарында нежисдир.)

Оңа шейле дийдим: (Өрән говы! Сүннилер би-лен христианларам Аллаха, Пыгамберине ве Кыямат гүнүне ынанярлар, нәме үчин олар нежисмиш?) Жога-бы шу болды: (Нежислигиниң ики себәби бар: Бирин-жиден, Хезрети Мухаммеди яланчы дийип гүнәкәр-лейәрлер⁽¹⁾. Бизем бу агыр төхметиң гаршысында (Саңа эзъет эдене сен-де эзъет эдип билерсиң) диен сөзи ятлап оlara (Сиз нежиссиниң!) дийәрис). Икин-жиден болса, христианлар Аллахың пыгамберине эрбет затлары төңкейәрлер. Мысал үчин, Иса алейхиссалам ичги ичерди, мелгун боландыгы үчин хажа чүйленди дийәрлер.

Оңа ховпургап шейле дийдим: (Христианлар бейле диймезлер). Ол болса: (Ёк, сен билеңок, (ки-табы мукаддес)де шейле язылгы) дийди. Мен дым-дым, себәби бу адам, икинжи хусусда болмаса-да ил-кинжисини хак айдярды. Жедели узалтмак иследемид. Чүнки, ысламы эшикде болсам-да, менден шүбхе эдәймеклери даш дәлди. Шол себәпли мыдама жедел-лерден гача дурярдым.

2. Ысламыет бир вагтлар хөкмүрован ве хәким динди. Мусулманларам эзизди. Бу хошгылав ынсанлара, сиз инди гул дийәймек кындыр. Ыслам тарыхыны пүчеге чыкарып, мусулманлара: «Бир заманлар элиңизе гечен ыззат ве хормат шол гүнки шертлер себәблидир. Ол гүнлер гитди, гайдып доланмаз» диймегимизем мүмкин дәлдир.

3. Османлы ве Эйранлыларың матлабымызы билип, планларымызы бозуп, тәсирсиз ягдая гетиреринден әтиач эдйәрдик. Аслында, бу ики дөвлет эп-әсли гүйч йитирипди. Эмма, мал-мүлки, ярагы ве меркези хәкимieti боланлыгы үчин аркайын болуп билемзокдык.

4. Ыслам алымлары ынжалыгымызы гачырярды. Се-бәби, Стамбул ве Эл-әзхер алымлары, Шам алымлары, Ырак алымлары өңүмизде гечилмез гала болуп дурды. Чүнки, олар дүнийәниң вагтлайын зовкы-сапасына гар-шы, Куръан-ы керимиң вада берен Жәннетине гир-мәге тайярланын ве бу ёллардан зерре ялыжагам дән-мейән кишилерди.

⁽¹⁾ Аслында, Пыгамберимизе яланчы дийип гара сүртжек болянлар шайылар ве христианлардыр. Шайыларың Куръан-ы кериме ве пыгамберимизиң хадыс-ы шерифине догры гелмейән ынанчлары, сөзлери ве бет ишлери (*Әс-Саваык-ул-мухрика*) ве (*Тухфе-и исна ашерийе*) ве (*Тейид-и әхл-и сүннет*) ве (*Нахийе*) ве (*Әсхаб-ы кирам*) ве (*Хужеж-и катыййе*) ве (*Милел ве Нихал*) ялы әхли сүннет китапларында билдирилип, хер хайсының жогаплары берлендир. (*Саваык*) авторы Ахмед ибни Хажер Мекки 974 (милады 1566)да Меккеде, (*Тухфе*) авторы Абдул Азиз 1239 (м. 1824)де Делиде, (*Тейид*) авторы ымамы Раббани Ахмед Фаруки 1034 (м. 1624)де Серхенд-и шерифде, (*Нахийе*) авторы Абдул Азиз Ферхареве 1239 (м. 1824)де, (*Әсхаб-ы кирам*) авторы Абдулхаким Арвасы 1362 (м. 1943)де Анкарада, (*Хужеж*) авторы Абдуллах Субейди 1174 (м. 1760)да Багдадда, (*Милел*) авторы Мухаммед Шихристаны 548 (м. 1154)де Багдадда вепат этдилер.

Халк олар табын болярды, хатда Солтанам олардан горкярды. Сүннилер шайылар ялы алымлара баглы дәлди. Себәби, шайылар китап ока-маярды, диңе алымлары танаярдылар ве солтана етер-лик дережеде вепадарлык гөркезмейәрдилер. Сүннилер болса, көп китап окап, алымлары ве солтаны тутярдылар.

Ягдай шейле болансоң, бирнәче гезек йыгнак этдик. Эмма, гынансагам хер сапар өңүмизде ёлуң беклидигини гөрдүк. Ичалыларымыздан гелйән хабар-лар өверликли дәлди, конференцияларам гарашыян нетижәни беренокды. Йөне, умытсызлыга дүшмейәрдик. Себәби, улудан бир дем алмак ве сабыр этмек бизиң адатымыздыр.

Бир гезек йыгнагымыза хут министриң өзи танымал поплар ве бирнәче специалистлер билен ге-липди. Йигрими киши барды, үч сагатдан говрак до-вам эден бу йыгнак нетижесиз галды. Йөне, попларың бири шей дийди: «Рахатсыз болмаң! Чүнки, христиан-лык 300 йыл зулум гөренсоң яйрады. Тамамыз, Ме-сих, гайыплар әлеминден bize назар салып, 300 йыл соңра хем болса капырлары (мусулманлары гөз өңүн-де тутяр) меркезлеринден чыкармак несип эдер. Биз кувватлы бир иман ве узын сабыр билен ярагланма-лыдырыс. Хәкимieti эле гечирмек үчин әхли сериш-делери уланмалыдырыс ве бүтин ёллара баш уруп гөрмелидирис. Христианлыгы, Мухаммедилериң ара-сында яйратмага чалышмалы. Асырлар соңра бир не-тиже алып билсегем бизиң үстүнлигимиз болар. Себә-би аталар чагалары үчин ишлейәндиң»

Колониялар Министрлигинде Англия билен бирликде Франция ве Россиядан хем дипломатлар ве дин адамларының гатылмагында конференция гечирил-ди. Багтым чүвүпди. Министр билен арам говы болан-соң менем гатылдым. Конференцияда, мусулманлары бөлүп, Испания киби, динлеринден чыкарып имана гетирмегиң (христианлашдырмагың) маслахаты эдилди. Эмма, алнан нетиже ене ислейшимиз ялы болмады. Мен бу конференциядакы бүтин геплешиклери (**Ила мелекүтил-Месих**) атлы китабымда яздым. Чуңдукла-ра көк уран әпет бир агажы гурадып, сөкмек кын-дыр. Эмма, биз кынчылыклары аңсатлашдырып еңип гечмелидирис. Христианлык яйрамак үчин гелен дин-дир. Муны bize Месих вада этди, Мухаммеде гүндо-гар ве гүнбатардакы әрбет шертлер ярдам этди.

Бу шертлер айрылансоң өзи билен билеликде белаларам (Ысламы гөз өңүнде тутяр) әкитди. Бу гүн канагатланма билен ягдайларың дүйпгөтер өзгеренди-гине шаятлык әдйәрис. Министрлигимизиң ве бейлеки христиан хөкүметлериң хыжувлы ве ядавсыз ишлеми-ги нетижесинде мусулманлар ыза чекилип башлады. Христианлар болса гүйчленйәрлер. Асырлар боюнча йитирилен ерлери гайтарып алмагың пеллеси гелди. Бейик Британия Ысламыети ёк этмәге баштутанлык этди.

Хич киме шикаят этмен, агларын өз халыма,

Титрәрин гүнәкәр дей, середип ыкбалыма.

БАП-1

Икинжи бөлүм.

Хижри 1122 ве милады 1710-нжы йылда Коло-ниялар Министри мени, Мусулманларың агзыны алар-дар ялы, мөхүм маглуматлары топламак үчин ичалы әдип Мүсүре, Ырага, Хижаза ве Стамбула ёллады. Шол бир вагтың өзүнде херекетли ве гарадан гайтмаз ене докуз адамы шол везипә белледи. Бизе герек болайжак пул, маглумат ве карта ялы герек-яраглары беренлеринден соң, дәвлет адамларының, алымлары-ның, кетхударларың атлары язылгы списокданам хер хайсымыза бирини бердилер. Хич ундуп билемок! Секретарь билен хошлашанымызда bize шейле дийди: «Дәвлетимизиң гележеги башарныгыңыза, укыбыңыза баглыдыр. Шонуң үчинем иң соңкы гүйжүңизи аяман ишлемели борсуңыз.»

Мен Ыслам бейиклериниң меркези болан Стамбула гаршы деңзиң үсти билен ёла дүшдүм. Асыл ишимиң гапдалындан о ерде Түркчәни сув ичен ялы өврәнмелидим. Аслында өнрәкден бәри Лондонда эпейже түркчәни, Курьян дили болан арапчаны ве Әйранлыларың дили болан парсчаны өврәнидим. Эмма, бир дили өврәнмек билен, бу дилде эдил шол ериниң халкы ялы гүрлешмек икиси бир зат дәлди. Чүнки, биринжиси үчин бирнәче йыл етерлик болса, икинжиси үчин мундан кән эссе көп вагт герек

болар. Адамлар мүңкүр болмазлар ялы, түркчөни инчеликлери билен өврөнмегим хөкманды.

Менден шүбхө эдерлер дийип бөврүм бүкгүл-дөнокды. Себәби, мусулманлар, пыгамберлери болан Мухаммед алейхиссаламдан өвренишлери ялы, хош-гылав, ачык гөвүнли ве пәли дүзүв адамлардыр. Олар биз ялы хер зада гөвни гаралып йөрөн киши дәлдилер. Галыберсе-де, Түрк Хөкүметиниң хениз ича-лылары тутуп биләйжек гурамалары-да ёкды.

Тапдан дүшүрөн сыяхатдан соң, Стамбула бардым. Өзүми Мухаммед дийип танатдым ве мусулман-ларың ыбадат ери болан метжиде гатнап башладым. Мусулманларың тертиплилиги, тәмизлиги ве гүнүне кайылыгы хошума гитди. Бир гезек өз-өзүме: «Нәме себәпден бу бигүнә адамлар билен сөвешйөркөк? Ме-сихиң bize буйругы шейлемикә?» дийдим. Эмма мен деррев бу шейтаны(!) дүшүнжөден сыйрылдым ве ве-зипәми долы дережеде ерине етирмек үчин өз-өзүме сөз бердим.

Стамбулда Ахмет эфенди атлы бир гожа алым билен танышдым. Онүңкы дек инчелиги, сап ве ачык-гөвүнлилиги, дөзүмсизлиги дин адамларымызың хич хайсында гөрмедим. Бу киши гижө-гүндиз Мухаммед алейхисселама меңзежек болуп жан эдйәрди. Оңа гө-рә, Мухаммед пыгамбер иң кәмил, иң үстүн ынсанды. Оны хер зикр эденде гөзлериниң овасы яшдан доллар-ды. Багтыма бу гезегем кимлигим, нирелидигими сорамады. Маңа: «Мухаммед эфенди» дийип йүзленер-ди. Сорагларымы жогапсыз гоянокды, мениң билен гатнашыгы ичгин ве мәхир долуды. Себәби, мени Түр-кийә ишлемәге ве Мухаммед алейхиссаламың халифе-синиң көлегесинде яшамак үчин Стамбула гелен мыхмандыр өйдерди. Ёгсамам, шу бахана билен Стам-булда сакланмаклыга довам эдйәрдим.

Бир гүн Ахмет эфендә: «Мениң хич кимим ёк. Энем-атам өлди. Ызларында маңа гоюп гиден затлары-да ёк. Ишлөп газанмак, Куръан-ы керими ве дин билимлерини өврөнмек ислейәрин. Ягны, хем дүнийәми хем-де ахыръетими газанмак үчин ыслам меркезине гелдим» дийдим. Сөзлериме бегенип, хош болды ве хошнутлык билен шейле дийди: «Үч зат себәпли саңа хормат гоймак гөрек» дийди. Сөзлерини болшы ялы язарын:

1-Сен -мусулман. Әхли мусулманлар догандыр.

2-Сен -мыхманымыз. Ресулуллах «саллаллаху алейхи ве селлем» шейле эмретди - Мыхмана хөдүр-керем эдиң!-

3-Сен ишлемек ислейәң. «Зәхмет чекен Аллахың достудыр» диен хадысы-шериф бардыр.

Бу сөзлер гөвнүме ярады. Өз-өзүме: «Кәшгә христианлыкда-да шейле хақыкатлар болсады. Арман ёк-да.» дийип ахмыр чекдим. Йөне мени хайрана гойян зат, шейле бейик диниң кәбир гөдем ве дур-мушдан бихабар адамларың йүзүнден чөкүп баршыды.

Ахмед эфендә:

- Куръан-ы керими өврөнөсим гелйәр - дийдим.

- Баш үстүне. Өвредейин - дийди.

Фатиха сүресинден башладык. Куръан-ы Керими окамага башламаздан озал өзи билен биле маңа-да төрөт алдырарды. Оканларымызың маныларыны дүшү-дирйәрди. Кәбир сөзлери оқап билмән хорланардым. Ики йылың ичинде Куръан-ы Керими башдан соңа ченли окадым.

Мусулманларың төрөт диен затлары кәбир аг-залары ювмакдан ыбаратдыр: 1) Йүзи ювмак 2) Бар-маклардан башлап тирсеге ченли саг эли ювмак. 3) Бармаклардан башлап тирсеге ченли сол эли ювмак. 4) Башы, гулакларың аркасыны ве бойны месх этмек. 5) Аяклары ювмак.

Мисвак уланмак такатымы алярды. Мисвак, мусулманларың төрөтден өң агыз ве дишлерини арассалаян бир агач чыбыжагыдыр. Бу агажы агза ве дишlere зыянлыдыр өйдердим. Кәте диш этлерими ганадырды. Уланмасамам болжак дәлди. Себәби, олара гөрә, мисвак уланмак Пыгамбер алейхиссаламың мө-хүм сүннетидир. Хақыкаттан-да кән вагт гечмәнкә дишлериниң ганамасы галды. Бу агажың өрөн пейдалыдыгыны ныгтаярдылар. Индислериниң аглабасында бар болан, агзымдакы эрбет ысдан нам-нышан галмады.

Стамбулда, аз-овлак пул берип бир метжидиң хызматчысының янында ятырдым. Хызматчының ады Мерван эфенди. Мерван, Мухаммед алейхиссаламың бир сахабесиниң адыдыр, Өрән гыңыр адам. Ады билен өвүнип: «Оглуң болса адына Мерван гой. Чүнки, Мерван Ысламың бейик мүжахидлериндендир.» диерди.

Агшам нахарымы Мерван эфенди тайынлайрды. Жума гүни мусулманларың байрамы боланлыгы үчин ише гидемокдым. Хепдәнің бейлеки гүнлери Халид атлы бир уссаның янында ишлейәрдим. Пулумы хер хепдәнің соңунда алярдым. Эртир ирден гүнорта ченли ишләнине, ишчилерине төлейәниниң ярысыны берйәрди. Усса, эли сыпынса Халид бин Велидиң үстүнликлеринден сөз ачарды. Халид бин Велид, Му-хаммед алейхиссаламың достларындан бири, бейик му-жахитдир. Көп ысламы забт этмелере гатнашыпды. Йөне Омар бин Хаттабың оны везипесинден бошатма-гы уссаны гынандырян затларың бириди.⁽¹⁾ Халид усса ахлаксыз ве өрән гахаржаң адамды. Нәме үчиндир, маңа ынанарды. Белкем-де, сөзүнден хич чыкмаянлыгым үчин маңа бил баглаярды. Ялңыз вагтлары шеригата кән бир әхмиет бермезди. Йөне, үлпетлериниң янында шеригатың эмирлерини ерине етирйәрди. Жума намазыны кыларды, галаныны билемок.

Эртирлигими дүканда эдинйәрдим. Ишден соң өйлән намазы үчин метжиде гидип тө икиндә ченли шол ерде вагтымы гечирйәрдим. Икинди намазындан соңра, Ахмет эфендиниң өйүнде 2 сагат чемеси вагт Куръан-ы керим, арапча ве түркче дерслер алярдым. Хер хепде айлыгымы, ыхлас билен окаядыңгы үчин, оңа берердим. Хакыкатдан хем Куръан-ы керими, Ыслам дининиң эсасларыны, арабы ве түрки диллериң инчеликлерини өрән говы дүшүндирийәрди.

Ахмет эфенди саллахлыгымы билип, гызларының бирини маңа бермекчи болды. Мен онуң бу теклибинден кес-келләм боюн гачырдым. Эмма, ол хөчжетлик билен өйленмегиң Пыгамбериң сүннетиди-гини, пыгамбериң хем: «Мениң сүннетимден йүз өврен, менден дәлдир» диендигини ныгтаярды. Бу ваканың, арамызы бозаймагының даш дәлди-гине гөзүм етенден соң оңа ялан сөзледим: «Мениң жыңсы әжизлигим бар.» Шейдип көне достлугымызы бозман сакладым.

Стамбулда ики йыллык мүддетим долансоң Ахмет эфендә инди Ватаныма доланжакдыгымы айт-дым.

- Гитме, нәме үчин гидйәрсин? Стамбулда нәме дийсең тапылар. Аллаһу Тагала бу шөхере, дин ве дүнйәни бирликде берипдир. «Әнем-атам өлди, доган-ларымам ёк» дийипдиң. Бейле болса Стамбула ерлеш, шу ерде мекан тутун» дийди. Ахмет эфенди маңа өвренишипди, менден айрыласы геленокды. Шонуң үчинем алып галжак болуп аяк дирейәрди. Эмма, ва-таны боржум барды. Лондонда, Министрликден мениң Стамбул барадакы рапортыма гарашярдылар. Стамбу-лда яшан вагтым хер ай министирлиге гөрән-эшиден-лерими хабар берйәрдим. Бир гезек рапортымда, «Янымда ишлейән адамым маңа эрбет ниет билен якынлашжак болайса нәме эдейин?» дийип сорадым. Жогапда: «Бу иш максадыңа етмеги аңсатлашдырян болса, эдип билерсин» дийип язылгыды. Жогабы окап, ганым депәме урды. Дүнйә башыма йыкыландыр өйтдүм. Мен бу хебес ишиң Англияда яйгыңдыгыны билмән дурамокдым. Йөне, ёкардакыларың бейле буйрук берип билжеги ятсам-турсам келләме гелмезди. Нәдейин, кәседәки сувы соңкы катрасына ченли ичмекден башга чәрәм ёкды. Шонуң үчинем сесими чыкарман везипәме довам этдим.

Хошлашжак вагтымыз Ахмет эфенди гөзлерини яшлап, хамсыгып дуршуна: «Гузым! Сени Худая табшырдым. Пелек ишидир, эгер ене Стамбула гелмек миессер этсе мени хем ятла. Өлендигими эшитсең рухума Фатиханы ока. Ресулыллахың янында магшар гүни душшарыс» дийди. Менем хапа болдум, дамагым долуп дурды. Эмма, везипәм дуйгуларымдан хас үстүнди.

Ынсана садыклык ярашар, әжир чексе-де, догруларың көмекчисидир, хезрети Аллах!

⁽¹⁾ Халид бин Велидиң ерине Убейде бин Жеррах гечириленсоң, онунам енишлери довам этдирмеги, еншиң Халид себәпли дәл-де, Аллаһу Тагаланың көмеги билен газаныляңдыгы мәлим болды.

БИРИНЖИ БАП

Үчүнжү Бөлүм

Эгиндешлерим менден озал Лондона дөнүп, министирликден тэзе буйруклар алыпдырлар. Менем доланып барамсон, тэзе табшырыклар алдым. Гынан-сак-да, ызына гайдып баран бары алты адамды.

Галан дөрдүң бири, секретарың айтмагына гөрө, мусулман болуп Мүсүрде галыпдыр. Муна серетмезден, секретарың кейпи көкди. «Хич киме сыр бермэндир» диййәрди. Икинжиси Россия гидип шо тайда галыпдыр. Рус асыллы бириди. Белкем-де, колониялар министрлигинде Орсьедиң хасабына жансыз болуп ишлэндир, инди болса, ишлерини битирип ызына доланандыр өйдүп ахмыр чекйәрди. Үчүнжиси болса, ене секретарың гүррүң бермегине гөрө, Багдат төврегинде гарахассалыкдан өлүпдир. Дөрдүнжисини министрлик Емениң Сан`а шәхерине ченли ызарлапдыр. Бир йыл чемеси вагт рапортлары гелип дурупдыр. Ондан соң хабар-хатыр болмандыр. Министрлик онуң ниредеди-гини билжек болуп, шунча гөзлесе-де, пейдасы болман-дыр. Министирлик бу дөрт адамың гайыплыгыны, өзезини долуп болмажак агыр йитги хасаплайрды. Чүнки, биз везипелери бейик, илаты аз миллетдирис, шонуң үчинем, хер адам үчин титизлик билен хасап йөредйәрис.

Секретарь бирнәче рапортларымдан соң, әхли-мизиң ишлеримизи гайтадан гөзден гечирмек үчин йыгнак этди. Эгиндешлеримиң ызынындан менем док-лад этдим. Мениңкиниң көбир ерлерини белләп ал-дылар. Министр билен секретарь битирен ишлерим үчин мени гутладылар. Эмма, маңа етен үчүнжиликди. Биринжилиги эгиндешим Георге Белкуде, икинжилиги болса Хенри Франсе эләпди.

Түркче ве Арапчаны, Куръан-ы Керими ве шеригаты өрән говы өвренипдим. Йөне, министрлиге Османлы дөвлетиниң асгын ерлерини гөркезип биләйжек рапорт тайярлап билмәндим. Ики сагат довам эден йыгнакдан соңра, секретарь мунуң себә-бини сорады. Мен оңа: «Асыл везипәм дил ве Куръан, хемем шеригаты өврәнмекди. Башга ишлер үчин ваг-тым болмады. Йөне, бу сапар элимден геленини аямарын» дийип, жогап бердим. Ол: «Сең башаржакды-гыңа гөзүм етйәр, биринжи болмагыңы ислейән» дийип, сөзүне дынгы берди-де, довам этди - Хемпер, саңа бу гезек ики табшырыгымыз бар: 1) Мусулман-ларың асгын ерлерини хем-де оларың беденлерине ги-рип парчаламага көмек этжек нокатлары тап. Аслын-да, душманыңы еңмегиң ёлы-да шудур. 2) Шол нокат-лары тапып, айданымы бержай этсең (Ягны, мусулман-ларың арасыны ачып, бир-бирине өч этсең) иң башар-жаң ишгәрлеримизден бири боларсың, министрлигиң медалынам аларсың.

Лондонда алты ай болдум. Дайымың гызы Мария Швай билен гош бирикдирдик. Өйленен ваг-тым мен 22, ол 23 яшындады. Мария Швай орта халлы, медениетли, дийсең гөрмегей гызды. Дурмушы-мың иң багтыяр гүнлерини онуң билен билеликде гечирдим. Гелним хамыла вагты, Ырага гитмели дийип, буйрук гелди.

Оглумың дүйә инерине гарашып йөрендигим үчин, бу хабар мени гынандырды. Эмма, ватана болан ыхласым ве эгиндешлеримиң арасында биринжи болмак, мешхур болмак хөвеси, гелнимден ве аталык дуйгусындан агыр гелди. Шонуң үчинем, ойланып дурман табшырыгы кабул этдим. Машгалам, чагамыз болянча ишлери соңа гоймагымы ислейәрди. Эмма, сөзлерине питива этмедим. Хошлашык вагты икимизем агладык. Гелним: «Хат язмагы унутма. Менем тэзе ве гызылдан гымматлы дурмушымыз барада язып дурарын» дийди. Калбыма гозгалаң дүшди. Тас, гитмекден йүз өврүпдим. Эмма, дуйгуларыма эрк этмеги башардым. Онуң билен хошлашып, соңкы таглыматлары алмак үчин министриң бинасына гелдим.

Алты ай соңра, Ырагың Басра шәхеринде гезип йөрдим. Бу шәхериң бир бөлеги сүнни, бир бөлеги болса шайыдыр. Бирнәче халкыети өзүнде жемлән Басрада арап, парс ве биразрагам христиан барды. Өмрүмде биринжи гезек шайылар ве парслара шу ерде душдум. Ери гелен вагты, шайылык билен сүн-нилик хакында гүррүң берейин:

Шайылар Мухаммед алейхиссаламың гызы Патманың адамсы ве Мухаммед алейхиссаламың ики доганогланы Алы бин Эбу Талибе табындырыс диййәрлер. «Мухаммед алейхиссалам, өзүнден соң Алыны ве онуң огуллары болан он бир ымамы (халыф) эдип белләпди» диййәрлер.

Мениң пикиримче, Алының, Хасаның ве Хүсейиниң баштутанлыгы барада шайылар догры айдырдылар. Чүнки, ыслам тарыхындан билишиме гөрә, Алы халыфы болуп билжек парасатлы, гүйчли ве үстүн адам экен. Хасан ве Хүсейин хакында айдыланларам кабул эдйәрин. Эмма, мени иңкисе ги-дерйән зат, Мухаммед алейхиссаламың Хүсейиниң ог-луны ве агтыкларындан секиз санысыны халыф эдип беллемесиди. Себәби, Мухаммед алейхиссалам Хүсейи-ниң хениз чага вагты вепат эдипди. Мундан секиз агтыгының болжагыны нәдип билдикә? Эгер, Мухам-мед алейхиссалам хакыкатданам пыгамбер болса, Ме-сихиң (Иса пыгамберин) гелжекден хабар берши ялы, Аллахү Тагаланың билдирмеги билен гелжеги билмеги мүмкин. Эмма, биз христианлар Мухаммед алейхис-саламың пыгамберлигинден шүбхеленйәрис.

Мусулманлар - Мухаммед алейхиссаламың пы-гамберлигиниң делили кәндир. Буларың бириси-де Куръандыр - диййәрлер. Куръаны оқадым, хакыкат-данам, баха бичилмез китапды. Хатда Төвратдыр Инжилденем үстүн китап. Себәби дийсең ичинде дессурлар, нызамлар ахлак барада ве ш. м-лер бардыр.

Мухаммед алейхиссалам ялы соватсыз бир ки-шиниң, бейле бейик китабы нәдип гетирип биленли-гине хайран галярын. Көп окан, көп ерини сыяхат эден адамданам ёкары бир ахлака, зехине ве шахсые-те ненеңси эе болуп билдикә? Ёгса, булар Мухаммед алейхиссаламың пыгамберлигиниң субутнамасымыка?

Мухаммед алейхиссаламың пыгамберлиги хусу-сында хакыкаты билмек үчин, мыдам гөзлег ве барлаг ишими довам эдйәрдим. Билесигелижилыгим халыс гү-нүме гоймансоң, бир гүн Лондонда попларың бирине бу меселе барада дил ярдым. Көре-көрлүк ве хөтжет-лик билен гүрледди. Ынандырыжы жогаплар берип билмедди. Түркиеде бирнөче гезек Ахмет эфендиденем канагатланарлы жогап алып билмәндим. Догрусы, мен-ден шүбхеленмесинлер дийип, Ахмет эфендиден бу меселәни ачык-ачык сорап билмәндим.

Мен Мухаммед алейхиссалама өрән баха бе-рйән. Шүбхесиз Ол, окан китапларымыздакы, Алла-хың Пыгамберлериндендир. Эмма, мен христиан бол-мак билен, энтәк Онуң Пыгамберлигине иман эдемок. Шүбхесиз Ол-парасатлыларың парасатлысыдыр. Сүнни-лер болса - Мусулманлар, Пыгамбер арадан чыкансоң Эбу Бекир, Омар, Осман ве Алыны баштутанлыга лайык гөрдүлер - диййәрлер.

Бейле жеделлер, әхли динлерде, айратынам хрис-тианлыкда көп боляр. Омар-да, Алы-да вепат эдендик-лери үчин, бу жеделлери довам этдирмегин бержек пейдасы ёк. Мениң пикиримче, мусулманлар акыллы болсалар, гечен гүнлери дәл-де, бу гүнүни пикир этме-лидир⁽¹⁾.

Бир гүн Колониялар Министрлигинде сүнни ве шайы давасындан сөз ачып: «Мусулманлар дурмуша дүшүнселер араларындакы сүнни ве шайы жеделле-рини гойболсун эдип бирлешерлер» дийдим. Бириси деррев сөзүми кесди: «Сениң везипәң бу даваны кө-рүклемекдир, мусулманларың нәденде бирлешжекди-гини пикир этмек дәлдир.

Ырага сары ёла дүшжек вагтым, секретарь эг-ниме элини гойды: «Хемпер, шуны унутма, Аллах, Ха-был ве Кабылы яраданан бәри, адамзадың арасында тебигы гөреш бардыр. Бу дүшүнишмезчиликлер тә Месих (Иса пыгамбер) гайдып гелйәнчә довам эдер. Реңк, тире-тайпа, топрак, милли ве дини оңшуксыз-лыклар мунуң айдың мысалы.

Бу сапаркы везипәң бу оңшуксызлыклары дүйптейкары билен өвренип, министрлиге маглумат бермекдир. Мусулманларың арасындакы бу оңшуксыз-лыгы көредип билсең, Англия иң уллакан хызматы этдигиң болар.

Биз иңдислер, рахат яшамагымыз үчин, бүтин дүниә дөвлетлеринде ве колонияларымызда питне ве айрачылык чыкармага межбурдырыс. Османлы дөвле-тинем дине питне чыкарып, йыкып билерис. Ёгсам, саны аз миллет, саны көп болан миллете

⁽¹⁾ (Халифелик) барасында гүрлешмек ве ынанмак шайылыгың эсасларындандыр. Сүнниlere гөрә, бу хакда геп ач-мак хөкман дәл. Яш иңлис, дин билимлери билен дүниә билим-лерини гаржашдырар. Мусулманлар, онуң-да айдышы ялы, дүниә билимлеринде мыдама тәзеликчи болуп, өне гидипдирлер, тебигы билимлерде, технологияда, хасапда, архитектурада, медицинада акла ве тежрибә даянышдыр. Христианлар болса, тебигы билим-лерде өне гидишли-ги гүнә сайып, дини болса акылларына гөрә үйтгетдилер. Мешхур италян билим адамы Галилей мусулман-лардан ер шары-ның айланянылыгыны өвренип, муны дине гетире-нлиги үчин монахлар тарапындан нәлетли дийлип ыглан эдилди лардан ер шары-ның айланянылыгыны өвренип, муны дине гетире-нлиги үчин монахлар тарапындан нәлетли дийлип ыглан эдилди ыглан эдилди ве зындана атылды. Дине, айлананок дийип, тоба эденсоң гутул-магы башарды. Мусулманлар дин, иман меселесинде акла дәл-де, дине Куръан-ы кериме ве хадис-ы шерифлере уйярлар. Акла сыг- мажак бу меселелери христианлар ялы үйтгетмейәрлер.

нәдип хө-күм әдип билер? Бар гүйжүңи гайгырма-да, асгын ерлерини тапып, шол ерден ичлерине гир. Ядыңдан чыкарма Османлы дәвлети ве Эйран хәзир өрән кын дәври башдан гечирйәр. Сениң ишиң халкы өз долан-дырыжыларына гаршы аякландырмак. Тарых, «Бүтин революцияларың, халкың гозгалаңыңдан башландыгы-на» шаятдыр. Мусулманларың агызлары аларып, арала-рына тов дүшенсоң олары аңсатжак ёк әдерис» дийди.

БИРИНЖИ БАП

Дөрдүнжи бөлүм.

Басра барып, бир метжиде ерлешдим. Метжи-диң ымамы шых Омар Таы атлы, арап асыллы, сүнни адамды. Онуң билен таншып, сөхбете башланымызам шолды велин, менден шүбхеленип сораг ягдырып башлады. Бу ховплы гүррүндешликден шейле халас болдум: - Мен Түркийәниң Ыгдыр диен еринден. Стамбулдакы Ахмет әфендиниң талыпларыңдан болуп, Халид атлы уссаның янында ишледим - дийип мүм-кин болдугыңдан, Түркиеден гөрән-әшиден, өврәнән маглуматларымы айдышдырдым. Биразажыгам түркче гүрледим. Ымам гөзлери билен үмләп, биринден ме-ниң Түркче догры гүрләп-гүрлемейәндигими сорады. Хәләм ол, арасса гүрлейәндигими айдансоң, йүрегим ерине гелен ялы болды. Әмма, узага чекмеди. Арадан бир нәче гүн геченсоң, ымамың маңа ынанмазчылык әдйәндигини аңдым. Көп вагт гечмәнәм, веляят хәкими билен арасында оңшуксызлык ве душманчылыгың бардыгыны өврәндим. Шых Омар әфендиниң метжидинден айрылып, мырман- медиваның, чет юртлуларың дүшлөг ери болан кервенсарайдан кирейине жай тутуп, шо ерик гөчдим. Кервенсарайың әси Мүршид әфенди акмак адамды. Хер гүн, әртир азаны окалып-окалманка, гапыны батлы-батлы какып, мени укудан оярдды. Оңа межбур боюн болярдым. Ойканжырап ятман, деррев еримден туруп әртир намазымы окаярдым. Бир гүн маңа: «Әртир намаздан сонра, Куръан-ы Керим ока» дийди. Мен: -Куръан-ы Керим окамак парз дәл ахыры. Нәме үчин ока дийип, аяк дирәп дурсуң? - дийдим.

-Бу вагтда укламак, бу ердәкилере ёксуллык ве бетбагтлык гетирер - дийип, жогап берди.

Онуң бу буйругынам бержай әтмекден башга чәрәм ёкды. Ёгса, коварын дийип горкузярды. Гүнде даң билен әртир намазымы кылып, бир сагатданам говрак вагт Куръан-ы Керими окаярдым.

Бир гүн Мүршид әфенди яныма гелди-де: «Сен бу жая гелениңден бәри башыма бела гелйәр. Мен муны сениң аягың дүшмедигинден гөрийән, себәби, сен саллах. Саллахлык болса, угурсызлык гетирйәр. Сен я өйлен я-да бу ерини терк әт» дийди. Оңа өйленер ялы пулумың ёкдугыны айтдым. Ахмет әфендә берен жогабымы оңа берип билжек дәлдим. Себәби, Мүршид әфенди дийилийән адам, догры сөзләп-сөзлемейәндигими билмек үчин эшиклерими сыпырып, барлап гөрмекденем гайтжак адам дәлди.

Бей диемсоң Мүршид әфенди: «Әй, иманы гов-шак бенде! Сен Аллахың (Әгер ёксул болсалар Аллах олары ыхсаны билен байлашдырар)⁽¹⁾ манысындакы аятыны окамадыңмы?» дийди. Мен аңқ-таңқ болдум. Нәме дийжегими билмән:

- Боляр, мен өйленейин. Йөне, сен маңа өйленер ялы пул бермәге ягдайың бармы? Я болмаса, мугт гыз та-пып билжекми? - дийдим.

Мүршид әфенди бирсалым бөврүни динләп дурды-да:

- Оныңы-муныңы билмен. Режеп айының башына ченли я өйленерсиң, я-да жайдан чыкарсың - дийди. Режеп айына ченли бары-ёгы йигрими бәш гүн галыпды.

Ери геленде, ыслам айларынам санап гечейин: Мухаррем, Сапар, Ребыулеввел, Ребыулахыр, Жема-зийүлеввел, Жемазийүлахыр, Режеп, Шабан, Рамазан, Шеввал, Зилкаде ве Зилхижже. Оларың айлары 30 гүнден гечмейәр, 29 гүнденем аз болмаяр. Ве ай хасабына даяняр.

Бир агач уссасының яныңдан иш тапдым-да, Мүршид әфендиниң яныңдан гитдим. Айлык өрән аз алярдым, әмма ийип-ичгим, ятжак ерим хожайының бойнундады. Режеп айының башына гарашып йөрмән-дим, гош-голамымы уссаның дүканына гетирдим. Агач

⁽¹⁾ Нур сүреси, аят: 32

уссасы Абдуррыза адында болуп, Хорасанлы шайылар-данды. Мерт адамды. Мени эдил оглы ялы гөрийәрди. Мен аматлы пурсатдан пейдаланмак үчин ондан парс-ча өвренип башладым. Хер гүн икинди вагты, Эйран-лы шайылар онуң янында топланып, сыясатдан ыкды-садыете ченли әхли гүррүңиң башыны агырдырдылар. Хем өз хөкүметлерине, хемем Стамбулдакы халыфа дил узадярдылар. Ят бири геләйсе, гүррүңиң хөрпүни үйтгедип, шахсы ишлери барада сөз ачярдылар.

Маңа гарайышлары эрбет дәлди. Асыл гөрүп отурсам, мени Түркче гүрлейәндигим үчин, Азербей-жан халкындандыр дийип пикир эдйәр экенлер.

Бизиң уссаханамызда кәте-кәте бир яш йигит гөрүңйәрди. Гөрнүшинден бир талыба меңзейән бу йигит парсча, арапча, түркче билйәрди. Ады (**Му-хаммед бин Абдүлвеххаб Нежди**) экен. Өрән питнежи ве темеги дикди. Османлы дөвлетине агза алынмажак пайыш сөзлер айтса-да, Эйран хөкүметиниң гаршысы-на хич хили сөз айтмаярды. Онун, дүканың эси Аб-дуррыза билен достлугының себәби, икисәм Стамбул-дакы халыфа гаршы чыкярдылар. Эмма, сүнни болу-бам парсчаны билмеги ве шайы ынанжында болан Абдуррыза билен үлпетлиги үнсүми чекди. Бу шәхер-дәки сүннилер шайылар билен гатнашык эдйәрди. Дашындан гөрәймәге бар зат гүлала-гүллүкди. Шәхе-риң яшайжыларының аглабасы хем арапча, хем-де парсча билйәрди. Түркче билйәнлерем аз дәлди. Нежди Мухаммед гөрүниште сүнниди. Сүнни-лер адатча шайылары халамазлар, хатда бир кысмы шайылары капыр сайсалар-да, о хич хачан шайылар гаты-гайрым сөз айтмазды. Неждли Мухаммед сүнни-лериң дөрт мезхебинден бирине табын болмак үчин хич хили себәп гөрмейәрди ве: «Аллахың китабында бу мезхеблер хакында хич хили делил ёк» диййәрди. Бу хусусдакы аят-ы керимелерден бихабар болуп, хадыс-ы шерифлере кәнбир әхмиет бермейәрди.

Дөрт мезхеб барада айтсак: Мухаммед алейхисселамаың өлүминден бир асыр соң, сүннилериң арасындан шу дөрт алым чыкды: Эбу Ханифе, Ахмет бин Ханбел, Малик бин Энес, Мухаммед бин Идрис Эш Шафи-и. Кәбир халифелер сүннилери, бу алымларың бирине уймага межбур этдилер. Бу дөрт алымдан башга хич ким, Куръан-ы Керими ве сүн-неги дүшүндирип билмез, ягны хөкүм чыкарып билмез дийдилер. Бу херекет, мусулманларың ылым ве дүшүнжесинде ызагалаклыга себәп болды.

Шайылар, мезхеблерини яйратмак үчин бу ялңыш сөзлерден пейдаландылар. Шайылар, сүнниле-риң онда бириче-де дәлди. Хәзир болса, көпелип, санлары сүннилериңки билен деңлешип дир. Бу ягдай тебигыдыр. Себәби, ичтихад яраг мысалыдыр. Ыслам фыкхыны (хөкүмлериңи) кәмиллешдирер, Куръан-ы Керим ве сүннет дүшүнжесини тәзеләр. Ёрумларың гадаган эдилмеги болса, чүйрән ярага меңзәр. Хөкүмлери белли серхедин ичине сокар. Бу болса, дүшүнже гапысыны япып, дөврүң талабына гулагыңы дыкмакдыр. Сениң ярагың чүйрүк, душманыңкы кәмил болса, о душмандан еңилжекдигиң икучсуз. Якында әхл-и сүннетиң акыллы адамлары бу гапыны ачарлар дийип пикир эдйәрин. Эгер, бейле этмеселер, бирнәче асырдан соң шайылардан хас аз боларлар⁽¹⁾. (Әхл-и сүннетиң дөрт мезхебиң иманлары, ынанчлары, итикатлары арасында тапавут ёк. Тапавут диңе ыбадатлардадыр. Бу болса, мусулманлар үчин кынчылык чыкармаяр, терсине ыбадатларыны аңсат-лашдырар. Шайылар болса, иманда 12 бөлеге айрылар.

Буларың бары «Михел ве Нихал» диен китапта язылгыдыр.)

Өзүне аша гөвни етйән Неждли Мухаммед, Куръан-а ве сүннете дүшүнмек меселесинде небсине уйярды. Диңе бир өз дөврүниң алымларының ве 4 мезхеб ымамының пикирлерини дәл, әйсем Эбу Бекир, Омар киби бейик сахабилериң пикирлеринем әсгер-мезчилик эдйәрди. Ол: «Пыгамбер- Мен сизе Куръаны ве сүннети гойярын - дийипдир, - Мен сизе Куръаны, сүннети сахабе ве мезхеб алымларыны гойярын-дий-мәндир⁽²⁾. Шонуң үчинем, хеммә парз болан, хер нәче мезхеб пикирлерине,

⁽¹⁾ Нассларда, ягны аят-ы керимелерде ве хадыс-ы шерифлерде айдың болмадык хөкүмлери дүшүндирип билен, ёрулап билен кишилере **мүжтехит** (ижтихат эден, ёруман киши) дийилйәр. Мүжтехит болуп билмек үчин нәхили шертлериң гереклиги (**Сеадет-и әбедийе**) ве (Пейдалы ылымлар) диен китапларымыз да язылгыдыр. Хижретден 400 йыл геченден соң, бу шертлери ерине етирип билен алым етишмеди. Ысламың душманлары (иж-тихат эдйәрис) дийип, ысламыети ичинден йыкмага чалышдылар. Эмма, мүжтехитлер кыямата ченли жеделли болуп билжек хер хили хадысаларың чөзүвини, хөкүмлериңи насслардан чыкарып язып гитдилер. Булар әхл-и сүннет китапларында язылгыдыр

⁽²⁾ Неждли Мухаммед бу сөзлери билен әсхабы-кирама табын болмагы әмреден хадыс-ы шерифлери инкәр эдйәр.

сахабе ве алымларың айданлары-на терс гелсе-де, Куръана ве сүннете табын болмак-дыр⁽¹⁾» диййәрди. Бир гезек, Абууррызаның өйүнде нахар ийип отырка, Неждли Мухаммед билен, өйүң мыхманы, Кумлу Шейх Жеват атлы шайы алымы арасында шейле гүррүң болуп гечди. Шейх Жеват:

Алының Мүжтехидлигини кабул әдибем, нәме үчин шайылар ялы оңа табын болаңок? -

Неждли Мухаммед:

- Себәби, Алы хем, Омар ве бейлеки сахабилер ялыдыр. Сөзлери делил дәлдир, дине Куръан ве сүннет язылгы делилдир [Эмма велин, әсхабы-кирамың әхлисиниңем сөзлери делилдир, хұжжетдир, Пыгамбе-римиз оларың хайсам болса бирисине боюн болмагымызы әмретди.⁽²⁾]

Шейх Жеват:

- Пыгамберимиз: «Мен ылмың шәхери болсам, Алы онуң гапысыдыр» диенлигине гөрә, Алы билен бейлеки сахабилер арасында тапавут болмалы дәлми?-

Нежди Мухаммед:

- Алының сөзи хужжет (делил) болсады, Пыгамбер: «Мен сизе Куръан, сүннет ве Алыны галдырдым» диерди.

Шейх Жеват:

- Онуң муна якын сөзлери бар. Мысал үчин, бир хадыс-ы шерифде (Аллахың китабыны ве әхли-бейти галдырырын) диййәр. Алы болса әхли-бейтиң иң улу-сыдыр -

Неждли Мухаммед, пыгамбериң бу сөзлерини инкәр этди. Шейх Жевад болса, оны ынандырыжы делилдер билен сусдурды. Эмма, Неждли Мухаммед ене гаршы чыкды:

- Сиз пыгамбериң «Мен сизе Аллахың китабыны ве әхли-бейти галдырырын» диенини айдярсың. Ханы онда, Ресулуллахың сүннети нирә гитди? -

Шейх Жеват:

- Ресулуллахың сүннети, Куръаны дүшүндирийәр, айдыңлыга говушдырар. Ресулуллах «Аллахың китабы-ны ве әхли-бейтими галдырырын» дийипдир. Аллахың китабы диен вагты, онуң дүшүндириши болан сүнне-тәм гөз өңүнде тутупдыр.

Неждли Мухаммед:

Әхли-бейтиң сөзлери Куръаның дүшүндириши болян болса, хадыслар билен дүшүндирмек нәмә gerek болдука?-

Шейх Жеват:

- Хезрети Мухаммед вепат әден вагты, онуң ымматы, дөврүң талапларына жогап берип билжек Куръан ёрумына мәтәчлик чекдилер. Хут шонуң үчин хем, хезрети Мухаммед әсасан Куръана, галыберсе-де, дөв-рүң талапларыны гаршылаян, Куръаны ёрумлаян әхли-бейтине табын болмагы буюрды.

Бу жедел гөвнүме ярады. Неждли Мухаммед, гожа Шейхиң элинде, авчының торуна дүшен серче ялы, гымылт әдип биленокды. Гөкдәки дилегим ерде говушды. Мениң гөзләп йөренимем Неждли Мухаммед ялыларды. Себәби, онуң асырың алымларына сарпа гоймазлыгы, дөрт чарыра-да әхмиет бермезлиги, Куръан ве сүннет барада өз пикириниң болмагы оны авламак үчин говшак дамарларыды. Бу буйсанчлы, те-меги дик яш йигит нире, Түркиедәки мени окадан Ахмет әфенди нире? Ол ылма, өзүне хазыналар гоюп гиден ата-бабалары ялы дага меңзейәрди. Хич хили гүйч оны еринден бутнадып билжек дәлди. Эбу Хани-фениң адыны тутжак вагты еринден туруп тәрет алярды. (Бухари) адындакы хадыс китабыны хем тәретсиз элине алмазды. Сүннилер бу китаба улы сарпа гойардылар.

Неждли Мухаммед болса, Эбу ханифәни әсгер-мән: «Мен ондан говы билйән»

⁽¹⁾ Хәзир бүтин Ыслам юртларында, надан ве хайын кишилер дин алымы шеклине гирип, әхли-сүннет алымларына агыз урарлар. Сауд Арабыстандан алан пуллары үчин, веххабилиги өвийәрлер. Әхлижеси хер ерде Неждли Мухаммедин ёкарыдакы сөзлерини галкан әдип уланярлар. Эмма велин, Әсхабы кирамың ве әхли-сүннет алымларының, дөрт ымамың екеже сөзи-де Куръан-ы Кериме ве хадыс-ы шерифлере терс дәлдир. Булара хич хили артык-сүйшүк зат гошмадылар, дине дүшүндирдилер. Веххабилер, индислер ялы, яланлар билен мусулманлары алдярлар.

⁽²⁾ Мухаммед Пыгамбериң алейхиссалам нур писинт, мүбәрек йүзүни гөрен мусулманлара сахаби дийилйәр. Бирнәчесине сахабе я-да әсхаб дийилйәр.

диерди⁽¹⁾. Мундан баш-га, (**Бухари**) китабының ярысы догры дәл дийип ныг-таярды⁽²⁾. [Хемперин сырларыны Түркчә тержиме эдип отыркак, бир вака ядымыза дүшди: Лицейде мугал-лымчылык эдйәрдим. Сапак гечип отыркам, окувчы-ларымың бири совал берди:

- Хожам, Сөвешде өлен мусулман шехит болармы?
- Хава, болар.
- Пыгамбер муны хабар бердимми?
- Хава.
- Деңизде гарк боланам шехит болармы?
- Хава, хемем согабы хас көп болар.
- Учардан гачса-да, шехит бормы?
- Хава, шехит бор.
- Пыгамберимиз буларам айдып гидипдирми?
- Хава, айдып гидипдир.

Хәлки окувчым монча болуп гүлди-де - Хожам! О дөвүрлерде учар бармы нәме? - дийди.

Көшек, Пыгамберимизиң доксан докуз ады бар, хер бир ады, ажайып сыпатларындан бирини гөр-кезйәр. Бир исми (**Жами'ул Келим**)дир. Көп затлары, бир сөз билен билдирмегидир. Ине, Пыгамберимиз «Ёкардан гачан шехит болар» дийип айдыпдыр - дий-дим. Бу жогаба хайран галан окувчым, соң миннет-дарлык билдирди. Мунуң ялы, Куръаны керимде ве хадысы-шерифлерде, көп сөзлер ве хөкүмлер, ягны эмирлер ве гадаган эдилен затлар бардыр ки, хер хайсының дүрли-дүрли манысы бар. Бу маныларың та-пылмагына ве ичинден гереклилерини сайлап алмаклыга ижтихад дийилйәр. Ижтихад эдип билмек үчинем, улы алым болмак герек. Хут шу себәпли, сүннилер, көр зехинлериң ижтихад этмегини гадаган этди. Бу ижтихады гадаган этмек дәлдир. Хижретден 400 йыл геченинден соң, мүжтехид (улы алым) хич етишмәнлиги үчин ижтихад гапысы өз-өзүнден япылды. Кыямат голайлан вагты, Иса алейхиссалам гөкден инип, Мәти (Мехди) чыкжак ве ижтихад этжеклердир.

Пыгамберимиз «саллаллаху алейхи ве селлем, (Менден соң мусулманлар етмиш үч топара бөлүнжек. Буларың диңе бири женнете гитжекдир) буюрды. «Ол женнете гитжек топар хайсысы?» диенлеринде «Маңа ве Эсхабыма табын боланлардыр» дийип, жогап берди.

Башга бир хадыс-ы шерифинде-де «Эсхабым гөкдәки йылдызлар кибидир. Хайсына уйсаңызам хидаята эрер сиңиз, ягны догры ёла, Женнете алып барян ёла говушарсыңыз буюрды.

Абдуллах бин Себе атлы Еменли бир еврей, ысламыети ичинден йыкмак үчин, мусулманларың арасына эсхаб душманлыгыны сокды. Бу еврее алда-нып, эсхабы-кирама душманчылык әден гапыллара шайы дийлип ат берилди. Хадыс-ы шерифлере уюп, эсхабы-кирамы сөенлер ве табын боланлар сүнни дийилип атландырылды.]

Мен, Неждли Мухаммед бин Абдүлвеххаб би-лен ичгин гатнашык гурадым. Хемише оны өвйәрдим. Бир гүн оңа - Сен Омар ве Алыдан хас улусың. Пы-гамбер хәзир аятда болсады, олары дәл-де, сени хали-фе әдерди. Мен ысламың, сениң үстүң билен тәзелен-мегини ве өсмегини ислейәрин. Ысламы жахана яйжак еке-тәк алым сенсиң - дийип, голтугына гарпыз гыс-дырдым.

Абдүлвеххаб оглы Мухаммед билен Куръан-ы, сахабениң, мезхеб ымамларының, тевсир әдйәнлериң тевсирлерине терс бир шекилде, бүтүнлейин өз пикиримизе гөрә ёрумламак үчин бир чукура түйкүрдик. Куръаны оқап, кәбир аятлары орта алып маслахатлашардык. Максадым оны дузага дүшүрмекди. Аслында о-да өзүне ынкылапчы (реформачы) дийдиржек болуп, хемем маңа яранмак үчин айдан пикирими канагатланмак билен кабул әдйәрди.

Бир гезек - жихад парз дәлдир - дийдим.

- Аллах «капырлар билен сөвешиң⁽³⁾ дийипдир ахыры, о нәдип парз дәлмиш? -

(1) Хәзирки вагт, кәбир дүшүнжесиз мезхебсизлер хем шейле диййәрлер.

(2) Бу, онуң хадыс ылмындан хич хили хабарының ёкдугыны гөркезйәр.

(3) Тевбе сүреси, аят: 73

дийди.

Онда нәме үчин Аллах (капырлар ве мұнафыкларбилен жихад эт)⁽¹⁾ дийип билдирсе-де, Пыгамбер мұнафыклар билен сөвешмеди - дийип гаршы чыкдым. [Эмма хақыкатда капырлар билен 27 гезек жихад эдендиги «Мевахибү ледүннийеде языландыр. Гылычлары Стамбулда, музейде горалып сакланяр. Мұнафыклар мусулман болан киши болярдылар. Гүндизлери метжиди-небевиде Ресулуллах билен намаз окаярдылар. Ресулуллах «саллаллаху алейхи ве селлем» олары танаярды. Йөне, хич хайсына-да «сен мұнафык» диймеди. Сөвеш эдип олары өлдүрсе, «Мухаммед алейхиссалам өзүне иман эденлери өлдүрди» дийип, шылтак атылжакды. Шонуң үчин хем, мұнафыклар гаршы сөз билен жихад этди. Чүнки, 3 хили жихад парз эдилди: беден билен, мал-мүлк билен ве сөз билен жихад этмек. Ёкарыдакы аят-ы кериме капырлар ве мұнафыклар гаршы жихад эдилмегини эмерейәр. Йөне бу жихадың нәхили амала ашырылжакдыгы барада анык зат ёк. Пыгамберимиз «саллаллаху алейхи ве селлем» капырлар гаршы сөвешип, мұнафыклар гаршы болса вагыз-несихатың үсти билен жихад этди.]

- Пыгамбер, дили билен олар гаршы жихад этди - дийип, ол дилленди.

- Парз болан жихад, дил билен амала ашырылан жихадмы? -

- Ресулуллах капырлар билен сөвешди -

- Пыгамбер капырлар билен өзүни горамак үчин урушды. Себәби, капырлар оны өлдүрмек ислейәрлер-ди - дийдим.

Ол, тассыклап баш атды.

Бир гезек оңа - Вагтлайын өйленме (мұта) никасы жайыздыр - дийдим. Ол өргөкден гелди -

- Жайыз дәл ахыры, айдяның нәме -

Аллах (Олардан пейдаланандыгыңыз үчин, карар эдилен мехирлерини берин)⁽²⁾ буюряр - дийдим⁽³⁾. Ол гаршы чыкды:

Омар, Пыгамбер заманындакы ики мұтаны гадаган эдип, бейле ише баш гошаны жезаландырмакчыдыгы-ны Мен деррев хужүме гечдим:

Сен хем-ә Омардан говы билиән диййән, хемем оңа боюн боляң. Галыберсе-де, Омар «Пыгамбер халал эдйәрди, мен гадаган эдйәрин» дийипди⁽⁴⁾. Сен ненен эдип, Куръан билен пыгамберин сөзүни ташлап, Ома-рың тарапыны тутуп билийәрсин? - Ол гепләре геп тапман дымды. Оны ырыпдым.

Шол вагтлар Неждли Мухаммедин гөвнүниң аял машгала күйсейәнлигини билийәрдим. Өзәм сал-лахды. Оңа - Гел икимизем мұта никасы билен өйле-нели. Олар билен вагтымыз шады - хоррамлыкда ге-чер - дийип, тор атдым. «Боляр» диен маныда башыны атды. Бу пурсатдан пейдаландым ве оңа вагт гечирер ялы аял тапмага сөз бердим. Мениң максадым, онуң ынсанлар болан горкусыны еңмекди. Эмма ол, бу иш хақында хич ерде дил ярмазлыгымы, хатда аяла ады-нам айтмазлыгымы шерт гойды. Мен хайдан-хай, му-сулман яшларың башыны айламак үчин колониялар ны билдирди - министрлигинден иберилен христиан зенанларың янларына етмәге ховлукдым. Оларың бирине ягдайы дүшүндирдим. Кабул эденсоң, адына Сафиййе дакдым. Неждли Мухаммеди алып, онуң өйүне баранымызда, өйде екеже өзи экен. Неждли Мухаммед үчин бир хепделик ника гыйдык. О-да вагтлайын аялына «мехир» дийип, бираз алтын берди. Мен дашдан, Сафиййе ичден, Неждли Мухаммеди алдап башладык. Сафиййе Неждли Мухаммеди говы элине алды. Аслында онуң өзәм «сув мейилли гурбагады. Ёрум ве пикир азатлы-гы баханасы билен Шеригата гаршы гелмегиң небсине хош якян лезетинден дадыпды.

Мұта никасының үчүнжи гүни, оны ичгиниң харам дәлдигине ынандыржак болуп узын жеделе башладым. Ол хернәче ичгиниң харамлыгы аятдыар-хадыслардан мысал гетирсе-де, бар айданыны инкәр этдим ве ахырсоңы: Езид, Эмеви ве Аббасы

(1) Тевбе сүреси, аят: 73

(2) Ниса сүреси, аят-24.

(3) Мұта никасы, ойнаш тутуп яшамаклыга меңзейәр. Шайылар муна жайыздыр (мүмкинди) диййәрлер.

(4) Омар «радыяллаху анх» бейле диймеди. Инлис ичалысы, әхли христианлар ялы, хезрети Омара душман болансоң, айтмадык сөзлерини айтды дийип галат сөзлейәр. «Хүжеж-и Катиййеде шейле дийип язылар: «Омар «радыяллаху анх» мұта никасыны Ресулуллахың гадаган эдендигини, Онуң гадаган эден задына ёл. Бермежекдигинигини айтды. Эсхабы-кирамың бары, халифениң бу сөзлерини голдады. Араларында хезрети Алы хем барды.

халифелериниң ичги ичендиги мәлимдир. Оларың әх-лиси делалатда, сен болса догры ёлдамы? Куръан ве сүннетден ичгиниң харам дәл-де, мекрух боляндыгына олар дүшүнипдирлер. Яхуди (еврей) ве христиан-ларың китапларында-да ичгиниң мүбахлыгы хакында айдылып гечйөр. Әхли динлер Аллахың эмирлеридир. Хатда, бир роваятда айдылышына гөрә, Омар (Сиз хеммәниз йүз өвүрдиниз дәлми?)⁽¹⁾ аяты гелйәнчә, ичги ичипдир.

Эгер, харам болсады, Пыгамбер оңа жеза берерди. Пыгамбер жезаландырмадыгына гөрә, ичги халалдыр - дийдим. [Эмма велин Омар «радыяллахү анх» харам эдилмәнкә ичйәрди. Харам эдиленсоң асла ичмеди. Эмеви ве Аббасы халифелериниң кәбирлериң ичги ичмеги, алкогаллы ичгиниң мекрухдыгыны гөркезмес, өзлериң пасыкдыгыны, харам ичип, гүнә ишлейәндиклериңи гөркезер. Чүнки, ичалының айдан аятлары ве бейлеки аят-ы керимелер билен хадыс-ы шерифлерде ичгиниң харамлыгы билдирилийөр. (Рия-дун-насихин)де шейле дийилийөр: Башлангычда шерап ичмек жайызды. Хезрети Омар, Саад ибни Ваккас ве сахабиниң бир кысмы ичерлерди. Соңра. Бекара сүре-синиң 219-нжы аят-ы инип, өрән улы гүнәдиги билди-рилди. Ондан соңра, Ниса сүресиниң 42-нжи аят-ы гелип. (**Серхош вагтыңыз намаза якынлашман**) буйрулды. Иң соңунда-да, Маиде сүресиниң 93-нжи аят-ы инип, шерап харам болды. Хадыс-ы шерифде (**Көпи серхош эдйән задың, азы-да харамдыр**), (**Шерап гүнәлериң иң улусыдыр**), (**Шерап ичен билен достлук этмән! Жыназасына гитмән! Онуң билен гыз алып-беришмән**), (**Шерап ичене, сатана, ясана, берене Аллах нәлет этсин**) дийилди.]

Неждли Мухаммед: - Кәбир роваятлара гөрә, Омар ичгини сув билен гаржап ичипдир ве серхош этмесе харам дәлдир дийипдир. Омарың пикири догрудыр, себәби Куръанда бу хакда шейле айдылар (**Шейтан ичги ве хумарың үсти билен араңызга душманлык, агзалалык сокмак ве Аллахың зикрин-ден, намаздан совашдырмак исләр. Инди булардан йүз өврерсиңиз дәлми?**)⁽²⁾ Ичги серхош этмедик вагты, аятта билдирилен гүнәлере-де себәп болмаз. Шоң үчинем, ичги серхош этмедик вагты, харам дәлдир⁽³⁾ - дийди. Арамыздакы бу ичгили гүррүни Сафиййә-де айтдым ве оңа кувватлы ичги тайярламагыны сарга-дым. Соң душанымызда шейле дийди - Эдил айдышың ялы эдип, оңа ичирдим. Пьян болуп, о гиже мениң билен бирнәче гезек гатнашык этди.-

Ине, шейдип Сафиййе билен билелешип, Неждли Мухаммеди говужа аңрымыза гечирдик. Ко-лониялар Министри билен хошлашжак вагтым: «Биз Испанияны капырлардан (мусулманлары гөз өңүнде тутяр) ичги ве зына билен арассаладык. Ене-де бу ики гүйч билен, әхли топракларымызы ызына гайдып алалың» дийипди. Бу сөзлериң догрудыгына инди хасам гөзүм етди.

Бир гүнәм ораза меселесинден сөз ачып:

Куръанда (**Ораза тумагыңыз сизиң үчин хас хайыр-лыдыр**)⁽⁴⁾ дийилийөр. Парз дийилмәндир. Диймек, ораза, ыслам дининде парз дәлдир, сүннетдир - дийдим. -Мени динимден чыкаржак боляңмы? - дийип, теклибиме гаршы чыкды. Мен ене сыпайыжа гүрледим:

-Дин - Калбың тәмизлиги, рухуң саламаты ве өзгәниң хакыны иймезликдир. Пыгамбер: «Дин сөйгидир» диймәнми нәме? Аллах-да, Куръан-ы Керимде (**Саңа якын хасыл боляңча Реббине ыбадат эт**)⁽⁵⁾ дийип билдирмәнми?⁽⁶⁾ Бейле болса, ынсана, Аллах билен кыямат гүни хакында якын хасыл болуп, калбы пәк ве ишлерәм тәмиз болса, ынсанларың иң гымматлысы шо болар -

- Ёк, бу айдяның догры дәл - дийип, башыны яйкады.

Башга бир гүнәм арамызда шейле геплешик болуп гечди:

- Эй, Неждли, билияңми, мең пикиримче намаз парз дәлдир.

- О нәхили парз, дәлдир?

(1) Маиде сүреси, аят-91

(2) Маиде сүреси 91-нжи аят.

(3) Эмма велин Пыгамберимиз (Көп ичениңде серхош эдйән задың, серхош этмейән аз мукдары-да харамдыр) буюрды.

(4) Бекара сүреси, аят: 184-

(5) Хижир сүреси аят: 99

(6) Бүтин ыслам китапларында шейле диййәрлер: «Бу ерде **якын** диймек, өлүм диймекдир. Бу аят-ы кериме (**өлийәнчен ыбадат эт**) манысындадыр.

- Аллах Куръанда (**Мени ятламак үчин намаз кыл**)⁽¹⁾ буюрар. Бейле болса, намазың максады Аллаһы ят этмекдир. Диймек, намазың ерине, Аллаһы ятлап билерсиң. -

- Хава, кәбирлери намаз вагтында намаз кылмагың ерине Аллаһы зикр эдйәрлермиш⁽²⁾.

Онуң бу сөзүне өрән бегендим. Бу пикири онуң йүрегине гуймага чалышдым ве максадыма ет-дим. Инди намаза кәнбир әхмиет бермейәрди. Кә кылса, кә кыланокды.

Айратынам, әртир намазларыны көп сыпдырарды, себәби яры гижә ченли онуң билен гүрлешип уклатман саклардым. Гич ятяндыгы үчин, әртирлери-не туруп биленокды.

Неждли Мухаммедин омузларындан иман лыба-сыны юваш-юваш сыпырып башладым. Бир гүн Пы-гамбер хакында жеделлешжек боланымда:

- Мундан бейләк, бу меселелерде мең билен жеделе гирсең, мәшимиз бишишмез - дийди. Әхли азабым рейган болар дийип ховатырландым ве гайдып Пыгам-бер хакында дил ярмадым.

Сүннилик ве шайыларың дашында, бир ёл би-лен гитмеги келлесине гуймага чалышдым. О-да, бу пикрине гаршы чыкып дурмады. Себәби, ховаласы бе-лентди. Сафийениң көмеги билен онуң жылавыны әлиме алдым.

Бир гезек оңа:

- Пыгамбер өз достларыны бирбирине доган әдипдир герек? - дийдим.

- Хава!

- Ысламың хөкүмлери вагтлайынмы, довамлымы? -

- Довамлыдыр. Себәби, Мухаммед пыгамберинң халалы кыямат гүнүне деңич халал, харамы-да кыямат гүнүне деңич харамдыр. -

- Гел онда, икимиз кыяматлык доган болалы - дийип онуң билен доган окашдым.

О гүнден бейләк икимиз хич айрылмадык. Бир ере гитсе янында болдум. Оңа өрән әхмиет берйәрдим. Себәби, яшлыгымың иң гымматлы вагтларыны харжап экен агажым, миве берип башлапды.

Лондона, Колониялар министрлигине хер ай рапорт берйәрдим. Иберилен жогаплар, сүннүме гүйч гошуп, ылхам берйәрди. Неждли Мухаммед, гөркезен ёлум билен йөрейәрди.

Мениң везипәм, онуң бейнисине революция, азатлык ве шүбхелилик барадакы пикирлери гуймак-ды. Ягты гелжеги барада оңа хыжув берип, голтугына гарпыз гысдырардым.

Бир гүн оңа тослап тапан дүйшүми айдып бердим: «Дүйн агшам пыгамберимизи дүйшүмде гөрдүм. (Пыгамберинң сыпатлары хакда хожалардан эшиден затларымы-да айдышдырдым) Бир күрсүде отырды.

Төверегинде танаян алымларымам барды. Сиз гелип гирдиңиз. Йүзүңиз нуранады. Пыгамберинң янына баран вагтыңыз, Пыгамбер еринден турды-да ики гөзүңизин арасындан өпди. Ве - Сен мениң атдашым, ылмымың мирасдары, дин ве дүйнә ишлеринде мениң векилим-сиң - дийди.

Сен оңа:

- Я Ресулуллах! Мен ылмымы адамлара айтмакдан горкярын! дийдиң. Жогап шейле болды:

- Сен иң бейиклерденсиң, биржигем горкма -

Мухаммед бин Абдүлвеххаб, мең бу тослама дүйшүми эшиденсон, бегенжинден учайжак болярды. Гайта-гайта догрымы айдып айтмаяндыгымы сорады. Менем хер гезек ялан сөзлемейәндигим хакында ант ичип, авы яладым. Айданларыма гүп ынанды. Пикиримче, дүй-шүми айдып беренимден соң, калбына гуян затлары-мы амала ашырмагы, тәзе бир мезхеб гурмагы йүре-гине дүвди⁽³⁾.

(1) Таха сүреси, аят: 14

(2) Пыгамберимиз: «Намаз диниң дирегидир. Намазыны окан адам динини дикелден, окамаянам динини йыкан киши болар» ве «Намазы мениң кылышым ялы кылың» буюрды. Намазы бу шекилде кылмазлык улы гүнәдир. Намазы догры кылмак, калбың тәмизлигиниң аламатыдыр.

(3) Стамбул (**Дар-үл-фүнун**)ында (**Акаид-исламийе**) дерсини бе-рйән вагты, 1354[м-1936]-нжи йылында арадан чыкан Багатлы Жемил Сыдыкы Зехавы эфендиниң (**Әл-фежр-үс-садык**) атлы китабы 1323[м-1905]-нжи йылда Мүсүрде чыкарылып, Стамбулда «Хакыкат китап өйи» тарапындан гайтадан чап әдилди. Бу китапда шейле дийи-лйәр:

БИРИНЖИ БАП

Бәшинжи бөлүм.

Неждли Мухаммед билен ичгин гатнашыклары-мызың довам эдип йөрөн вагтлары, шайыларың иң бир сөйгүли шәхери болан, шол бир вагтың өзүнде оларың ылым ве руханыет меркези болан «Кербела» ве «Нежеф» шәхерлерине гитмели дийип, Лондандан буйрук гелди. Неждли Мухаммед билен душуммагы бес эдип, Басрадан айрылмалы болдум. Эмма, бу га-пыл ве бозук адамың, гележекде тәзе бир пырка гур-жақдыгына ве ысламыетиң ичинден чүйремегине себәп болжақдыгына хем-де бу пырканың бозук ынанчларыны тайярландыгым үчин бегенип, Басрадан йүрегим сувлужа гитдим.

Сүннилерің, дөрдүнжи, шайыларың болса би-ринжи халыфы Алы «Нешефде» депин эдилендир. Не-шефден бир ферсах, ягны пыяда бир сагат узак-лыкдакы «Куфе» шәхери, Алының халыфлык мерке-зиди. Алы өлдүриленден соң, огуллары Хасан ве Хусейин, оны Куфениң дашындакы, хәзирки вагтда Нежеф дийилип атландырылан ерде, топрага берди-лер. Соңра Нежеф өсмәге, Куфе болса йыкылмага башлады. Шайы дин адамлары. Нежефе йыгнанды. Өйлер, базарлар, медреселер гурдулар.

Стамбулдакы халыф, булара ыхсан, ягшылык эдйәрди. Чүнки:

1 - Эйрандакы шайы хөкүмети, Нежефдәки шайылара голдав берйәрди. Халыф, оларың ишине гошулсады, ики хөкүмедің арасына тов дүшерди, хатда сөвешің йүзе чыкаймагам мүмкинди.

2 - Нежеф этрапларында шайылары голдаян яраг-лы-гүйчли тирелер аз дөлди. Яраглары ве топарлан-шыклары ончаклы әхмиетли болмаса-да, халыф, о тирелер билен чакнышыга гирип билерди.

3 - Нежефдәки шайылар, Хиндистан, Африка ве бүтин дүнійәдәки шайыларың башыны чекйәрди.

Халыф, буларың гылыны гымылдатжақ болса, әхли шайыларың аяга галжагы икучсыздыр. Пыгамберің агтыгы, ягны гызы Патманың оглы Хусейн бин Алы, Кербелада шехит эдиллипди. Ырак әхли, Хусейни Ме-динеден өзлерине халыф сайламақ үчин чагырдылар. Ол машгаласынам алып Мединә геленинде, Ырак әхли өңки геплеринден дәндилер. Шамдакы эмеви ха-лыфы Езид бин Муавиениң әмри билен онуң гөзле-гине чыкылды. Хусейн машгаласы билен бирликде, Ырак гошунына гаршы, тә соңкы демине ченли, гах-рыманларча сөвеш этди. Ырак, гошуны үстүн гелди.

Шол вакадан соң, шайылар Кербеланы руханы меркези хөкмүнде кабул этдилер, хер ерлерден гелип бу ерде топланярлар, эмма бизиң христианлык дини-мизде муңа меңзеш бир адат ёк.

Кербела шайыларың шәхеридир ве бу ерде шайыларың медреселери бар. Кербела ве Нежеф бир-бирине текге берйәрлер. Бу ики шәхере гитмели дийип буйрук геленсоң,

«Веххабы пыркасының бозук пикирлерини, Мухаммед бин Абдүлвеххаб 1343[м.1730]-нжи йылда Нежд шәхеринде яймага башлады. III [м.1699]-нжи йылда доглуп, 1207 [м.1792]-нжи йылда вепат этди. Дерийе эмири Мухаммед бин Сү'уд тарапындан, ниже мусулманларың ганы дөкүлип, ызы довам этдирилди. Веххабылар, өзлерине гирмейән мусулманлара мүшрик дий-дилер. «Әхлиси гайтадан хажа гитмелидир. 600 йыл бәри, ата-бабалары алы, буларам капырдыр» дийдилер. Веххабы динини кабул этмедиклери өлдүр-дилер. Малларыны талана салдылар. Мухаммед алейхисселама дил етирдилер. Фыхк, тефсир (айдыңлатыжы), хадыс китапла-рыны якдылар. Куръан-ы керими өз дүшүнжелерине гөрә ялыңш ёрумладылар. Мусулманлары алдава салмақ үчин, Ханбели мез- хебине дегишлидирис дийдилер. Эмма вели, Ханбели алымла-рының көпүси, булары рет эден, бозуклыгыны әшгәр эден китаплар яздылар. Харамлара халал диендиклери ве Пыгамбер-лердир өвлүйәлере дил ети-рендиклери үчин, олар капыр болярлар. Веххабы дини 10 эсасдан ыбаратдыр: **1**-Аллах мадды барлыкдыр. Эли, йүзи ве сүнни бардыр диййәрлер (Оларың бу ынанчлары христиан-ларың «ата, огул, пут (бут)» ынанчларына меңзейәр). **2**-Куръан-ы керимден өзлериниң дүшүни-шлери ялы маны чыкарярлар. **3**-Әсхаб-ы кирамың билдирен зат-ларыны инкәр эдйәрлер. **4**-Алымларың билдиренлерини инкәр эдйәрлер. **5**-Дөрт мезхеб-ден бирине гирен капыр болар диййәр-лер. **6**-Веххабы болма-дыклар капырдыр диййәрлер. **7**-Пыгамбе-риң, өвлүйәниң хаты-расына» дийип, дога эден капыр болар диййәрлер. **8**-Пыгамбе-риң ве өвлүйәлериң габырларына зыярата гитмек харамдыр диййәрлер. **9**-Аллахдан гайрысының ады билен касам эден мүшрик болар диййәрлер. **10**-Аллахдан башгасы үчин незир берен ве өвлүйәниң губурларының янында жанлы соян киши мүшрикдир диййәрлер.

Китабымда бу **10** хөкмүң бозуклыгы документлер билен субут эдилжекдир.

Үнс берйән болсаңыз, веххабы дининиң бу 10 эсасы, Хемпе-риң, Неждли Мухаммедің келлесине гуймага жан эден пикирле-ридир.

Инлислер, Христианлыгы пропагандирлемек үчин, Хем- периң сырларыны өзүнде жемлейән язгыларыны нешретдилер. Мусул-ман көрпелери алдамақ үчин, ыслам билимлерини ялан-яшырык ве ялыңш яздылар. Бу ялан ве мыжабатлары дүзелдип, яшла-рымызы бу Инлис хилесинден, алдавындан халас этмек мақсады билан, биз бу китабы нешир эдйәрис.

Басрадан Багдада, ол ерденем Фырат дерясының кенарында ерлешйән «Хулле» шәхерине ёла дүшдүм.

Дижле ве Фырат Түркиеден гелип, Ыракың үс-ти билен гечип, Басра айлагына гуйярлар. Ырагың оба хожалыгы ве гүзераныны айлап билмеги, бу ики деря баглыдыр.

Мен Лондона гайдып баранымда, Колониялар министрлигине, герек болса, Ырага теклиплеримизи кабул этдирип билмек үчин, бу ики деряның акымы-ны үйтгедер ялы план дүзмеги теклип этдим. Себәби, Ыракдан сув кесиләйсе, бизиң теклиплеримизи кабул этмәге межбур боларлар. Хулледен Нежефе, Азербай-жанлы тәжириң эшигинде гитдим. Шайы дин адамла-ры билен арагатнашыгы ёла гоюп, ичгин гатнашып башладым ве кем-кем дашына тор айлап уградым. Оларың отурлышыкларына сыпдырман гатнаярдым. Оларың, сүннилер ялы тебигы билимлере әхмиет бермейәндигини, сүннилериңки ялы гөзел ахлага әе дәлдигини гөрдүм. Мысал үчин:

1 - Османлы хөкүметине душманчылык әдйәрдилер. Чүнки, олар шайы, Түрклер сүннидир. Сүннилере капыр дийәрдилер.

2 - Шайы алымлары, әдил бизиң дургунлык дөв-рүндәки попларымыз ялы, өзлерини бүтүнлейин дини ылма берип, дүнъеви ылымлара үнс бермейәрдилер.

3 - Ысламы хақыкатдан, рухы белентликден, тебигы билимлердәки ве технологиядакы өсүшлерден хабарла-ры хем ёкды.

Өз-өзүм ичими геплетдим: «Шайылар нәхили налажедейин ынсанлар! Бүтин дүйнә оя вагты, булар уклаярлар. Бир гүн гелжек сил, гелип олары сырып-сүпүрип ташлар. Бирнәче гезек олары халыфа гаршы өжүкдирдим. Арман маңа кән питива әден тапылмады. Гөйә мен олара дүйнәни йыкып-юмруң дийип, агыр иш буюрян ялы, кәбирлери мениң үстүмден гүлйәрди. Себәби, олар халыфлыгы басып алып болмажак гала-дыр өйдйәрдилер. Олара гөрә, диңе гарашыян Мәти гелен вагты, халыфлыктан дынып болжакды.

Олара гөрә, Мәти, Ыслам Пыгамбериниң нес-линден гелен ве хижри 255-нжи йылда гөзлерден гайып болан, он икинжи ымамларыдыр. Ол хәзир аят-да диримиш ве бир гүн гелип, зулум ве нәхак ишлер билен долан дүйнәни адалат билен долдуржакмыш.

Хайран галаймалы, шайылар бу шекилли ро-ваятдыр-тосламалара ненең ынанып билйәркәлер? Бу, бизиң христианларымызың (Иса гелип, дүйнәни адалат билен долдуржакдыр) дийән роваятларына чалым әдйәрди.

Бир гүн оларың бирине шейле дийдим:

- Ыслам Пыгамбериниң әдиши ялы, зулума гаршы гө-решмек сизе парз дәлми, нә? -

- Аллах Оңа көмек әдйәрди. Шонуң үчинем оңа зулмуң соңуна чыкмаклык башартды. - дийип, жогап берди.

- Куръан-да (**Сиз Аллаһың динине көмек этсениз, О-да сизе көмек әдер**)⁽¹⁾ дийип языландыр.

Сизлерем хөкүмдарыңызың залымлыгына гаршы гылыжа япышсаңыз, Аллах сизе-де көмек әдер - дийсем,

- Сен бир сөвдагәр адам, булар болса ылмы хусуслар-дыр, бу затлара сең аклың етмез - дийип, жогап бер-ди. Эмир-үл-муъмининин (мусулманларың эмири) Алы-ның губуры өрән безелен экен. Овадан ховлусы, алтына гапланан бейик гүммези ве ики саны кашаң минарасы барды.

Губура хер гүн көп санда шайылар зыярата гелйәрлер. Жемагат билен намаз кылярлар. Геленлер озал билен ишиге әглип, оны өпенден соң, габра са-лам берйәрдилер. Ызянынданам, озал ругсат сорап, он-дан соң ичери гирийәрдилер. Түрбәниң (мавзолейиң) гиң ховлусында дин адамлары ве зыяратчылар үчин жайлар барды.

Кербелада муңа меңзеш, ики губур бардыр. Би-ринжиси Хүсейне, икинжиси болса, Хүсейин билен биле Кербелада шехит дүшен доганы Аббаса дегиш-лидир. Шайыларың Нежефдәки херекетлерини Кербе-лада-да гөрүпдим. Кербеланың тебигаты Нежефиңкә середенинде хас говуды. Төвереги гөзел бакжалар ве чешмелер билен гуршалыпды.

Ырага сапарымда, йүрегиме гиңлик берен пей-жаж билен гаршылашдым. Кәбир хадысалар, Османлы хөкүметиниң соңуның голайландыгындан хабар бе-рийәрди. Чүнки,

⁽¹⁾ Мухаммед сүреси, аят: 7. Аллаһү Тагаланың динине көмек этмек, шеригата табын болмак ве оны нешир этмәге чалышмак диймекдир. Хөкүмете гаршы гозгалаң этмек, диниңи йыкмак болар.

Стамбул хөкүметі тарпындан веляят хәкимлигине белленен адам, соватсыз ве залымды. Гөвнүниң ислегине гөрә херекет эдйәрди. Халк ондан нәразыды. Сүннилер-хә хәкимнң азатлыкларыны гысянлыгы ве гадырларының билинмейәнлиги үчин, шайылар болса, өз араларында веляята мынасып болан, Пыгамбер неслинден сейитлер ве шерифлер бар вагты, бир Түрк хәким тарапындан доландырыл-яндыклары үчин биынжалык болярдылар.

Шайыларың ягдайы өверликли дәрди. Хапа ерлерде ве харабаларда яшаярдылар. Ёла-да йүрек эдип чыкар ялы дәрди. Мыдам талаң ховпы абанып дурды. Горагың ёкдугыны билселер, бир чемини та-пып, гөни кервениң үстүне хужум эдйәрдилер. Шонуң үчинем, хөкүмет янларына бир отряд эсгер гошмаса, ёлагчылыр ёла чыканокды.

Шайы тирелериниң арасында оңшуксызлык барды. Хер гүн бир-бирини өлдүрип, малларына талаң саярдылар. Соватсызлык хөкүм сүрйәрди. Шайыла-рың бу халы, бутхананың Европаны енен вагтларыны ядыма саярды. Нежеф ве Кербеладакы дин адамлары билен, оlara баглы аз санлы топары хасап этмесен, хер мүң шайыдан бирже оқап-язып билйән адам тап-мак кынды.

Ыкдысадыет бүтүнлейин песе гачыпды, адам-лар гарыплыгың ёвуз пенжелеринден гутулып биле-нокды. Дөвлетиң чархы хем айланмасыны гоюпды. Шайылар хөкүмете хыянат эдйәрдилер.

Дөвлет ве халк, бир-бирине ынанмазчылык эдйәрдилер. Шонуң үчинем бир-бирине хемаят эдейин диенокдылар. Шайыларың иши-пишеси сүннилери га-раламак боландыгы үчин, дүйнә ылымларындан элле-рини чекипдилер.

Кербелада ве Нежефде дөрт ай болдум. Не-жефде агыр кеселе учрадым. Хатда, өзүмден умыды кесдим. Үч хепде довам эден хассалык халыс хайымы алыпды. Бир доктора гитдим. Докторың берен дерман-ларыны ичип башламсоң, ягдайым говулашып уграды. Хасса вагтым ериң ашагында бир жайда яшадым. Өй эеси, кеселдигим себәпли, аз мукдарда берйән пулума серетмезден, маңа гөз-гулак болярды ве хызматының музды хөкмүнде көп согаба гарашярды. Себәби, мен сөзде эмир-үл-мүъминиң, Алының зыяратчысыдым. Хассалы-гымың илкинжи гүнлеринде тебип диңе товук чорбасыны ичирди. Соң-соңлар, этинден иймәге-де ругсат берди. Үчүнжи хепде дийленде, бүрүнч чорбасыны ийдим. Говулашамсоң, Багдада гитдим. Нежеф, Хулле, Багдат ве ёлдакы гөрен-эшиденлерим хакында йүз сахыпалык узын рапорт тайярладым. Рапорты Колониялар Министрлигиниң Багдатдакы векилханасына говшурдым-да, Ыракда галжакдыгым я-да Лондона дөнжекдигим барадакы буйруга гарашып башладым.

Лондона гидесим гелйәрди. Себәби, айрачылык узага чекипди. Ватанымы ве машгаламы өрән күйсәпдим. Айратынам, мен гайданымдан соң дүйнә инен оглум Распутини гөрмек ислейәрдим. Шонуң үчинем, рапортым билен бирликде, Лондона гайдып бармак үчин ругсат талап этдим. Үч йыллык Ырак сыяхаты барадакы дүшүнжелерими сөз билен беян эт-мек ве бираз дынч алмак ислейәрдим.

Министрлигиң Ыракдакы векили, хич ким шүбхеленмез ялы, кән янына гатнамалы дәлдигим хакында ве Дижле дерясының кенарындакы кервенса-райың биринден кирейине жай алмалыдыгым хакын-да дуйдурыш беренден соң:

- Лондондан хабар гелен дессине, министрлигиң жога-быны саңа етирерин - дийди.

Багдатда боланымда, халыфлыгың меркези болан Стамбул билен Багдат арасында рухы тайдан ер би-лен гөк ялы тапавудың бардыгына гөзүми етирдим.

Басрадан Кербела ве Нежефе гиденимде, Нежефли Мухаммед гөркезен ёлумдан айрылар дийип, өрән гынанярдым. Себәби ол, гышың гүни дейин үйтгәп дуран, улумсы, гедем адамды. Она сарп эден вагтым пуч болар дийип горкярдым.

Айрылжак вагтымыз Стамбула гитмәге хыял-ланыпды. Бу пикиринден дөндиржек болуп чалшып-дым: «О тая бараныңдан соң, ёкмаз бир геп айдыла-рындан ве сениң өлдүрилериңден эндишеленйәрин.» Мени ойландырян зат бу дәрди. Ол ере гидәйсе, эгрилерини дүзедеринден, Әхл-и Сүннете доландырып биләйжек бейик алымлар билен душушмагындан, шейдибем әхли эденжелеримиң еле совруларындан хедер эдйәрдим. Чүнки, Стамбулда ылым ве ысламың гөзел ахлагы хөкүм сүрйәрди.

Неждли Мухаммединң Басрада галмажакдыгыны билип, Ыспыхан я-да Ширази гитмеги маслахат бердим. Себәби, бу ики шәхер гөзеллиги билен мешхурды. Халкы хем шайыларды. Шайыларың болса, Неждли Мухаммеде тәсир эдип билжек гүманлары ёкды.

Себәби, шайыларда ылым ве ахлак ногсанлыгы бардыр. Шейдип, онуң тайярлан ёлумдан чыкмажагына гөз етиремсоң аркайынлашдым.

Айрылышжак вагтымыз арамызда шейле гүр-рүң болуп гечди:

- Такыйё ынаныңмы?

- Хава, ынаның. Себәби сахабилериң бири, мүшриклер гелип эне-атасыны өлдүренлеринде, такыйё эдип, гө-рер гөзе мүшрик ялы херекет этди. Пыгамберем, оңа хич зат диймеди - дийип, ол сөзүне ара берди. Менем:

- Башыңа бела гелмезлиги үчин, шайыларың арасын-да вагтың такыйё эт-де, сүннилигиңи гизлөп сакла. Дөп-дессурларыны ве мезхеблерини өврен. Себәби, олар соватсыз ве хөтжет кишилердир - дийип, таб-шырдым.

Гайтжак вагтымам зекат дийип, оңа бирнеме пул бердим. Зекат, мөтөчлөре пайламак үчин алнан ысламы салгытдыр. Мундан башга, пай-паяда гезме дийип, бир аягулагам совгат этдим. Шейдибем айры-лышыпдык. Онуң билен гатнашыгым кесилипди. Ичи-ми ит йыртярды. Икимизем Басра ким озал гайдып гелсе, бир хат язып Абдүррыза бермели дийип вада-лашыпдык.

ИҢЛИС ВАГШЫЛЫГЫ.

1- «Түркие» газетиниң 1995-нжи йыл календарында, 2-нжи июль сахыпасында шейле дийилйөр: Гарып юртлардан бөбеклери алып гачан, орган сөвдасыны эдйөн иңлис шайкасының барлыгы белли эдилди. Бразилиядан гелен хабара гөрә, Камбригде шөхе-риндөки халкара орган гечирме гурамасы, гачырылан бөбеклер хакында иш алып баряр. Бу дерневлере гөрә, кәбир иңлис кесел-ханаларының, бөбек агзаларыны өрән гыммат сатын аляндыклары мәлим болды.

2- «Түркие» газетиниң 1995-нжи йылының 4-нжи июльдакы са-нында шейле язгы барды: Химия угрундан докторантлык үчин Англия гиден 60-дан говрак мусулман яшлар, гарып ве ёксулла-рың яшаян Нью-Кастл шөхерине ерлешдирилди. Талыплардан Мустафа Арсланоглы, гижө өйүне гелийөркө, бутханадан эллери дашлы ве таяклы ики иңлис чыкып, эссинден гидйөнчө урдулар. Якмак үчин үстүне газ дөкдүлөр. Худай халап, чакмакларыны отлап билмедилер. Өйүндөки балкондан бу ваканы гөрөн бир гыз полиция хабар берди. Ысламың душманлары болан яшлар, гачып бутханада гизлендилер.

3- Шол газетден ене бир хабар: Боснияда ярадан ве ачлыкдан хер гүн йүзлөрчө мусулман өлийөр. Ачлыкдан аглаян, өзүнден гидйөн перзентлериниң перятларыны эшитмежек болуп, ата-энелер көчелөре гачярлар. Ыслам үлкелеринден гелен азыклары Серп-лер алярлар. Иңлислериң голастындакы Бирлешен Миллетлер Гурамасының эсерлери, Серплер үчин жансызлык эдйөрлер. Бу эсерлер ве христиан туристлер, Европадан гелен Ыслам душманлары, мусулманларың беденинден ган саркып дурка, булгур-ларыны чакышдырлар. Босниядакы вагшыет, иңлислер тара-пындан планланды. 1988-нжи йылда Косовада башладылды. Милосевич баханасы билен план дурмуша гечирилип башланды. Иңлислер Серплөре: «Горкман! Аркаңызда биз бардырыс» диййөрлер.

**Иңлис капыры, ыслам үлкесинде
акмаклары тапып хем бакар, хемем,
ыслама хүжүм үчин ёллар гөркөзер,
Шеригата уяна ызагалак диййөрлер.
Ачык гезмек, ичги мода өврүлөр.
Дин гардашлыгы, сөйги ундулар.
Ыслам душманлары көпеклери етишдир,
хем күшгүрер мүьминлериң үстүне.
Бары ыслама, ахлага дишин өтүржек.
Аллах-да жезасын берйөр дессине.
Чүнки Куръан-ы Керимде Реббим сөз берйөр,
(Ысламыети элбетде горарын) диййөр.
Мусулманлара-да: (Душмана ынанман,
көп ишлөп, ондан үстүн чыкың) буюряр.**

БИРИНЖИ БАП

Алтынжы Бөлүм

Бир мүддет Багдатда болдум. Ине, ахырсоң Лондона гелмели дийип буйрук гелди. Эгленмән ёла дүшдүм. Лондонда секретарь ве министрлигиң кәбир ишгәрлери билен душущдым. Олара көп вагт довам эден сыяхатымда битирен ишлерим ве гөрөн затларым барада гүррүң бердим. Ырак билен багланышыклы маглуматларыма өрән бегендилер ве хошаллык билдирдилер. Өңки иберен рапортларымы аландыкларыны айтдылар. Сафиййө хем, эдил мениңки ялы рапорт иберип дурупдыр. Ене бир билен задымам, хер сапа-рымда, министрлигиң йөрите адамлары мени ызарлан экенлер. Олар хем иберен ве гүррүң берен хабарлары-ма догры гелийөн рапортлар берипдирлер.

Секретарь, министрь билен душумагым үчин маңа вагт берди. Министриң хузуруна баранымда, мени Стамбулдан геленимдөкиден пархлы гаршылады. Бу гезек менден

гөвнүниң битендигине дүшүндим. Министрь Неждли Мухаммеди эле гечирендигиме монча болуп, сөзө башлады: «Ол, министрлигимизин гөзлөп йөрөн ярагыды. Оңа нәме дийсе вада бер. Хат-да бүтин вагтын, дине оны эле гечирмәге гитсе-де, биз зыяна галмаяс.» Мен эндишәми диле гетирдим: «Неждли Мухаммед мени ынжалыкдан дүшүрйәр. Онуң пикримден дөнәймегем ахмал.» Министрь чала йылгырды-да шейле дийди: «Ондан яссы яның ерде болсун. Ондан айрылан вагтын нәхили пикирде болса, энтегем шол пикирде. Бу хакда, Ыспыханда онуң би-лен душусан жансызларымыз хабар бердилер.» Нежд-ли Мухаммед ненең эдип өзгелере сырыны ачып бил-дикә? Дийип, өз-өзүм ичими геплетдим. Муны ач-ачан сорамага-да богнум ысмады.

Йөне, соң Неждли Мухаммед билен душуса-нымда барына гөз етирдим. Асыл гөрүп отурсам, Ыс-пыханда Абдүлкерим атлы бири онуң янына барып:

«Мен Шых Мухаммедин (мени гөз өңүнде тутяр) до-ганы. Сиз хакда билйән затларының әхлисини маңа айдып берди» дийип, алдап, әхли сырларының аныгы-на етипдир. Неждли Мухаммед маңа: «Сафийе мениң билен Ыспыхана гелди ве онуң билен ене-де ики ай мұта никасы билен яшадык. Абдүлкеримем мениң би-лен Ширази геленсоң, Сафийеден хас овадан ве че-кижи Асийе атлы бир нәзенин гетирди. Ол зенан биленем, мұта никасы эсасында, дурмушымың иң баг-тыяр гүнлерини яшадым» дийди.

Асыл гөрүп отурсам, Абдүлкерим, Ыспахана баглы Селфа диен ерде яшаян, министрлигин хрис-тиан ичалыларындан бири экени. Асийе болса, Шираз еврейлеринден болуп, олам министрлигимиз үчин ича-лылык эдйәрди. Дөрт болуп, Неждли Мухаммедин иң говы шекилде тамамызы өдәр ялы эдип етишдирдик. Министрь, секретарь ве ене ики саны нәтаньш ада-мың хузурларында битирен ишлеримиз хакда айдып боламсоң, министр маңа йүзленип: «Сен министрли-гин иң дережели медалына мынасыпсың. Себәби сен, министрлигин иң важып разведчиклери арасында би-ринжисиң. Секретарь саңа, везипәнде ишини аңсатлаш-дыржак кәбир дөвлет сырларыны айдар» дийди.

Соңра он гүнлик ругсат билен машгаламың арасына гойбердилер. Гөни өе гитдим. Көп вагтымы, маңа меңзәп дуран оглум билен гечирдим. Оглум пат-дык-путдук эдип кәбир сөзлери айдып билйәрди. Онуң йөрөйшине гуваньп, дашындан сын эдип отур-ярдым. Он гүнлүк ругсадым өрән шатлыклы гечди. Бегенжимден учайжак болярдым. Ватана ве машгалама говушмак маңа әгсилмез гүйч берипди. Ругсадым дол-манка атамың аял доганының хем халындан хабар ал-дым. Гиденимем говы болупдыр. Үчүнжи сапарыма чыканымдан соңра, мени бичак говы гөрийән бу гөргү-ли дүйәден өтен экен. Өлүмине гаты гынандым.

Бу он гүн, хамана бир сагат ялы гечди гитди. Бейле шадьян гүнлер гөз ачып-юмасы салымда гечип гитсе-де, элемли гүнлер гөйә асырлар ялы гечмәни биленок. Нежефдәки кесел гүнлерими ядыма салдым. О жепалы гүнлер хич гечмежек ялыды.

Министрлиге нобатдакы табшырыгы алмак үчин баран вагтым, гаршымда йүзи гүлүп дуран, узын бойлы секретары гөрдүм. Элими мәхир билен гысып дуршундан, маңа болан сөйгүсини анламак мүмкинди. Маңа: «Министримизин ве колониал везипели комис-сияның буйругы билен саңа өрән важып ики дөвлет сырыны айтмакчы. Гелжекде бу ики сырдан кән пей-даланмалы борсуң. Өрән ынамдар бирнәче кишиден башга бу сыры билйән адам ёк» дийди.

Элимден тутуп, министрлигин бир отагына ге-тирди. Отагда дийсең өзүне чекижи ягдай билен гар-шылашдым. Тегелек столуң башында он адам отырды. Оларың биринжиси, Осман патышасының гейминдеди. Түркче ве иңлисче билйәрди. Икинжиси, Стамбулдакы Шейх-ул-ысламың лыбасына бүренипдир. Үчүнжиси, Эйран шасының эшигини гейипдир. Дөрдүнжиси, Эйран сарайындакы везириң эдил өзүди. Бәшинжиси, шайыларың табынлыгындакы Нежефиң иң танымал алымының эгин-эшигинде отырды. Соңкы үчүси парсча ве иңлисче билйәрдилер. Бу адамларың хер хайсының янында, айдан затларыны язмак үчин кәтиплер барды. Кәтиплер шол бир вагтын өзүнде, бу кишилери Стамбул, Эйран ве Нежефдәки оларың асыллары болан бәш киши хакында йыгнан маглуматлары билен танышдырдылар. Секретарь: «Бу бәш киши, о тайлардакы бәш адамың кешбине гирип, херекет эдерлер. Оларың пикирлерини билмек үчин булары асыллары ялы етишдирдик.

Биз Стамбул, Тәхран ве Нежефдәкилер билен багланышыклы элимизе гелен

маглуматлары булара билдирйәрис. Буларам, өзлерини о ердәкилерин ерине кабул эдйәр. Биз сораг берйәрис, бу бәшисем жогап берйәр. Алан нетижелеримизе гәрә, бу ердәкилерин жогаплары, о ердәкилерин жогапларына 70% догры гелйәр.

Ислесең, барлап гөрмек үчин кәбир затлары сорап билерсиң. Хер ничигем болса, Нежеф алымы билен өң душшыпдын» дийди. Мен секретарь билен разылашдым. Себәби, озал Нежефдәки шайыларан иң улы алымы билен душшмак ве ондан кәбир затлары сорамаклык миессер эдипди. Мен оңа меңзеш болан адама голайлашып, шейле дийдим:

- Пирим, сүнни боландыгы ве тәзеликлери кабул этмейәндиги үчин хөкүмете гаршы уруш ыглан этмек жайыз болармы? - Гаршымдакы бираз бөврүни диң-ләнсоң:

- Ёк, сүнни боландыгы үчин хөкүмете гаршы гелмек болмаз. Себәби, бүтин мусулманлар догандыр. Эмма, олар ыммата зулум, жебир-сүтем эдәйселер, уруш эдип билерис. Муны эден вагтымызам, эври-бил-маъруф ве нехй-и анил-мүнкүр шертлери эсасында хе-рекет этмели борус. Зулмы ташлан вагты, биз олардан элимизи чекерис - дийип, жогап берди.

- Пирим, еврейлер ве христианларын нежислиги хақында нәхили пикир эдйәрсиниз?

- Хава, олар нежисдир. Олардан гача дурмалыдыр.

- Нәме үчин?

- Бу, сени пес гөрийәнлере гаршы өзүни горамакдыр. Себәби олар бизи капыр сайып, пыгамберимиз Мухам-мед алейхисселама-да яланлаярлар. Бизем муңа гаршы гораныша гечйәрис.

- Пирим, тәмизлик имандандыр, догры дөлми? Бейле болса нәме себәпден Сахн-ы Шериф (хезрети Алының губурының этрабы) көчелер, ёллар хапа сакляяр? Хатда, ылым медреселери хем арасса дийип болмаз.

- Хава, айдянарларын догры. Хакытдан-да тәмизлик имандандыр. Йөне, нәдели-дә, шайылар тәмизлиге әх-миет бермәнсоң ягдай шейле - дийди.

Министрликдәки бу адамың берен жогаплары, Нежефдәки шайы алымының жогапларына сөзме-сөз догры гелйәрди. Бу адамың Нежефдәки алыма бейле меңзешлиги аклымы хайран этди. Устесине бу киши парсча-да билйәрди.

Секретарь: «Эгер, сен бейлеки дөрдүсиниң асылларыны гөрен болсадың, хәзир олар билен ене душшып билердиң ве оларын асылларына ненәңси уйяндыгыны гөрердиң» дийди. Мениң: «Шейх-ул-ысламың нәхили пикирдедигини билйәрин. Чүнки, Стамбулдакы хожам Ахмет эфенди, шейх-ул-ыслам барада маңа кән гүррүңлер берерди» диен сөзлеримден соң «Онда баш үстүне, ынха онуң нусгасы биленем гүрлешип билерсиң» дийди.

Шейх-ул-ысламың лыбасында отурана совал би-лен йүзлендим:

- Халыфа боюн болмак парзмыдыр?

- Хава, важыпдыр. Аллаха ве Пыгамбере боюн эгме-гиң парз болшы ялы, бу-да важыпдыр -

- Мунуң делили нәмедир?

- Женаб-ы Аллахын шу аятыны эшитмәнмидиң? **(Аллаха, Онуң Пыгамберине ве сизден болан улул-эм-ре боюн болуң)⁽¹⁾.**

- Аллах bize, эгерлерине Мединәни таламага ругсат эден ве Пыгамберимизин агтыгы Хүсейни өлдүрен халыф Езиде хем-де ичги ичен Велиде боюн эгмеги эм-редйәр, шейлеми?

- Оглум, Езид Аллах тарапындан эмир-үл-мүмининди. Хүсейни өлдүриң дийип буйрук бермәнди. Сен, шайы-ларын галат сөзлерине ынанма. Китаплары дыкгатлы ока. Ялңышды, соң тоба гелди. Медине-и Мүневвер-рәни таламагы халал этмек билен ол хата этмеди. Се-бәби, Медине халкы азды ве боюн эгмәни гойдулар. Велиде гелсек, ол пасык болуп чыкды. Халыфың эденлерини гайталамалы дөл-де, шеригата догры гелйән эмирлерине боюн болмак важыпдыр. -

Бу сорагы Ахмет эфендә хем берипдим ве такмынан шол бир жогаплары алыпдым.

⁽¹⁾ Ниса сүреси, аят: 59

Соңра секретардан: «Бейле копиялары тайярламагың максады, хикмети нәмедир?» дийип, со-радым. «Биз бу усул билен солтаның ве сүнни болсун, шайы болсун, мусулман алымларың дүшүнжелерини өврөйәрис. Сыясы ве дини меселелерде, олар билен гөрөшмек үчин өнүден тайынлык гөрйәрис. Мысал үчин, душманың, эсгерлерини хайсы тарапдан үстүңе сүржегини билсең, шоңа гөрә тайынлык гөрүп, эсгер-леринем шоңа гөрә ерлешдирерсиң ве рақыбыңы перишан эдерсиң. Эмма, душманың хайсы тарапдан хүжүм этжегини билмейән болсаң, эсгериңи чар тарапа чен-чак билен дагадарсың ве еңлише сезевар боларсың. Эдил шунуң ялы, мусулманларың, динлериниң ве мезхеблериниң хақыдыгы хақындакы делилдир-субутнамаларыны билсең, оларың делилдерини ялана чыкаржак гаршы делилери тайярламак аңсат дүшер, шейдибем, бу гаршы делилдер билен оларың дини ынанчларыны сарсдырып билерсиң» дийип, ол жогап берди.

Ызянынданам, бу бәш адамың өзараларындакы эсгерлик, малия, магарыф ве дин билен багланшыклы пикир алышмаларының ве планларының нетижелери язылан мүн сахыпалык китабы элиме тутдурды-да: «Окап боланыңдан соң гетирерсиң» дийди. Китабы өе алып гайтдым. Үч хепделик дынч алшымда китабы башдан-ахыра дыкгат билен окап чыкдым.

Китап мени хайран галдырды. Себәби, ичин-дәки мөхүм жогаплар ве инче дүшүнжелер эдил ха-кыкат ялыды. Мениң пикиримче-хә, бу бәш адамла-рың жогаплары асылларының жогапларына 70%-денем көпрәк догры гелйәрди. Аслында секретарам, өңки сапар 70% төвереге дийип, чен-чак билен айдыпды.

Китабы оканымдан соңра, дәвлетиме болан ынамым хас-да беркеди ве Осман Империясының бир асырданам азрак вагт ичинде йыкылмагы үчин план ишленип дүзүлендигине акыл етирдим. Секретарь ма-на: «Муна меңзеш бейлеки отаглар-да эксплуатир-лейән я-да эксплуатирлемеге планлаян дәвлетлеримиз үчинем шейле столлар бар» дийди. Секретара: «Бейле пәхимли ве уссат адамлары ниреден тапдыңыз?» дийип, совал бердим. Бирсалым оюрганып дурансоң, секретарь дүшүндирмәге дурды: «Бүтин дүнийәдәки жансызларымыз бизе маглумат ёллаярлар. Гөрүп дур-шуну ялы, векиллер өз ишлерини говы билйәрлер. Эгер, саңа бир адамың билйән әхли затлары мәлим болса, сениң хем бу адам ялы пикир эдип, бу киши-ниң берен жогапларыны берип билжекдигиң өз-өзүн-ден дүшнүкли болса герек. Себәби, сен онуң нусгасы ахыры, шейле дәлми? - сөзүне дынгы берип, ене до-вам этди - Бу, Министрлигиң буйругы боюнча саңа айтмалы биринжи сырым. Икинжи сыры болса, бир ай соңра мүн сахыпалак китабы гайдып берен вагтың айдарын.

Мен китабы бөлүп-бөлүп ене-де үнс билен окап чыкдым. Шонуң көмеги биленем, Мухаммедилер хақында билйәнлерим артды. Оларың нәме пикир әдйәндиклерини, гүйчли ве говшак тарапларыны, үсте-сине гүйчли тарапларыны нәдип говшатмалыдыгының усулларынам өврөндим.

Мусулманларың говшак тараплары дийлип, ки-тапта беллененлер шулардыр:

1 - Сүнни-шайы давасы: Хөкүмдар билен халкың ара-сындакы оңушмазлык⁽¹⁾, Түрк-Эйран давасы, тирелер арасындакы женжеллер, алымлар билен дәвлет ара-сындакы оңшуксызлыклар⁽²⁾.

2 - Аз санлы бөлегини хасаба алмасаң, мусулманларың бары диен ялы соватсыздыр⁽³⁾.

3 - Рухы гөйдүклик ве гапыллык⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Бу сөз галатдыр. Патышаха боюн эгмегиң парздыгыны өзи гечен сахыпада язманмыды?

⁽²⁾ Бу-да төхмет. Османлы дәвлетиниң алымлара гоийан сарпасы, Осман Газының вәсетнамасында гинден беян эдилйәр. Әхли па-тышалар, алымлара иң ёкары күрсүлери берипдирлер. Мевлана Халид-и Багада гөрүбилмезчилик эдйәнлер,оны икинжи Махмуд-хана шикаят эдип, өлдүрилмегини талап эденлеринде, шаның: «Алымлардан дәвлетте зепер етмез» диендиги мешхурдыр. Османлы солтанлары, алымлара өй, азык ве айлык берйәрдилер.

⁽³⁾ Мүңлерче Османлы алымларының, дин, ахлак, иман ве теби-гы билимлер билен багланшыклы язан китапларыны бүтин дүнийә билйәр. Иң соватсыз хасаплаган обалылар динлерини, ыбадатларыны ве сунгатларыны говы билйәрдилер. Әхли обаларда метжитлер ве медреселер барды. Бу ерлерде окама-язма, дин ве дүнийә ылымларындан сапаklar берилйәрди. Обалы аяллар, Куръан-ы Керим окаярдылар. Обаларда этишдирилен алымлар ве Өвлүйәлер өрән көпди.

⁽⁴⁾ Османлы мусулманларының рухы тайдан кувватлыдыгына сөз хем болуп билмез. Хеммәниң калбы, шехитлик дережесине го-вушмак үчин, жихада атыгсарды. Хер намаздан соңра ве жума ва-гызларында, дин адамлары халыфлара, дәвлетте дога эдйәрди-лер, үйшенлерем «амин(омын) дийип, эллерини йүзлерине сылар-дылар. Христиан обалары окамагы, язмагы билмейәрлер, динден, дүнийәден хабарсыз, попдур-манахларың яланларыны, эртекилери-ни диндир өйдерлер. Гапыл, хайван сүрүси ялыдыр.

4 - Дүнийәни бүтүнлейин унудып, диңе ахырзаман би-лен мешгул болмак⁽¹⁾.

5 - Хөкүмдарың диктатор ве залым болмагы⁽²⁾.

6 - Ёлларың ховплулыгы, йүк дашамагың ве сыяхатың бөлүнелиги⁽³⁾.

7 - Хер йыл он мүңлерче адамларың өлүмине себәп болан гарахассалык, холера ялы кеселчиликлериң өңү-нүң алынмазлыгы ве саглыга әхмиет берилмейши⁽⁴⁾.

8 - Шәхерлериң харабалыгы ве сув каналларының ёк-лугы⁽⁵⁾.

9 - Эдараның питнежилере гаршы әжизлиги, әсердең херекет әдилмейши ве о өвүлийән Куръаның канунла-рының ёк сайылжак шекилде дурмуша орнашдырмак ишлериңиң ябыгорлулыгы⁽⁶⁾.

10 - Ыкдысады чөкүш, гарыплык ве ызагалаклык.

11 - Тертипли гошуның болмазлыгы, ярагсызлык ве көне, чүйрүк ярагларың болмагы⁽⁷⁾.

12 - Аялларың хак-хукукдан махрумлыгы⁽⁸⁾.

13 - Тебигатың саглыксыз ве хапалыгы⁽⁹⁾.

Китап «Мусулманларың говшак тараплары» дийип белленен бу маддалардан сонра, мусулманлара динлери болан ысламыетиң мадды ве рухы үстүликле-рини унутдырмагың лазымдыгы хакында маслахатлар берйәрди. Мундан башга, ысламыет барада шу маглуматлар берилйәрди:

1 - Ыслам агзыбирлиги әмредип, агзалалыгы гадаган әдйәр. Куръан-да (**Барыңыз Аллахың йүпүне япы-шың**)⁽¹⁰⁾ дийилйәр.

2 - Ыслам гөзъетимиңи гинелтмеги ве бар затдан хабардар болмагы әмредйәр. Куръан-да (**Ер йүзүни ай-ланың**)⁽¹¹⁾ дийилйәр.

3 - Ыслам ылым өвренмеги әмредйәр. Бир хадысда (**Ылым өвренмек, хер мусулман эркеге ве аяла парз-дыр**) дийилйәр.

4 - Ыслам бу дүнийә үчин ишлемеги әмредйәр. Куръан-да (**Оларың кәбирлери, Эй Реббимиз бизе дүнийәде-де, ахыръетде-де говусыны несип эт**)⁽¹²⁾ дийилйәр.

5 - Ыслам хер иште геңешмеги әмредйәр. Куръан-да (**Оларың ишлери, араларыңдыкы геңеш билендир**)⁽¹³⁾ дийилйәр.

6 - Ыслам ёллар гурмагы әмредйәр. Куръан-да (**Ер йүзүнде йөрән**)⁽¹⁴⁾ дийилйәр.

7 - Ыслам, мусулманлара саглыкларыны горамагы әм-редйәр.

Бир хадысда (**Ылым дөртдүр: 1 - Дини горап сакла-мак үчин фыкых ылымы, 2 - Саглыгың горалмагы үчин медицина ылымы, 3 - Дили горап сакламак үчин грамматика ве синтактика (сөз дүзүми) ылымы, 4 - Вагтларың билинмеги үчин астрономия ылымы**) дийилйәр.

⁽¹⁾ Ысламыет, христианлыкдан тапавутлылыкда, дин билен дүн-йәни айырмаяр. Бу дүнийәниң ишлери билен мешгул болмагам ыбадатдыр. Пыгамберимиз (*Хич өлмежек дей, бу дүнийә үчин, эртир өлжек ялы-да, о дүнийә үчин ишлән*) буюряр. Инжилде велин, бу дүнийә үчин ишлемек гадаган әдилендир.

⁽²⁾ Хөкүмдарлар, шеригаты йөретмек үчин жан әдердилер. Евро-паның короллары ялы, зулум әтмездилер.

⁽³⁾ Ёллар ховпсузды. Босниядан Мекгә гиден мусулман бири, аркайын, хатда пулсуз гидип билйәрди, ёлларда ийип-ичип, гиже-лер дүшлән ерлеринден совгатлар аларды.

⁽⁴⁾ Әхли ерде кеселханалар, шыпаханалар барды. Хатда, Напо-леоны хем Османлылар бежерди. Әхли мусулманлар (*Иманы болан, тәмиз болар*) хадыс-ы шерифине уйярлар.

⁽⁵⁾ Бу мыжабата жогап берениңе-де дегмез. Дели солтаны Фируз Ша 790[м-1388]-нжы йылда вепат этди. Онуң гурдуран 240 км. Каналыңдан сув ичип гүлзарлыга өврүлен ерлер, Инлис басыбалыжылыгы дөврүнде чөле өврүлди. Османлы уссаларыдыр-архитектор-ларының сакланып галанжа әсерлери хем, хәзир туристлериң гө-зүни гамашдыряр.

⁽⁶⁾ Османлылары, Француз королларының зибиллериңи Сен дерясына дөкен генералларың ордендир-медаль алышы ялыдыр өйдйәрлер.

⁽⁷⁾ 726[м-1326]-нжы йылда тагта чыкан Орхан Газының гуран тертипли-нызамлы гошуныны ве Йылдырым Баезид ханың 799[м-1399]-нжы йылда Нигболуда бейик хачлы гошуныны нәхили кул-пеекун эдендиги-ни билмейәрмикә?

⁽⁸⁾ Инлислер хениз сөвдадан, сунгатдан, ярагдан ве зананларың хак-хукукларыңдан бихабар вагтлары, Османлылар бу хусусларда кемиллиге етипти. Швед ве Француз королларының Османлылар-дан көмек сорандыкларыны инкәр эдип билерлерми?

⁽⁹⁾ Көчелер шейле бир тәмизди велин, хатда түйкүликлери тә-мизлемек үчинем йөрите адамлар барды.

⁽¹⁰⁾ Али Имран сүреси, аят: 103

⁽¹¹⁾ Али Имран сүреси, аят: 137

⁽¹²⁾ Бекара сүреси, аят: 201

⁽¹³⁾ Шура сүреси, аят: 38

⁽¹⁴⁾ Мүлк сүреси, аят: 15

8 - Ыслам ымараты эмердейэр. Куръан-да (**Аллах ер йүзүндәки әхли зады сизин үчин ярадандыр**)⁽¹⁾ дийилйэр.

9 - Ыслам ызамы эмердейэр. Куръан-да (**Бар зат ха-саплы ве ызамлыдыр**)⁽²⁾ дийилйэр.

10 - Ыслам ыкдысады тайдан, кувватлы болмагы эм-редйэр. Бир хадысада (*Хич өлжөк дәлмиш ялы дүнйә үчин, эрте өлжөк ялы-да, ахыретин үчин ишле*) дийил-йэр.

11 - Ыслам, өрән гүйчли ярагланан гошун дүзмеги эм-редйэр. Куръан-да (**Олара гаршы гүйжүнизин етдиги-че кувват тайынлан**)⁽³⁾ дийилйэр.

12 - Ыслам, аял-гызларың хукукларына үнс берил-мегини ве олара сарпа гоюлмагыны эмердейэр. Куръан-да (**Эркеклерин кануны шекилде, аяллар бабатда хукуклары болшы ялы, аялларың-да олара бабатда хукуклары бардыр**)⁽⁴⁾ дийилйэр.

13 - Ыслам арассачылыгы үндейэр. Бир хадысада (**Тә-мизлик имандандыр**) дийилйэр. Китапда, ёк әдилмеги табшырылан гүйч нокат-лары шулардыр:

1 - Ыслам, тире-тайпа, халк, дин, урп-адат, миллет та-рапгөйлүгини ёк этди.

2 - Сүйтхорлык (процент), пейдакешлик (спекуляция), зына, ичги, ве доруз эти гадагандыр.

3 - Мусулманлар алымларына өрән баглыдырлар.

4 - Сүнни мусулманлар Халыфы, Пыгамберин векили хөкмүнде кабул эдерлер. Аллаха ве Пыгамбере болан хорматы, оңа-да гөркездемегин парздыгына ынанярлар.

5 - Жихад парздыр.

6 - Шайы мусулманлара гөрә, мусулман болмадыклар ве сүнни мусулманлар нежисдир.

7 - Бүтин мусулманлар, Ысламың еке-тәк хак динли-гине иман эдерлер.

8 - Мусулманларың көпүси, яхуди (еврей) ве христиан-ларың Арап ярымадасындан чыкарылмагының парз-дыгына ынанярлар.

9 - Ыбадатларыны (мысал үчин намазы, оразаны, ха-жы) ыхлас билен гөзел шекилде ерине етирийэрлер.

10 - Шайы мусулманлар, ыслам үлкелеринде бутхана гурлушыгының харамдыгына ынанярлар.

11 - Мусулманлар, Ыслам ынанжына өрән баглыдыр.

12 - Шайылар гөрә, Хумүсүң, ягны олжаның бәшден бир бөлегини алымлара бермек парздыр.

13 - Мусулманлар, чагаларыны шейле бир етишдир-йэрлер велин, олары ата-бабаларының ёлундан айыр-мак мүмкин дәл.

14 - Мусулман зенанлар, шейле гөзел өртүнйэрлер ки, атларының эрбетликде тутулмагы мүмкин дәлдир.

15 - Мусулманлары хер гүн бәш гезек бир ере үйшү-рен жемагат намазлары бардыр.

16 - Олара гөрә, Пыгамбер, Алы ве достларының га-бырлары мукаддес боланлыгы үчин, о ерлерде-де йыг-нанярлар.

17 - Пыгамберлерин ковмундан геленлер, Сейит ве Шериф дийип атландырыланлар, Пыгамбери ятладян-дыр ве мусулманларың көңлүнде, гөйә Ол жанлы ялы ер әдйэрлер.

18 - Мусулманлар үйшен вагты, вагыз-несихатчылар, оларың иманларыны гүйчлендирйэрлер ве ыбадата мейиллендирйэрлер.

19 - Эмр-и бил-маъруф (ягшылыгы эмеретмек) ве нехй-и анил-мүнкер (яманлыга бөвет болмак) парздыр.

20 - Мусулманларың көпелмеги үчин, өйленмек ве бирден көп аял билен ника гыймак сүннетдир.

21 - Мусулман үчин, бир адамы Ыслама гетирмек, дүнйә малына эе болмакдан хас говудыр.

⁽¹⁾ Бекара сүреси, аят: 29

⁽²⁾ Хижр сүреси, аят: 19

⁽³⁾ Энфал сүреси, аят: 60

⁽⁴⁾ Бекара сүреси, аят: 228

22 - Мусулманларын арасында (**Ким-де ким хайырлы бир ёл ачса, онун согабына, ве о ёлдан йорён хер бир адамын газанан согапларына говушар.**) хадыс-ы мешхурдыр.

23 - Мусулманлар Куръан-а ве хадыслара орён улы хормат гойярлар. Булара табын болмагың Женнете гирмек үчин еке-тэк ёлдугына ынанырлар.

Китап мусулманларын кувватлы тарапларыны бозуп, говшак тарапларыны йямагы маслахат берип, мунун ёлларыны гөркезийерди.

Китап, говшак нокатларыны, асгын ерлерини йймак үчин шу маслахатлары берийерди:

1 - Жемагатларын араларына тов дүшүрип, бетгүман-лыга ёл ачмак ве онушмазлыга итеклейён китаплар чап этмек ёлы билен ичлерине ойке-кине сокмак.

2 - Мекдеплерин ачылмагына, китапларын нешир эдилмегине ёл бермезлик, ёк эдип болжак дин китапларыны якып ёк этмек. Дин адамларына хер хили шылтаклар атып, мусулманларын, чагаларыны дини мекдеплере бермекден йүз өвүрмегини газанмак билен, соватсыз галар ялы ягдай доретмек (Бу ёл, ысла-мыете улы зепер етирендир).

3 - 4 - Оларын янында Женнети өвүп, бу дүнийёдеки дурмуш үчин жогапкөр дёлдиклерине ынандырмак. Сопучылыгың халкаларыны гицелтмек. **Зухди** масла-хат берен Газалинин (Ихя-үл-улумиддин)и, Мовлана-нын (**Месневи**)си ве Мухииддин-и Арабынын эсерлери ялы китаплары окамага угрукдырып, аңлайышсыз ве гойдүк галмагыны газанмак⁽¹⁾.

5 - Хөкүмдарлары залымлык ве диктаторлык этмеге итмелидирис: Сиз Аллахын ердёки көлегелерисиниз. Аслында Эбу Бекир, Омар, Осман, Алы, Эмевилер ве Аббасыларын хер хайсы, зоруң гүйжи ве гылыч билен баштутунлыга гелип, тэк башларына хөкмүрованлык эдендирлер. Мысал үчин, Эбу Бекир Омарын гылыжы-нын көмеги билен ве Патма ялы боюн эгмедиклерин ойлерини якып, баштутан болды⁽²⁾. Омар хем Эбу Бекирин маслахаты билен халыф болупды. Осман бол-са, Омарын эври билен дөветин башына гечипди. Ала гелсек, ол гаракчыларын сайламагы билен дөветин башы болупды. Муавийе-де везипесине гылыжынын зоры билен геленлердендир⁽³⁾. Соңра, Эмевилерде-де хөкүмдарлык атадан-огла гечип довам эдипди. Аб-басыларда-да шол ягдай гайталаныпды. Булар, Ыслам-дакы хөкүмдарлыкларын сүтеми ве диктаторлыгынын делилидир диймелидирис.

6 - Адам өлдүренлере өлүм жезасынын берилжекдиги хакындакы мадданы канунлардан чыкармак. (Адам өл-дүрмеклиге, гаракчылыга гаршы еке-тэк чөре өлүм жезасыдыр. Өлүм жезасы болмаса топалаңдыр-гаракчы-лыгың өңүни алып болмаз) хөкүметин талаңчылара, огрулара темми бермезлигини газанмак ве талаңчыла-ры ярагландырып, бу ише хөвеслендирмек ве ёлларын ховплулыгыны довам этдирмек.

7 - Шу шекилде, олары кеселчилик ичинде яшар ялы эдип билерис: Эхли зат Аллахын такдырына баглы-дыр. Бежержек болмагың я-да эм этмегин говулашмак үчин хич хили тесири ёкдур. Аллах Куръанда (**Рёб-бим мени ййдирер ве ичирер, кеселлән махалым-да, О маңа шыпа берер. Мени өлдүржегем, соңрадан ди- релтжегем О-дур.**)⁽⁴⁾

⁽¹⁾ Сопучылык хакдакы китапларын өвийён (**Зухд**)и, дүнийё ишле-рини терк этмек дёлдир. Дүнийё гөвүн бермезликдир. Ягны, шеригата макул шекилде ишлөп газанмак ве совмак, Ыбадат эден ялы согапдыр.

⁽²⁾ Эбу Бекир, Омар, Осман ве Алынын «радыаллахү анхүм» халыф болжакдыклары бабатда, хадыс-ы шерифлерде ышаратлар бардыр. Йёне, хич хайсынын вагты анык гөркезилен дёлдир. Ре-сулыллах «салаллахү алейхи ве селлем» бу иши, достларына (эс-хабына) гойды. Халыф сайламаклык барада. Эсхабын үч дүрли пикирлери барды. Халыфлык - доган гарындаша берилмеги хөк-ман болан, мирас галан зат дёлди. Иң биринжи мусулман болан, өзгелери-де имана гетирен, Пыгамберимизин ымам эдип аркасын-да намаз окан ве бирликде хижрет (гөч) эден адамы, Эбу Бекири сайламак макул болжакды. Кө кишилер, хезрети Алынын ойүне гелди. Булардан Эбу Сүфян: «Элини узат! Саңа биат эде-йин. (Биат: кабул этмек манысында). Ислесен бар ери атлы ве пятада гошун билен долдурарын» дийди. Хезрети Алы муны оңламан: «Мусулманлары парчалажак боляңмы? Өйден чыкман отуршым, халыф болмак үчин дёлдир. Ресулыллахын айралыгы маңа агыр гелди. Телбө дөндүм» дийди. Метжиде гелип, хеммөнин гөзүниң өңүнде Эбу Бекире биат этди (оңлады). Эбу Бекир: «Халыф болжак дёлдим. Питне чыкмасын дийип биалач кабул этдим» дийди. Алы-да:Халыфлыга иң мынасып адам сенсин» дийди. Шол гүн, хезрети Алынын Эбу Бекири өвен сөзлери «Сеадет-и Эбедийе» китабымызын икинжи бөлүминдөки 23-нжи маддасында языландыр. Хезрети Омар, хезрети Алыны ойүне ченли угратды. Хезрети Алы: «Ресулыллахдан соң, бу ымматың иң үстүнлери Эбу Бекир ве Омардыр» диййерди. Шайыларын яланланларына ынанырлар, мусулманларын бу гүнки ягдая дүшмегине себөп болдулар. Инлислер, хезирлерем бу питнени көрүклейерлер.

⁽³⁾ Хезрети Муавийе, Хезрети Хасанын биат этмеги (оңламагы) билен кануналайыктыкта халыф болды. «Хак сөзүн делиллери» атлы китабы оқан!

⁽⁴⁾ Шуара сүреси, аят: 79-80-81

диймәнми? Бейле болса, Алла-хың эрадасы дашында хич ким шыпа-да тапып бил-мез, өлүмденем гутулып билмез⁽¹⁾.

8 - Зулум эдилер ялы, шулары айдып билерис: Ыслам, ыбадат динидир. Онуң дөвлет билен хич хили баглан-шыгы ёкдур. Шонуң үчинем, Мухаммед ве Халыфла-рының, не министри барды, не-де канунлары⁽²⁾.

9 - Ыкдысады чөкүш-де, сөзи эдилен зыянлы ишлериң тебигы нетижесидир. Хасылы чүйретмек, сөвда гәми-лерини гарк этмек, базары ода бермек, бентлери йыкып, оба хожалык мейданларыны, экин ерлерини ве сенагат меркезлерини сува басдырмак ялы ёллар би-лен, агыз сувларыны зәхерлемек билен етирилен зепе-риң мөчберини артдырып билерис⁽³⁾.

10 - Дөвлет адамларыны (аял ве спорт кимин) питне ве бөлүнишиге себәп болжак мейиллери, ичгә, хумара, парахорлыга, дөвлет эмләгини өз шахсы ишлериңде харжамаклыга өвренишдирмек. Жогапкәрчиликли адамлары бу ишлери амала ашырар ялы эдип, бизе эден көмеклери үчин пешгеш бермек гереkdir.

Соңра китабың маслахатлары довам әдйәр: Бу ишлери амала ашыран иңлис агентлерини ачык я-да гизлин шекилде горамак, булардан мусулманларың элине дүшенлерини халас этмек үчин нәхили чык-дажы чыкса-да, хер хили мүмкинчиликлери дөрөтмек гереk.

11 - Сүйтхорлугың хер гөрнүшини яймак лазымдыр. Себәби, сүйтхорлук милли ыкдысадыети харап этмек билен, чәкленмән, әйсем, Куръаның буйрукларына гаршы гелмеклиге-де эндик этдирер. Себәп дийсең, ынсаноглы, кануның бир маддасына боюн эгмейән болса, бейлеки маддаларыны-да әсгермән башлар. Ола-ра процентиң үстүне процент йөрөтмегиң харамдыгы-ны, чүнки, Куръанда (**Проценти гат-гат эдип ий-мән**)⁽⁴⁾ дийлендигини ве шонуң үчин, процентиң башга гөрнүшлериниң харам дәлдигини айтмак гереk⁽⁵⁾.

12 - Алымларың ат-абрайына шикест етиржек ялан ва-калар ве мыжабатлар ойлап тапмалы-да, мусулманла-ры олардан соватмалы. Жансызларымызың кәбири оларың эгин-эшигини геер. Соң болса, булара габахат ишлер этдирерис. Шейдибем, мусулманларың башы гаржашып, алымлар билен булары тапавутландырып билмезлер ве хер бир алыма шүбхели, ынамсыз гөз билен бакарлар. Бу агентлеримизи Эл-Әзхере, Стамбу-ла, Нежеф ве Кербела ибермек зерурдыр. Мусулман лары алымлардан соватмак үчин мекдеплер, коллеж-лер ачарыс. Бу мекдеплерде румын ве эрмени чагала-ры, мусулманлара душман эдип етишдирерис. Мусул-ман чагаларынам яш бейнисине, ата-бабаларының хатпетек билмейән, соватсыз адамлар боландыгыны гуй-мага чалышарыс. Бу чагалары халыфдан, алымлардан ве дөвлет адамларындан соватмак үчин, оларың хата-ларыны, өз зовкы-сапасы билен мешгул боляндыкларыны, Халыфың чорулар билен вагт гечирип, халкың эмләгини бет ишлерде уланяндыкларыны, хич иште Пыгамбериң ёлуны тутмаяндыгыны ныптап дурмалы-дырыс.

13 - Ысламың, аял-гызларының мертебесини песелдйән-дигини гөркезмек үчин (**Эркеклер аяллар бабатда хәкимдир**)⁽⁶⁾ аятыны ве (*Зенан душты билен шердир*) хадысыны

⁽¹⁾ Иңлислер, мусулманлары алдатмак үчин, аят-ы керимелере ве хадыс-ы шерифлере ялыньш маны берйәрлер. Өзүни бежертмек сүннетдир. Аллаһу Тагала, дерманларда шыпа ярадандыр. Пыгамберимиз дәри-дерман уланмагы әмретди. Шыпа берен әхли зады ярадан, ёкдан бар эден Аллаһу Тагаладыр. Эмма, әхли зады себәплер билен ярадып, бу себәплере япышмагымызы әмредйәр. Ишләп, себәплери гөзләп, оны тапанымыздан соңра уланмак гереk. (**О маңа шыпа берер**) диймек, шыпа берижи себәплери берер диймекдир. Ишләп, себәплери агтармак әмредилди. Пыгамберимиз (Эркеклериң-де, зенанларың-да ишләп, ылым өврөнмеги парздыр), бир гезегем (Аллаһу Тагала ишләп газананлары сөер) буюрды.

⁽²⁾ Ыбадат диңе намаз, ораза, хаждан ыбарат дәлдир. Дүнийә ишлерини, Аллаһу Тагала буйрук берендиги үчин ве шеригат эсасында алып бармак хем мыдама ыбадатдыр. Пейдалы иш этмек үчин ишлемек, көп согапдыр.

⁽³⁾ Өзлерине медениетли диййән ве ынсан хукукларыны дилинден дүшүрмейән Иңлислериң, мусулманлара гаршы тайынлан пыссы-пыжурлыгына, вагшыет ве зулумларына середин!

⁽⁴⁾ Али Имран сүреси, аят: 130

⁽⁵⁾ Карз берилен махалы, белли вагт айдылмаз. Эгер, вагт тайын әдилсе, сүйтхорлук болар. Белли бир мүддет геченден соң, алыннан мөчбер төленмели дийип шерт гоюлса, ханефиде бу-да сүйтхорлук болар. Бу ягдайда, екеже дирхем артык пул төленжегини шерт гошмак улы гүнәдир. Несье сатышда болса, төленжек вагт белли әдилмелидир. Төлег вагты гелип етенде, төләп билмедиги үчин, төленжек мукдар ве төлег мүддети ардырылса, муңа «Муда`аф процент» дийилйәр. Ёкарыдакы аят-ы кериме, сөвда-сатыгдакы бу муда`аф проценти билдирйәр.

⁽⁶⁾ Ниса сүреси, аят: 34

айдарыс⁽¹⁾.

14 - Хапысалык, сувсузлыгың нетижесидир. Шонун үчинем сувун артдырылмагының өңүни алмалдыр.

Мусулманларын гүйчли тарапларыны харап эт-мек үчин-де, шу маслахатлары берйәр:

1 - Мусулманларын арасында халкчылык, миллетчилик акымларыны өжүкдирип, оларын үнсүни, ысламыетден өңки гахрыманчылыкка гөнүкдириң. Мүсүрде Фараонлыгы, Эйранда Межусилиги, Ыракда Бабиллиги, Османлыларда Атилла ве Чингиз дөврүни (вагшылыгыны) тээден жанландырың! (Китапда бу бабатда узун таблица барды).

2 - Шу дөрдүсини гизлин ве эшгәр яйратмалдыр: ичги, хумар, зына ве доңуз эти (хем де спорт клубларының бир-бирлери билен гоҳ-галмагаллары). Мунун үчин, Ыслам үлкелеринде яшаян христиан, яхуди, ме-жуси ве бейлеки мусулман болмаян кишилерден ёкары дережеде пейдаланмак ве бу иште ишләнлере Ко-лониялар Министрлигинин бюжетинден көп айлык бермек герек. Мунун үчинем, сыясы топарлары ве спорт клубларыны көпелдерис. Партиялары ве клублары бир-бирине душман эдерис. Бир-бирлери билен мешгул болуп, дин китапларыны окамага, динлерини өвренмәге эллери дегмез. Гола салан адамларымыза газет-журнал чыкардарыс. Бу газет-журналлара нәме көмек герек болса эдип, сатын алан адамларымызы гөйә халасгәр, гахрыман ялы эдип гөркезерис. Шеригаты ве шеригата баглы ёлбашчылары элден гелдигиче гаралап, дин тербиесинин чешмеси болан машгала абаданчылыгыны бозарыс. Мунун үчин спорт, гөреш диен болуп, ярым-ялаңач, эдеп ерлери ачык гыз ве огланларын сураптарыны чап эдип, яшлары желепчилиге, бозук яшайша итерис. Ыслам ахлагыны бозанымыздан соң, ысламыети ёк этмек кын дүшмез. Көп метжит гурдурарыс. Йөне метжитлерде хожалары дөл-де, мисионерлери ве мезхебсизлери гүрледерис. Ыслам сазы дийип, метжиде хер дүрли саз гураптарыны, айдым ве радио программаларыны ерлешдирерис. Метжит, олар үчин дузак болар. Метжитлере гидйән ве аяллары өртүнөн дөвлет ишгәрлеринин хем-де харбы адамларын кимлердигини агентлеримиз билер ве хер эдип-хесип эдип, олары везипесинден айырмага чалшарлар. Шеригата тарапдар яшлар университетлере алынмалы дөлдир, алынанларына диплом берилмезлигини ёла гойма-лыдыр. Секретарь, бу маглуматларын сырлыгына гал-малыдыгыны, хатда Неждли Мухаммедин янында-да бу хакда хич хили дил ярмазлыгымызы бекден-бек табшырды. Мен хем бу ятламаларымы суда бердим-де, элли йылдан озал ачылмасын дийип, весъет этдим. [Бир зады пугта ятда сакламалыдырыс: Метжит, гуп-басы, минарасы болан бина дөлдир. Ичинде хер гүн бөш

⁽¹⁾ Хадис-ы шерифде (*Шеригата уян зенан, Женнетин ныг-матларындыр. Дуйгуларының есири болан ве шеригата-да уймаан зенан шердир*) буйрулды. Гыз болсун, дул болсун, пархы ёк, өйли-ишикли болмадык аял машгала какасы гөз-гулак бол-мага межбурдыр. Эгер, гарашык этмесе, зындана атылар. Какасы ёк болса я-да гарып болса, барлыклы мэхрем гарындашы оңа середер. Буларам ёк болса, хөкүмет айлык бермелидир. Мусулман зенанларын ишлөп газанмага мөтөчлиги ёкдур. Ыслам дини аял машгаланың өхли герек-ярагыны, мөтөчликлерини эркегин бойнуна йүклейәр. Эркегин бейле агыр йүкүн ашагында вагты, өхли мирас оңа берилёймели ялы вели, бейле дөлдир. Аллаху Тагала бу ерде-де сахапат билен, зенанларын эркек доганларын-нын ярым мирас пайыны алмалыдыкларын эмредйәр. Эркегин, аялыны өйүнн ичинде я-да дашында зордан ишлетмәге хакы ёкдур. Аялы ислесе ве адасы ругсат берсе, өртүли шекилде иш-лемеги жайыз болса-да, газананы өзүнн ки болмалыдыр. Хич ким булары, мирасдан галан затлары аялдан, өзи ислемесе алма-лы дөлдир. Өзүнн, чагаларынн я-да өйүнн мөтөчлиги себөпли, бу затларыны харжамагы үчин гынамалы дөлдир. Буларын бары-ны адасынын алып гетирмеги парздыр. Коммунистик система-ларда аял хем, гүн-гүзеран айланып дурса-да, эркеклер билен дең хатарда, хайванлар ялы зордан ишледилйәр. Азат дүйнө ди-йилйән христиан юртларда ве ыслам юртлары дийилйән кәбир, Арап мемлекетлеринде "дурмуш ики тарап үчинем деңлик" дийлип, аяллар хем фабрикаларда, атызларда, сөвдада эркеклер ялы ишлейәрлер. Көпүсинн дурмуш гурандыгына өкүнйэндиги-ни, судлашып айрылышянларын кәндигини хер гүн диен ялы га-зетлерде гөрмек мүмкин. Ресулыллахын «саллаллаху алейхи вес-селем» мүбәрек агзындан чыкан сөзлер үч хилидир: Биринжиси, сөзлери-де, манылары-да Аллаху Тагаладан гелендир. Бу сөзлере «аят-ы кериме» дийлип, хеммесине (Курьаны Керим) дийилйәр. (Сизе гелен өхли говы ве пейдалы затлары Аллаху Тагала ислөп иберйәндир. Хер бир эрбет ве зыяны затлары небсиниз ислейәндир. Эхлисини, Аллаху Тагала ярадып иберйәндир) сөзи, Ниса сүресинн 78-нжи аятыдыр. Икинжиси, сөзлери Пыгамбери-мизиңки, манылары болса Аллаху Тагаладан болан сөзлердир. Бу сөзлерине «хадис-ы кудсы» дийилйәр. (Небсиңизи душман сайың! Себәби ол, маңа душмандыр) сөзи хадис-ы кудсыдыр. Бу душман-лык, небсиң буйрукларына боюн болмазлыкдыр. Үчүнжиси болса, сөзлери-де, манылары-да Пыгамберимизиңкидир. Булара «Хадис-ы шериф» дийилйәр. (*Шеригата уян зенан Женнетин ныгматларындыр. Небсине уян зенан, шердир*) сөзи, хадис-ы шерифдир. Мухийддин-и Арабы хезретлери, «Мүсамерат» атлы китабынын биринжи томунда бу хадис-ы шерифи дүшүндирйәр. Инлис ичалысы, хадисын башыны гизлөп, дине сонуны айдяр. Бүтин дүйнөнн аяллары, эгер, ыслам дининн өзлерине нененси баха беришини, рахатлыгыны, эркинлигини ве айрылышма хукугынын эсидигини билселерди, ур-тут мусулман болуп, ысламың хер юр-да яйрамагы үчин жан эдердилер. Эмма, гынансак-да, бу хакыката дүшүнп биленоклар. Аллаху Тагала, бүтин ынсанлара, ыслам дининн ышыкылы ёлуны догры өвренмеги несип этсин!

вагт намаз окалан бина диймекдир. Намаздан өң я-да соңра, бу жемагата вагыз-несихат этмек жайыз-дыр. Вагыз, әхл-и сүннет итикадында (ынанжында) болан бир мусулманың, әхл-и сүннет алымларындан бириниң китабыны окамагы я-да айдан бир сөзүни дүшүндирмегидир. Мезхебсизлерин, инлис агентлериниң ве мисионерлерин сөз сөзлемегине вагыз дийилмейәр, нутук я-да конференция бермек дийилийәр. Метжит-лерде нутук сөзлемек, конференция бермек ве булары динлемек жайыз дәлдир. Әхл-и сүннет алымларының айдан хер бир бир сөзи, Куръан-ы керим ве хадис-ы шерифлере эсасланяндыр.]

3 - Жихадың вагтлайын парздыгыны ве вагтының ге-чендигини айдып ынандырың.

4 - Шайыларың калбындан, капырларың нежисдиги ха-кындакы пикирлери айрың. Куръанда (**Өзлерине китап бериленлерин ийип-ичгиси сизиң үчин халал болшы ялы, сизиң иййән затларыңызам олар үчин халалдыр**)⁽¹⁾ дийилендигини, Пыгамберин Сафийе атлы яхуди ве Мария адындакы христиан аялының боландыгыны, Пыгамберин аялының нежис болуп билмежекдигини айдың⁽²⁾.

5 - Пыгамберин, Ыслам диймек билен, хөкманы дини гөз өнүнде тутандыгыны, бу диниң диңе бир Ыслам дини дәл, яхудилик я-да христианлык хем болуп бил-жекдигини мусулманларың келлесине гуоң. Мунуң субутнамасы дийибем, шулары айдып билерис: Куръан, хер дине дегишли боланлара мусулман диййәр. Мысал үчин, Юсуп Пыгамберин (**Мени мусулман эдип өлдүр**)⁽³⁾, Ыбрайым ве Ысмайыл Пыгамберлерин-де (**Эй, Реббимиз, бизи өзүңе мусулман кыл ве зүрятла-рымыздан өзүңе мусулман ымматы гетир**)⁽⁴⁾. Якуп Пыгамберин болса, огулларына (**Диңе мусулман болуп өлүң**)⁽⁵⁾. диендиклерини хабар берйәр.

6 - Бутхана гурмагың харам дәлдигини, Пыгамбер ве халыфларың олары йыкмандыгыны, терсине бутханалара хормат гояндыгыны ве Куръанда (**Аллах ынсанларың бир кысмыны бейлекилер билен деп этмеседи, монастырлар, бутханалар ве ичинде Аллахың ады көп зикр эдилйән метжитлер йыккылып гидерди**)⁽⁶⁾ дий-лендигини, Ысламың ыбадатханалара сарпа гояндыгы-ны, олары йыкмандыгыны, йыкдырмандыгыны ныгтап дуруң.

7 - (Яхудилери Арап ярымадасындан чыкарың) ве (Арап ярымадасында ики дин болмаз) хадислары ха-кында, мусулманлары шүбхелендириң ве «Бу ики ха-дыс догры болсады, Пыгамберин, бири яхуди, бейле-киси христиан аялы болмазды ве Нежран христиан-лары билен шертнама баглашмазды⁽⁷⁾» дийип айдың.

8 - Мусулманлары, ыбадатларына совук-сала гарар ялы этмәге чалышың ве «Аллах ынсанларың ыбадатларына мэтәч дәлдир» дийип, олары ыбадатларың пейдалары бабатда

⁽¹⁾ Маиде сүреси, аят: 5

⁽²⁾ Инлисин, яхуди диййән зенаны, хезрети Сафийе мусулман болупды. Аслы Мүсүрли Мария болса, Ресулыллахың мүбөрек аялларындан дәлдир. Чорыды. Бу-да мусулман болды. Жыназа намазыны, халыф Омар «радыяллахү анхкылдырды. Әхли сүннет итикадына (ынанжына) гөрә, христиан аял, чорам, өй бикесәм болуп билер. Шайыларың ынанышы ялы, капырларың өзлери нежис дәлдир. итикатлары болан күпүр нежисдир.

⁽³⁾ Хайсы-да болса бир Пыгамберин, Аллахү Тагаладан гетирен хабарларына ынанмаккыга (**Иман**) дийилийәр. Иман эдилмели затларам ики кысымдыр: Диңе ынанылжак затлар. Хем ынанылжак хем-де ерине стирилжек затлар. Биринжи кысым, иманың аслы болуп, алты саныдыр. Хер Пыгамберин хабар берен иман асыллары бир меңзешдир. Бу гүн, ыслам душманларының «цивилизациялашан, өңе гиден» дийип, хайран галян, имринйән адамлары болан әхли яхудилер, христианлар, дүйнәдәки ылым адамлары, дәвлет адамлары, серкерделерин хеммеси ахырһете, ягны өленден соң гайтадан дирелмәге, Женнете, Жәхеннеме (Довзах) ынанярлар. Өзлерине аң-дүшүнҗеде өңе гиден дийип баха берйән ве булара меңзежек болуп жан эдйән дин гапыллары хем онда, олар-да ынанандыгы үчин, дине ынанмалы дәлми нәме? Пыгамберин шеригатлары, ягны эмир ве гадаган эден затлары бирмензеш дәлдир. Иман эдип, шеригата табын болмаккыга (**Ыслам**) дийилийәр. Шеригатлары башга боландыгы үчин, хер Пыгамбер дөврүндәки (**Ыслам**) бирбиринден тапавутланяр. Хер Ресул геленинде, тәзе (**ысламыет**) гелип, өңки Пыгамберлерин дөврүндәки ысламлыклар гүйжүни йитирипдир. Иң соңкы Пыгамбер болан Мухаммед алейхисселамаың гетирен ысламы, Кыямата ченли довам этжекдир. Аллах Тагала «Ал-и Имран» сүресиниң 19-нжы ве 85-нжи аятларында, яхудилере ве христианлара өңки ысламлыкларыны ташламагы әмредйәр. Мухаммед алейхисселама табын болмадыкларының, женнете гирип билмежекдигини, мүдүмлик Довзах одунда янжакларыны хабар берйәр. Ыбрайым, Ысмайыл, Юсуп ве Якуп пыгамберлер, өз дөврүндәки ысламы иследилер. Ол мусулманлыклар ве бутхана гитмеклик хәзир кабул эдилмез. Бу хусусда, арабы «Эл-әнвар» адындакы китабымызың ахыррагында, Зерканиниң «Мевахиб» бөлүминде хабар берилийәр. Жами ул-әзхер мугаллымлардан болан Мухаммед Зеркани Малики 1122[м-1710]-нжи йылда арадан чыкды.

⁽⁴⁾ Бекара сүреси, аят: 128

⁽⁵⁾ Бекара сүреси, аят: 132

⁽⁶⁾ Хаж сүреси, аят: 4

⁽⁷⁾ (30) 65-нжи сахыпаның ашагындакы 2-нжи беллиге серет!

икиржиңленмәге межбур эдиң⁽¹⁾. Хажа гитмек ве жемагат билен намаз кылмак ялы, олары бир ере топаян ыбадатларына гаршы чыкың. Эдил шонуң ялы-да, метжитлериң, губур-мавзолейлериң ве медресе-лериң гурулмагына ве Кәбәниң ремонт ишлериниң өңүне бөвет болуң.

9 - Сөвешде душмандан олжаланып алынан затларың бәшде бириниң (Хумусың) алымлара берилмеги хусу-сында олары шүбхә дүшүриң ве мунуң, тәжириң га-занжы билен хич хили багланшыгының ёкдугыны дүшүндириң. Соңра: «Хумус, Пыгамбере я-да халыфа берилйәндир. Себәби, алымлар онуң билен аңсат ерден өйлер, сарайлар, хайванлар ве бакжалар алярлар. Шонуң үчинем, Хумусы оlara бермек жайыз дәлдир» диерсиңиз.

10 - Мусулманларың ынанчларына бидат гарышдырып, Ыслама ызагалак ве террор дини дийип, шылтак атмалысыңыз. Ыслам дәвлетлериңиң ызагалакдыгыны, сарсгынлардан айналып билмәндигини айдып, Ысла-ма болан баглылыгыны говшадың. (Эмма вели, мусул-манлар, дүниәниң иң уллакан, медениетли дәвлетле-рини гурдулар. Дине баглылыгы говшадыкча кичелди-лер).

11 - Өрән важып! Чагалары какаларындан узаклашды-рып, хоссарларының дини тербиесинден махрум эдиң, олары биз етишдирерис. Шейлеликде, чагалар кака-ларының дини тербиелеринден махрум махалы, ынанч-дан, динден ве алымлардан хабарлары болмаз.

12 - Зенанларың угуны екеләп, бүренжекдир-өртүлери-ни зындырың. Себәп, бүренжек, яшынмак хақыкы Ыслам әмри дәлдир дийиң. Аббасылар дәврүнде йүзе чыкан адатдыр. Мунуң үчинем, ынсанлар Пыгамбериң аялларыны гөрийәрдилер ве аял әхли ишлере гошуляр-ды диймелисиңиз. Аялларың бүренжегини айрансоң, яшлары оlara өжүкдирип, араларында писат ишлер хасыл болар ялы ягдай дөредиң. Мусулманчылыгы ёк әтмек үчин, бу өрән тәсирли болар. Озал-а, бу иши мусулман дәл зенанlara әтдириң. Соң-соңлар, мусул-ман аялларам, өз-өзүнден бозулып, буларың әденини эдер.⁽²⁾

⁽¹⁾ Ыбадатлар, Аллаһу Тагала әмредендиги үчин ерине етирилийәндир. Әлбетде, Аллаһу Тагала, бенделериниң ыбадатларына мәтәч дәлдир. Эмма, бенделери велин, ыбадат әтмәге мәтәчдир. Өзлери-хә, долып-дашып бутхана гийдирлер. Мусулманларың метжитлере гитмегине болса зыян берйәрлер.

⁽²⁾ Хижаб, ягны бүренжек, өртүнме аяты гелмәнкә, зенанлар өртүнмейәрдилер, Ресулыллаһың янына гелип, билмейән затлары-ны сорап өврәйәрдилер. Ресулыллаһ бириниң өйүне барса, аялла-рам гелип отурып, диңләп, берйән гүрүңлериңден пейдаланяр-дылар. (Бейдави)де ве (Бухари)ниң тефсир бабында хабар берли-ши ялы, хижретден үч йыл соң, (Ахзаб) ве бәш йыл соңра (Нур) сүрелериндәки хижаб аятлары гелип, аялларың ят әркеклериң янында отурмагы, булар билен гүрләшмеги гадаган әдилди. Мундан бейләк, Ресулыллаһ, зенанларың билмейән затларыны адамсындан сорамагыдыгыны әмретди. Капырлар, хижаб аятының соңра гелендигини ве аялларың соңра өртүнендигини гизләп сакламак билен мусулманлары алдаярлар.

Ресулыллаһың мүбәрәк аялы Үмм-и Селеме «радыяллаһу анһа» шейле дийәр: Мүбәрәк аялларындан Меймуне «радыял-лаху анһа» билен икимиз Ресулыллаһың «саллаллаху алейхи ве селлем» янында отырдык. Ибн-и Үмм-и Мектум «радыяллаһу анһу» ругсат сорап, гапыдан әтледи. Ресулыллаһ «саллаллаху алей-хи ве селлем» оны гөрүп, бизе: «Пердәниң аркасына гечиң» буюр-ды. «Онуң гөзлери көр ахыры, бизи гөрмез» дийдим. «Сиз хем көрми? Оны гөрәңзөкмиз?» буюрды. Ягны, ол көр болса-да, сиз көр дәл ахырын буюрды. Бу хадыс-ы шерифи, Ыммата Ахмед, Тирмүзи ве Әбу Давуд «рахиме-хүмүллаһу теала» хабар бердилер. Бу хадыс-ы шерифе гөрә, әркегиң нәтаньш аяла серетмегиниң харам болшы ялы, аялың-да ят әркеге серетмеги жайыз дәлдир. Мезхеб ымамларымыз «рахиме-хүмүллаһу теала» бу хусусдакы бейлеки хадыс-ы шерифлери хем билдирип, аялың ят әркеклериң әдеп ерлерине серетмеги харамдыр дийдилер. Муны ерине етирмек аңсатдыр. Бейле аңсат болан әмирлере ве гадаган эди-лен затlara «Рухсат» дийилияр. Аялың, әркеклериң башына, сачларына серетмеги мекрухдыр.

Мундан сакланмак кындыр. Кын болан затлары ерине етирмек болса «**Азымет**» болар. Әркегиң, аял үчин әдеп ерлери, дыз билен гөбек арасыдыр дийдилер. Гөршүмиз ялы, эзваж-ы тахират «радыяллаһу теала анхүнне» ве Эсхаб-ы кирам «радыял-лаху анхүм» азымет билен әмел әдеп, рухсатлардан әтиәч әдйәр-дилер. Ысламыети ичинден опурмак ислейән «**Зындык**»лар, хижаб аятлары гелмәнкә, аялларың өртүнмәндигини өне сүрүп: «Пыгамбер дәврүнде аяллар өртүнмәзди. Хәзир гөрийән аялла-рымызың бүренжеклери ол дәврүде ёкды. Хезрет-и Өше башы ачык гезйәрди. Хәзирки өртүнмәк, яшынмак диен зады көне пи-кирли адамлар, фыкыхчылар ойлап тапды» диййәрлер. Бу сөзле-риң ялан ве төхмәтдигини, бу хадыс-ы шериф айдың гөркезийәр. Аллаһу Тагаланың әмир ве гадаган эден затларыны хабар берйән дөрт хак мезхеб, әркеклериң «әдеп ерлерини, ягны серетмеги ве өзгелере гөркездеги харам болан агзаларыны, бир-бириниңкиден пархлы шекилде хабар берендирлер. Хер мусулман, хайсы мезхебе дегишли болса, шол мезхебе гөрәдеп ерлерини» өртмеги парздыр. Өзгәниң әдеп ерине серетмек харамдыр. (Эшиһат-үл-лемеат) китабындакы хадыс-ы шерифлерде (Әркек әркегиң, аял аялың әдеп ерине серетмесин) буйрулды. Ханефи мезхебин-де, әркегиң әркек үчин ве аялың аял үчин әдеп ерлери, дыз билен гөбек арасыдыр. Аялың ят әркек үчин әдеп ерлери, әл-лери билен йүзүнден башга, бүтин беденидиң. Аялың сачлары хем әдебе гирийәр. Әдеп ерине ягшы ниет билен серетмек хем харамдыр. (Бир аялы гөрсеңиз, йүзүңизи ондан совуң! Билмез-ликде гөрмек гүнә дәл хем болса, гайтадан серетмек гүнә болар.)

(Йй Алы! Уйлугыңы ачма! Өли я-да дири болсун, тапавуды ёк, хич кимиң уйлугына серетме!)

(Әдеп ерини ачаны ве өзгелериң әдеп ерине середени, Аллаһ нәлет эйлесин!)

(Өзүни бир ковма меңзеден, олардан болар) Бу хадыс-ы шериф, ахлагыны, ишлерини я-да гейимини, Ыслам

13 - Метжит ымамларының пасыкдыгыны (бозукдыгы-ны) өңе сүрүп, оларын хаталарыны айдып ве шуңа меңзеш серишделер билен, олар билен, аркасында намаз окаян жемагатың арасында кине ве душманчылык дөредип, жемагат билен намазың соңуна чыкың.

14 - Пыгамберлерің дөврүнде ёклогы ве бидъат баха-насы билен, губурлар йыкылмалыдыр дийиң. Пыгам-берің, Халыфларың, салыхларың губурлары хакда, олары шүбхә дүшүрип, зырата гитмеклерине ёл бер-мәң. (Пыгамбер әжесиниң янында, Әбу Бекир «Бакы» габырстанлыгында депин эдилендир. Османың габыры нәбеллидир. Хүсейниң башы «Ханнанеде» депин эди-лендир. Жәсединиң депин эдилен ери мәлим дәлдир. «Казымийедеки габырлар болса, ики халыфа дегишлидир. Пыгамберлерің алындан болан Казым ве Жевадың габырлары дәлдир. Тусдакы болса, Әхл-и Бейтден Рызаның дәл-де, Харуның габырдыр.

Самаррадакы Аббасыларың мазарларыдыр. Әхл-и Бейт-ден Хади, Аскери ве Мехдиниң габыры дәлдир. «Му-сулман мемлекетлердәки бүтин губур ве гүммезлери йыкмагың парз болшы ялы, «Бакы» мазарлыгынам ер билен егсан этмелидир) дийиң!

15 - Сейитлерің, Пыгамберлерің ковмундан гелендиги хусусында адамлары икигөвүнлиликке дүшүриң. Сейит дәллере гара ве яшыл селле гейдирилип, сейитлери башга адамлардан тапавутландырып болмаз ялы этме-лидир. Шейдибем, адамлар бу хусусда аңк-таңк болуп, сейитлер хакда эрбет пикир эдип башларлар. Дин адамларының ве сейитлерің селлелерини чыкарың, шейдибем сейитлерің несли йитер ве дин адамлары халайыкдан сылаг-хормат гөрмез⁽¹⁾.

16 - Шайыларың матам ерлериниң йыкылмагының парздыгыны, себәп дийсең бидат ве делалатдыгыны, Пыгамбер ве Халыфлар дөврүнде болмандыгыны айдың. Мәхелләни о ерлере бармаз ялы этмели, вагыз-несихатлары азалтмалы ве булар билен, матам ерлериниң әелерине салгытлар салмалы.

душманларына мең-зедениң, олардан болжакдыгыны гөркөзйәр. Мода ковалашанлар, ягны капырларың эрбет адатларына уйянар, харамлара «гөзел сунгат» диенлер, бу хадис-ы шерифден гөрелде алмалыдыр. «Кимья-йи сеадет» шейле диййәр: «Аял-гызларың башы, сачы, голлары ве аяклары ачык халда көчә чыкмагының харам болшы ялы, инче, бекемдәр ве хош ыслы гейимлер билен чыкмагы хем харамдыр. Бейдип көчә чыкмага ругсат берен, разы болан әжеси, какасы, адамсы, доганлары хем онуң гүнәсине ве азабына шәрик боларлар. Ягны, Жәхеннемде бирликде янарлар. Тоба этселер, багышланарлар. Аллаху Тағала, тоба әденлери сөййәндир.

«Мусулмандырын» диййән хер адам, эдйән ишиниң, ше-ригата, ягны ысламыете догры гелип-гелмейәндигини билмелидир. Эгер, билмейән болса, бир әхл-и сүннет алымындан сорап я-да бу алымыларың китапларындан окуп өврнемелидир. Иш, шеригата догры гелмейән болса, гүнә я-да күпүрден гутулып билмез.

Хер гүн чын йүрекден тоба этмелидир. Тоба эдилен гүнә ве күпүр хәкман багышланар. Тоба этмесе, бу дүйәде ве Жәхеннем-де азап, ягны жеза берлер. Бу жезалар, китабымызың дүрли ер-леринде языландыр.

Эркеклерің ве аялларың намазда ве хер ерде өртмеги, япмагы хәкман болан ерлере «аврат ери»(әдеп ери) диййилйәр. Аврат ерини ачмак ве өзгәниң аврат ерлерине серетмек харамдыр. Ысламыетде аврат ери ёкдур диен капыр болар. Ижма билен, ягны дөрт мезхебе гөрә-де аврат болан бир ери ачмаклыга ве кесекиңиң бейле аврат ерине серетмеклиге халал диен, әхмиет бермейән, әсгермезлик эдйән, ягны азабындан горкмаян киши капыр болар. Аялларың аврат ерлерини ачмагы ве эркеклерің янында айдым айтмагы ве мевлүт окамаклары бейледир. Эркеклерің дыз билен гасык арасы, Ханбели мезхебинде аврат дәлдир.

«Мен мусулман» диен киши, иманың ве ысламың шертлерини ве дөрт мезхебиң ымамларының бирагыздан хабар берен парзларыны ве харамларыны өврнемелидир, она әхмиет бермелидир. Билмезлиги кабул эдилмез. Ягны, билибем ынанмазлык ялы болар. Аялларың йүзлери билен әллеринден башга ерлери, дөрт мезхебде-де авратдыр. Ижма билен болмадык, ягны бейлеки үч мезхебден бирине гөрә аврат сайылмаян бир ерини, әхмиет бермән ачан киши, капыр болмаса-да, өз мезхебине гөрә, күлли гүнә болар. Эркеклерің дыз билен гасык аралыгыны, ягны уйлугыны ачмагы бейледир. Билмейәниңи өврнемек парздыр. өврненден сонам дерхал тоба этмели ве өргүнмелидир.

⁽¹⁾ Бейнк алым, сейитлерден Абдүлхаким Арвасы «рахме-туллахи алейх» Стамбулда язан «**Әсхаб-ы Кирам**» китабында шейле диййәр: Ресулыллахың мүбәрек гызы хезрети Патма билен чагалары, кыямата ченли Әхл-и бейтдирлер. Булар питнечи болсалар хем, сөймек герекдир. Булары сөймек, калп, беден ве байлык билен көмек этмек, хормат гоюп сыламак, иман билен өлмеклиге себәп болар. Сирияның Хама шәхеринде сейитлер үчин суд жайы барды. Мүсүрдәки Аббасы халыфлары дөврүнде, Хасаның «радыяллаху теала анх» өвлатларына «**Шериф**» ады берлип, ак селле оранмагы, Хүсейниң «радыяллаху теала анх» өвлатларына-да «**Сейит**» ады берлип, яшыл селле оранмагы макул гөрүлди. Бу мүбәрек несилден өнен мүбәрек чагалар, судьяның хузурында хасаба алынарды. Солтан Абдүлмежид Хан «рахметуллахи теала алейх» дөврүнде, масон Решид паща, Инлис-лерің буйругы билен бу суд жайларыны япдырды. Асыллы болмаян мезхебсиз кишилер-де, галпык билен, сейит диййилди. Тослама сейитлер хер ерде көпелди. «**Фетава-и хадисийе**»де шейле диййилйәр: «Ысламыетин илкинжи дөврүлеринде, Әхл-и бейтдәкилерің хеммесине шериф диййилйәрди. Мысал үчин, ше-риф-и Аббасы, шериф-и Зейнели ве ш.м. Фатымы солтанлары шайыды. Дине Хасан ве Хүсейниң өвлатларына шериф ады бе-рилди. **Мүсүрдәки Түркмен солтанларындан** Эшреф Шабан бин Хүсейин 773[?-1371]-нжи йылда, сейитлерің шерифлерден тапавут эдил-меги үчин, яшыл селле оранмакларыны эмир этди. Бу адатлар әхли ере яйранам болса шери гымматы ёкдур». «**Мират-и каи-натда**» ве «**Мевахиб-и ледүнийениң**» түркче тержимесинде ве Зеркани шерхинде, единжи максадың үчүнжи паслында, бу хусусда гиңишлейин гүррүн эдилйәр.

17 - Бүтин мусулманларын эркинлик сөйгүсини бахана эдип: «Хер ким исләнини эдип билер. Эмр-и билмарруф-нехйи анил мүнкер ве Ыслам хөкүмлериниң өвредилмеги парз дәлдилр» дийиң. (Эмма велиң, ысламыети өврән-мек ве өвретмек парздыр. Мусулманларын биринжи везипесидир.) Мундан башга, шу затлары-да ныгтамагы унутман: «Христианларын өз динлери, яхудилеринем өз динлеридир. Хич ким, хич кимиң калбына гирмез. Эмр-и бил-маъруф ве нехй-и анил мүнкер халыфа де-гишлидир.

18 - Мусулманларын көпелмегиниң өңүни алмак үчин, догурма чөклендирилмели ве бирден артык өйленмек-лиге гаршы чыкылмалыдыр. Өйленмеклиге кәбир шертлер гоюлмалыдыр. Мысал үчин, Арап Эйранлы билен, Эйранлы Арап билен, Түрк Арап билен гош бирикдирип билмез.

19 - Ысламың яйылмагы ве мусулман дәллере өвре-дилмеги ишлериниң хөкман өңи алынмалыдыр. Ысла-

мың дине арапларын динидиги хақында гүррүн яйрат-малы. Эсас әдибем, Куръанда **(Бу сениң үчин ве ков-мун үчин зикирдир)** дийлендиги гөркезилмелидир.

20 - Хайыр-сахабат гурамаларыны мүмкин мертебе чөклендириң ве дөвлете дегишли хала гетириң. Мах-ласы, кимсәни метжит, медресе ве муңа меңзеш хайырлы ерлери ачып билмез ялы ягдай әдиң.

21 - Мусулманлары Куръан хакда шүбхә дүшүрәйжек ве ичинде ногсанлык ве ашырылык болан, бозулан Куръан тержимелерини тайярлап, шейле дийиң: «Куръан бозулыпдыр. Бирбирине догры геленок. Би-риндәки аят, бейлекиде ёк.» Яхуди, христиан ве бүтин мусулман болмаянлары кичелден ве жихады, эмр-и бил-маъруфы, нехй-и анил-мүнкери әмреден аятлары чыкарың⁽¹⁾.

Куръан-ы бейлеки диллере, меселем, Түркчә, Арапча, Хинтчә тержимер эдип, Арап юртларының дашындакы ерлерде арабы окалмагына гаршы дуруң ве азан, намаз, догаларын хем арабы болмазлыгыны газаның.

Әдил шунуң ялы эдип, хадыслар хақында-да мусулманларын гөвнүни икә бөлүң. Куръан үчин планлашдырылан тержимер, танкыт ве харап этмек ишлерини хадыслар үчинем алып барың.

Хақыкатданам, «Ысламы нәдип йыкмалы» атлы китап, өрән ажайып язылыпды. Гележекдәки этмели ишлерим үчин, дени-тайы болмадык мугаллымды. Секретара китабы берип, хошаллык билдиренимде, маңа: «Ядыңда сакла, сен бу мейданда ялыңыз дәлсиң. Сениңки ялы иш алып барян бирнәче адамларымыз бар. Бу иши алып чыкмак үчин, бәш мүңден говрак адама везипе табшырдык. Министрлик бу саны йүз мүңе етирмеги максат әдинди. Бу сана улашан вагтымыз, мусулманларын хәкимиятини эле гечирип, бүтин ыслам юртларыны эле гечирерис» дийди.

Бирсалым бөврүни диңләп дурандан соң: «Саңа айтжак ене бир задым, министрлигимизиң бу програм-масыны амала ашырмак үчин бир асырлык замана мәтәчлик дуйярыс. Биз о гүнлери гөрмесегем, чагала-рымыз хөкман гөрер. Өрән жайдар геп бардыр «Өзгә-ниң әкен задыны ийдим. Бейле болса, мен хем өзгелер үчин әкйәрин. Иңлислер, әгер, бу айдыланы ерине етирселер, бүтин христиан әлемини канагатландыралар ве олары он ики асырлык пеләкетден халас әдерлер» дийди.

Секретарь сөзүни довам этдирди:

- Асырлар бойы довам әден (Әхл-и салиб) сөвешлери, (Хачлы йөришлер) хич хили пейда гетирмеди. Шонуң ялы-да, монгол-татарлар хем Чингиз ханың гошунлары, ысламың көкүни гурадар ялы иш битирип билмедилер. Себәби, олар гыссанмач ве плансыз херекет этдилер. Душманлыгы билдирип дуран харбы ишлере гиришдилер.

⁽¹⁾ Иңлислер бу иши башарып билмедилер. Чүнки, Куръан-ы Керими үйтгедилмекден Аллаһу Тагала гораяр. Инжили горажақдыгына сөз берен дәлдилр. Шонуң үчинем, тослама Инжиллер язылды. Булар хем вагтың гечмеги билен үйтгедилди. Булардан, илкинжи үйтгешиклиги Болус (Павлос) адындакы яхуди гириздилр. Хер асырда, айратын хем, Стамбулдакы Рим императорларының илкинжиси болан Константиның 325-де Изникде топлан 319 попы, дүйпли үйтгешикликлер гириздилер. 931[м-1524]-нжи йылда, немец асыллы поп Лутхер Мартин(**протестант**) мезхебини гурды. Римдәки Попа табын болан христианлара (**католик**) дийилди. Католиклер билен протестантларын бирбирлерини өлдүриши, Сан Бартеlemi ве Шотланд женаятлары, шейле хем энгизисион судларындакы (нәлетленелер үчин гурлан горкунч бутхана судлары) пажыгалы вакалар, христиан тарыхларында агзалып гечйәр. 446[м-1054]-нжи йылда, Стамбул попы Михаил Киrolариус, Попдан айрылып, (**ортодокс**) бутханасыны гурды. Милади 571-нжи йылда өлен Якуб «Сүряны» пыркасыны, 405-нжи йылда өлен Маран, Сирияда «**Марони**» пыркасыны, Америкалы Шарл Русселин хем, 1872-нжи йылда «**Яхова Шаятлары**» пыркасыны гурды.

Шонун үчин-де, тиз ядадылар.

Эмма шинди, хөкүметимизин пайхаслы ёлбаш-чылары, өрөн инче планлар ишлөп дүзмек билен ве сабыр билен, ысламыети ичинден йыкмага чалышяр-лар. Эсгерден хем пейдаланарыс. Эмма, муны иң со-ңунда, ягны Ысламы ийип гутарансоң, агыр дарбадан айналмаз ялы боландан соңра, эдерис - демсалым оюрганып дурды-да, сөзлерини тамамлады - Стамбул-дакы аталарымыз нөхили акыллы ве хүшгөр херекет эдипдирлер. Эдил бизиңки ялы планы амала ашырып-дырлар. Нөме эдендирлер өйдйөн: Мухаммедилериң арасына гирип, оларың чагалары үчин медреселер ачыпдырлар. Бутханалар гурупдырлар. Оларың арасын-да ичгини, хумары, башбозарлык ве писат ишлери яйратмагы (ве футбол клубларына айырмагы) уссат-лык билен башарыпдырлар. Ыслам яшларының динле-ри бабатда гөвүнлерини бөлмөге, өз хөкүметлери би-лен арасында оңшуксызлык ве душманчылык дөрөтмө-ге, хер ерде питне турузмага, эмирдир-серкерделериң, дөвлет адамларының өйлерини христиан аяллары би-лен долдурып, ахлакларыны бозмага чалшыпдырлар. Биз хем бу шекилде херекет эдип, оларың билонурга-сыны яздырарыс, динлери билен багыны гопарарыс ве мораль тайдан бет ишлере угрукдырып, ахлагыны сарсдырарыс.

Агзыбирлигини, жебислигини ёк эдерис. Соң болса, бирден сөвеше башлап, ысламың көклерини көвлөрис⁽¹⁾.

БИРИНЖИ БАП

Единжи бөлүм

Биринжи сырың леззетини аламсоң, икинжи сырам билесим гелип ичими ит йыртярды. Ахыр бир гүн секретарь икинжи сыры хем айтды. Икинжи сыр, бир асырлык вагтың ичинде ысламы ёк эдип унутдырмак максады билен, министрликде ишлейён ёкары дережели иңлислере махсус тайярланан, элли сахыпалык пландан ыбаратды. Бу планлар он дөрт маддада топланыпдыр. Мусулманларың элине гечөймесин дийип, бу планлар өрөн гизлин сакланярды. План шейледи:

1 - Бухараны, Тәжигистаны, Эрменистаны, Хорасаны ве этрабыны басып алмак үчин, рус патышасы билен өрөн говы билелешик ве ярдам шертнамасы баглаш-макдыр. Ене,

⁽¹⁾ Иңлислер, Ысламыети ёк этмек үчин тайярлан йигрими бир маддасыны, ики бейик дөвлети, Хиндистан ве Османлы ыслам дөвлетини йыкмак үчин уландылар. Хиндистанда «Веххабы, «Кадыяны, «Теглиг-ы жемагат, «Жемагат-ы Ысламийе» ялы бозук пырка-лары эмеле гетирдилер. Ондан соң Иңлис гошуны, Хиндистаны аңсатжак басып алды ве шейдип гожа ыслам дөвлетини ёк этди. Ыслам алымларыны зынданларда өлүме сезевар этдилер.

Солтаны-да туссаг эдип, ики оглуны парчаладылар. Асырлардан бөри горалып гелийён гымматбаха затлары, деңсиз-тайсыз, сайлантгы хазыналары талап, гөмилер билен Лондона да-шадылар. Хинди солтанларындан Шах-ы Жаханың, 1041[м-1631]-нжи йылда, аялы Эоржүменд бейгүм ханымың Аградакы габрының үстүне гурдуран «Течмахан» атлы мавзолейниң диварларындан огуруланан алмаз, зүмрүт, лаглы-жөвхер, якут ялы гыммат баха дашларың ери хөзир палчык билен сувагы дур. Бу палчыклар, Иңлислериң рехимсизлигини дүнөө жар эдип дур. Огурулан бу байлыкларыны, Ысламыети ёк этмек үчин уланярлар. Бир ыслам шахыры айтмышлайың: «Залымың зулумы бар болса, зулум гөрөниңем Аллахы бар. Хакың адалаты билен, икинжи жахан уршунда, жезаларыны чекдилер. Немецлериң Англияны басып алма-гындан горкан иңлис байлары, бутхана адамлары, дөвлетиң ве министрлигиң ишгөрлери чага-чугалары билен билеликде ве он мүңлерче ыслам душманлары гөмилере мүнүп, Америка гачан вагтлары, немецлериң «Граф вон спи» ве шуна мензеш сөвеш гөмилеринден зыңлан магнитли бомбалар, бу гөмилери сува гарк этди. Атлантик океанда сува гарк болдулар. Урушдан соң, Нью-Йоркдакы «Бирлешен Миллетлер Ынсан Хаклары» меркези гурамасының карары билен, әхли колонияларындан эл чекдилер. Колониялар министрлиги, ниже асырлар эксплуатирлөн, эмен чешмелерини йитирипдилер. Британия адасында сопбаш галдылар. Азык маддалары ве вагып герек-яраг затлары докуменде баглы болуп галды. 1948-нжи йылда, харбы ишлер ёлбашчысы Салых Омуртак пашаның бир чакылыкда: «Лондонда ресми сапарда вагтым, ине-гана доюп билмөн гечдим. Ахырсоң Италияда гарнымы герк-гөбе донордым» диенини, гулакларым билен эшиденим үчин язрын. Сачагың башында, пашаның чат маңлайында отырдым. Шол айдан сөзи, хенизлерем гулагымда яңланып дур.

Сенәүллах-и Дехлеви «рахметуллахи алейх» (Маиде сүре-синиң) 82-нжи аят-ы керимесини дүшүндирен вагты шейле дий-йөр: «Мухйиссунне Хүсейн Бегавы, христианларың әхлисиниң мүшрик дөлдигини хабар берди. Чүнки, мүшриклик, Аллахлык сыпатыны дакынана хормат этмек. ягны ыбадат этмекдир. Мүш-риклер яхудилер ялы, мусулманлара газалпы душмандыр. Мусул-манлары өлдүрип, юртларыны, метжитлерини харап эдендирлер. Куръан-ы Керими якярлар. Ымам-ы Раббани «рахметуллахи алейх» үчүнжи томдакы үчүнжи хатында шейле буюяр: «Аллаху Тагаладан баш-га бир зада ыбадат эдене, чокунана мүшрик диййилйөр. Бир Пыгамбериң шеригатына табын болмаян киши мүшрикдир. Шинди, дүнйөдөки христианларың бары, Мухаммед алейхисселама ынан-маяндыклары үчин капырдырлар. Буларың көпүси «Иса таңрыдыр» я-да «үч таңрының биридир» диййөндиги үчин мүшрикдир. «Иса, Аллахың гулудыр ве Пыгамберидир» диенлер, (Әхл-и ки-тап)дыр. Хеммеси-де, Ысламыете ве мусулманлара душманчылык эдйөрлер. Хүжүмлерини иңлислер ёла гойяр. Хөзир, христианларың он бир саны тослама совал тайярлап, бүтин ыслам дөвлет-лерине әкидендигини, (1412-хижри) 1992-нжи йылда хабар алдык. Бангладешдөки ыслам алымлары, булара жогап язып, поплары масгара этдилер. Стамбулдакы «Хакыкат» китап магазинимиз, бу жогаплары «Эл-Әказыб-үл-жедиде-гүл-христианийе» ады билен, бүтин дүнйө иберйөр.

Орсыет билен арачәклешйән Түрк топракларыны-да басып алмак үчин, руслар билен ылашашыга гелмелидирис.

2 - Ыслам әлемини хем ичерден, хем-де дашардан йыкмак үчин, Франция ве Россия билен билелешик гурмалыдырыс.

3 - Түрк-Әйран хөкүметлериниң арасына гүйчли питне ве давалар сокуп, ики тарапта-да миллетчилик ве ти-ре-тайпачылык пикирлерини көрөтмегимиз герек. Мун-дан башга, гоңшучылыкда яшаян әхли мусулман хал-кыетлерин, миллетлерин ве мусулман мемлекетлерин арасына тов дүшүрип, оңшуксызлык ве душманчылык дөрөтмелидирис. Бүтин бозук мезхеблери, хатда йитип гиденлерини хем, гайтадан дикелдип, бир-бирине күш-гүрмек герек.

4 - Ыслам юртларының кәбир парчаларыны, мусулман дәллерин әлине бермелидир. Мысал үчин: Мединәни яхудилере, Искендерияны христианлара, Имарәни сай-белере, Керманшахы Алыны таңрылашдыран нусайри-лере, Мусулы езидилере, Әйран айлагыны хиндулара, Траблусы дүрзилере, карсы әрменилере ве алевилере, Маскады харижилере бермелидир. Соңра, булара яраг, пул ве герекли маглуматлары берип гүйчлендирмелидирис, гой, ысламың беденинде тикен болсунлар. Ыс-лам ягшы йыкылып, ёк болуп гидйәнчә, булары кө-пелтмек герек.

5 - Мусулман Османлы ве Әйран хөкүметлерини, мүм-кин мертебе, бир-бирлери билен оңушмаян кичижик дөвлетлере бөлмеги планлашдырмалыдырыс. Хиндиста-ны әдишимиз ялы. Чүнки, шейле бир пәхим бардыр «Бөл, парчала, хөкүм эт.

6 - Ысламың гурлушында, бозук дин ве мезхеблер гурмалыдыр ве тослап тапан бу динлеримизиң хер хайсы, бир мемлекетиң адамларының хөвесине догры гелер ялы өрән инче план ишләп дүзмелидир. Шайы-ларың мемлекетлеринде дөрт дин гуарыс: 1) Хезрет-и Хүсейни таңрылашдыран бир дин; 2) Жафер-и Сады-кы таңрылашдыран (ылахлашдыран) бир дин; 3) Мех-дини (Мәтини) таңрылашдыран бир дин; 4) Алы Рызаны таңрылашдыран бир дин. Биринжисини Кербеледа, икинжисини Ыспыханда, үчүнжисини Самаррада, дөр-дүнжисини болса Хорасанда гуарыс. Шол бир вагтда, Сүннилериң дөрт мезхебини бирбиринден айры дөрт гарашсыз дине өвүрмелидирис. Бу ишлери амала ашы-рансоң, Неждде тәзе бир Ыслам пыркасыны гуруп, бир-бирлерини ганлы женжеллере итерис. Бу пыркала-рың хер хайсы, диңе өзлерини мусулман хасаплап, бейлекилерини өлдүрилмеги хөкман болан капырлар саяр ялы, дөрт мезхебиң китапларыны ёк әтмели бо-лар.

7 - Зына, гомосексуаллык, ичги ве хумар билен, му-сулманларың арасына питне ве писат тохумларыны сеперис. Мунуң үчин, бу ерлерде яшаян мусулман дәл кишилери уланмалыдыр. Булардан, максада етмек үчин, ажайып гошун дүзерис.

8 - Ыслам мемлекетлеринде гыңыр лидерлер, залым командирлер етишдирмәге, булары хөкүметиң башына гечирип, шеригата боюн болмагы гадаган әдйән канун-лар чыкармага улы үнс берилмелидир. Олары уланып, министирлигиң «тур, отур, керсен гетирине» өвүрмели-дир. Оларың көмеги билен мусулманлара ве Ыслам мемлекетлерине ислеглеримизи зор билен жебир әдип, кабул әтдирерис. Шеригата уймагы женаят, ыбадат әт-меги ызагалаклык халына гетирерис. Мусулман юртла-рындакы хөкүмет адамларыны, мүмкин болдукча, му-сулман болмаян кишилерден сечдирмек герек. Мунуң үчинем, кәбир агантлеримизи даш гөрнүше гөрә му-сулман, дин адамы шеклине гиризип, ислеглеримизи ерине етирмек үчин, ёкары везипелере ише чекмели-дирис⁽¹⁾.

9 - Мүмкин мертебе, арабының өвредилмегине гаршы чыкмалыдыр. Арабының дашындакы диллери, меселем, парсчаны, күртчәни, пешду дилини яйратмалыдыр. Арап үлкелеринде, дашары юрт диллерини ёң әдип, Куръан ве Сүннетиң дили болан көне арапчаның йитип гитмеги үчин, шиве диллерини нешредин!

10 - Дөвлет адамларының төверегине өз адамларымызы жемләп, арзуларымыза етмек үчин, олары бу дөвлет адамларының көмекчилери болар ялы ягдай әтмели-дир. Бу ишиң иң аңсат ёлы, гул сөвдасыдыр: Гул ве чоры әдип ибержек агантларимизи, озал-а, гүйчли тайярларыс. Соң болса, мусулман дөвлет адамларының якынакларына, илен-

⁽¹⁾ Индислер, бу ишлеринде үстүнлик газандылар. Мустапа Решид паша, Алы паша, Фиад паша ве Талат паша ялы масонлары ве яхуди, әрмени асыллы бетпәллери баша гетирдилер. Абдуллах Жевдет ве Муса Казым, Зия Гөкалп ве Абдух ялы масонлары динде сөзи гечйән адамлар әдип етишдирдилер.

чаланларына, мысал үчин чагала-рына, ханымларына ве оларың говы гөрүшйән адамларына сатарыс. Сатан гулларымыз, юваш-юваш дөвлет адамларына якынлашарлар. Оларың энекелери ве чага-ларына середйән тербиечилери болуп, билезигиң биле-ги сарышы дейин, олар-да мусулман дөвлет адамлары-ны сарарлар.

11 - Мисионерлигиң халкасыны гиңелдип, дүрли сынп ве кәрлере, айратын хем, догтор, инженер, бугалтер ялы хүнәрлере ерлешдирмелидирис. Ыслам үлкелерин-де бутхана, мекдеп, кеселхана, китапхана ве хайыр-са-хават фондлары ады билен, пропоганда ве метбугат меркезлерине яймалыдырыс. Миллионларча христиан китапларыны мугт пайларыс. Ыслам тарыхының янын-да, христиан тарыхыны, дөвлетлер хукугыны чап этмелидирис. Бутхана ве монастырлара эркек ве аял монахлар ады билен жансызларымызы ерлешдирмели-дирис. Буларың үсти билен, христианчылык херекетлерине баштутанлык этмеклерини ёла гоймалыдырыс. Мусулманларың хер бир херекет ве пикирлерини би-лип, bize хабар берип дурарлар. Ыслам тарыхыны бо-зуп, харап эдер ялы ве мусулманларың хал-ягдайлары-ны, шеригатларыны говы өврененсоң оларың әхли китапларыны, Ыслам ылымларыны ёк эдер ялы, «про-фесор, «Ылым адамы», «сынчы» ялы галп атлар би-лен, бир христиан гошуны гурмалыдырыс.

12 - Гыз-оглан, бүтин Ыслам яшларының келлесини гаржап, Ысламыет хақында шүбхә дүшүрип, гөвүнле-рини бөлмелидир. Мекдеп, китап, [спорт клублары, кинофильм ве телевизор] ялы серишделериң көмеги билен, бу ише ерлешдирен адамларымызың саясында, ахлак-мораль стандартларыны минимума дүшүрмели-дир. Яхуди, христиан ве бейлеки мусулман болмаян яшлары, олары авламак үчин дузак эдип уланар ялы, гизлин жемгыетлер ачмалыдыр.

13 - Ичерден сөвеш ве гозгалаңларың одуны өлчерип дурмалы ве хич вагт асуда дурмуша йүзи дүшмез ялы, өз араларында болмаянлар билен мыдам оңшук-сыз яшар ялы этмелидир. Дүшүнже такатлары, малие чешмелери ёк болсун. Яш ве активлерини ёк эдиң. Абаданчылык ве паракатчылык ерине ынкылап гел-син.

14 - Ыкдысадыети бозулып, гирдежи чешмелери ве экин мейданлары гурадылмалыдыр, сув бентлерини йыкып, дерялары тап-такыр эдилеп, адамлара намаз окамагы, ишлемеги йигрендирмелидир ве ялталыгы орнашдырмалыдыр. Ялталар үчин, оюн ерлерини ачма-лыдыр. Наркотик мадда, ичги яйбаң хала гетирилме-лидир.

[Ёкарда агзалан маддалар, карта, сурат ве шекиллер билен өрән говы эдип дүшүндирилendir. Бу он дөрт мадданың көмеги билен эгирт Османлы Дөвлетини йыкдылар. Тәзе гурлан дөвлетлериң доландырылышыны, Шотланд масонларының әллерине бердилер. Олар хем **«Колониялар Министрлигиниң»** бу он дөрт маддасыны конституция өврүп, ысламыете хүжүм этмәге довам эдйәрлер]

Маңа-да бу ажайып докумендиң бир копиясы-ны (нусгасыны) берендиги үчин, секретара миннетдар-лык билдирдим.

Лондонда бир ай боланымдан соңра, гайтадан Неждли Мухаммед билен душушмак үчин, Ырага гит-мели дийип министрликтен буйрук алдым. Ёла дүш-жек вагтым секретарь маңа йүзленди: «Неждли Мухаммеди ахмал этме! Агентлеримизиң иберйән хабар-ларындан Неждли Мухаммедиң, планларымызы дурму-ша гечирмек үчин, bize герекли акмакдыгы белли боляр.

Неждли Мухаммед билен ачык гүрлеш! Ыспы-ханда жансызларымыз онуң билен ач-ачан гүрлешип-дирлер. Олам бир шерт билен әхли айдыланлары кабул эдипдир. Онуң шерти шу: Пикир ве дүшүнже-лерини айдан вагты якасындан тутайжак дөвлет адамларындан ве алымлардан өзүни горар ялы, етерлик дережеде пул ве яраг хем-де мемлекетинде кичижи-гем болса бир ханлык ислейәр. Министрлигем бу шертлири кабул этди.

Бу хабара бегенип, учайжак болдум. Секретар-дан бу хусусда нәме этмелидигини сорадым. Ол шей-ле жогап берди: «Неждли Мухаммедиң ерине етирмеги үчин министрлик бир план тайярлады. План шейле:

1 - Бүтин мусулманлары капыр ыглан эдип, олары өл-дүрмегиң, малларыны элинден алмагың, намысларына дегмегиң, эркеклери гул, ханымларыны чоры эдип, гул базарларында сатмагың халалдыгыны айтмалы.

2 - Мүмкин болса, кәбәни пут боландыгы үчин йык-малыдыр диймели⁽¹⁾. Хаж ыбадатыны йитирмек үчин, адамлары хажыларга күшгүрин, өйүни таламага ве олары өлдүрмәге итмели.

3 - Мусулманлары Халыфа гаршы гелер ялы этжек-дир. Олары Халыфа гаршы гозгалаң этмәге чагырып, бу иш үчин гошун тайярламалы. Хер хили серишде-лер билен, Хижаздакы абрайлы адамлар билен сөвеш этмелидиги ве оларың абрайларыны пүчеге чыкарма-гың гереклидиги хакында мыш-мыш яйратмалыдыр.

4 - Мекге-Медине ве бейлеки Ыслам мемлекетлеринде бар болан губур, гүммез ве мукаддес ерлериң пут ве мүшрикликдигини айдып, йыкылмалыдыгыны ыглан этжекдир. Мүмкин болдугыча, Мухаммед Пыгамбере, Халыфлара ве мезхебиң атлы адамларына мертебесини песелдйән сөзлер билен дил етирилмегине себәп болмалы.

5 - Ыслам мемлекетлеринде, мүмкин мертебе гозгалаң, зулум ве питне чыкармалы.

6 - Хадыслары эдишимиз ялы, кәбир затлары гошуп я-да айрып, бозук Куръан чап этмәге чалышмалы⁽²⁾.

Секретарь алты мадалык план билен танышды-рып боландан соң, сөзүни довам этдирди: «Бу улы план гөзүңи горкузмасын, чүнки везипәмиз, Ысламы ёк этме тохумларыны сепмекдир. Бу иши тамамлажак несиллер гелжекдир. Инлис хөкүмети, сабыр этмеги ве әдим-әдим йөремеги адат әдинендир. Бейик ве ба-шыңы айлаян ыслам революциясыны амала ашыран Мухаммед Пыгамбер хем, биз ялы адам дөлмиди нә-ме? Ынха, бизиң Неждли Мухаммедимизем, Пыгамбе-ри ялы, бу революциямызы амала ашырмага сөз бер-ди.»

Бирнәче гүн соңра, министр ве секретардан ругсат алып, машгалам ве достларым билен хошлашдым. Басра тарап ёла дүшдүм. Өйдән чыкан вагтым, кичи оглум: «Кака, чалтражык доланавери» диенинде, гөзүме яш айланды. Гынанжымы аялымдан гизләп билмедим. Узага чекен сапардан соң, ахыр гижәң бир вагты, ядав халда Басра барып етдим. Абдуррызаның өйүне барып, укудан туруздым. Мени гөрүп, өрән бегенди. Әлинден гелен хеззет-хорматы әдип, гижеле-мәге алып галды. Эртир ирден: «Неждли Мухаммед маңа, саңа язан хатыны гоюп гитди» дийди. Хаты ачдым. Догдук меканы болан Нежде гидендигини ве адресини языпдыр. Хаял этмән ёла дүшдүм. Мушакгат барыны гөрүп, Неждли Мухаммедин өйүне ашдым. Өйүндә бар экен. Йөне, өрән хорланан экен. Гаты-гай-рым сөз диймедим. Соң эшидип отурсам, өйленен экен. Өз арамызда, мениң онуң гулудыгымы, мени бир иш билен бир яңа иберендигини, индем мениң гайдып гелендигими әхли кишә айтмалы дийип гүрлешдик. Шей дийибем айтды.

Неждли Мухаммедин янында ики йыл болдум. Чакылыгыны ыглан этмек үчин программа тайярла-дык. Ахырсоң, хижри 1143, милады 1730-нжи йылда оңа медет берип, хыжувыны артдырдым. Өзүне көмек-чилер тапып, гөчме манылы сөзлер билен чакылыгы-ны якинларына етирди. Соң-соң, чакылыгыны гүн-гүн-ден көпелтди. Оны душмандан горар ялы, төверегине адам гойдум, ве оларга ислән затларыны бердим. Неждли Мухаммедин үстүне ховп абанан махалы, дашы-ның горагыны ардырардым. Оларга рухы тайдан голдав берйәрдим. Чакылыгы яйрадыгыча, душманы көпел-йәрди. Үстүне көпрәк сүрүнән вагтлары, чакылыкдан йүз өвүржек боларды. Эмма, оны хич вагт ялыңыз гой- маярдым ве гылав берйәрдим. Оңа: «Әй Мухаммед, Пыгамбер сенден бетеррәк эзъет чекди. Билийәсиң, бу абрайлы ёлдур. Хер революционер ялы, онча-мунча кынчылыкларга дөз гелмели борсун» диййәрдим. Душ-маның ислендик вагт хужүме гечәймеги мүмкинди. Оларга гаршы, ене-де ичалылык әдер ялы адамлар та-пып, хакына тутдум. Эгер, душманлары оңа зыян етиржек болсалар, олар мени хабардар әдйәрдилер, менем хаял этмән оңа көмек этмегиң гамыны иййәр-дим. Бир гезек, душманларың оны өлдүржек болянды-гыны билип, әхли чәрелери гөрдүм. Душманларының Неждли Мухаммедин өлдүрмәге сынанышяндыгыны эшиден адамларда оларга йигренч дөрәди. Шейдибем, олар

⁽¹⁾ Пут дийип, өзүне ыбадат әдилен, чокунылан (сежде әдилен), әхли зат дине өзүндән исленен затлара, хейкеллере дийилйәр

Мусулманлар Кәбә үчин сежде этмез. Кәбә гаршы йүзүни өврүп, Аллаһу Тагалага сежде әдерлер. Хер намазда, Кәбә гаршы сеждеден соң, (**Фатиха**) сүресини окарлар. Бу сүреде: «**Әй! Әлемлериң еке-тәги болан Реб! Биз дине сана ыбадат әдерис. Хемме зады дине сенден исләрис**» дийилйәр.

⁽²⁾ Мешхур ве ынамлы китаплардакы хадыс-ы шерифлерде ар-тык я-да ногсанлык бар диймек, уллакан төхметдир. Мүңлерче хадыс алымларының, хадыс-ы шерифлери нәдип йыгнап-йүшүрен-дигини өврәнен киши, бейле ач-ачан ялан сөзләп билмез ве яланлара-да ынанмаз.

өз газан чукурларына өзлери дүшдүлөр.

Неждли Мухаммед планың алты маддасыныңам хөтдесинден гелжекдигине сөз берди ве «Хәзирликче буларың дине бир бөлегини ерине етирип билерин» дийди. Ол хак айдярдды. Әхлиси үчин херекете гечме-гиң вагты дәлди.

Кәбәни йыкдырмагың кынлыгындан зейренйәр-ди. Онуң путдугыны айтмакдан йүз өвүрди. Бозулан Куръан чап этдирмеги хем реддетди. Бу меселеде, эсасанам, Мекгедәки Шерифлерден ве Стамбулдакы хөкүметден өлер ялы горкярды. Маңа: «Бу ики меселәни гойболсун эдели. Ёгсам, гаршымызда уллакан го-шун гөрерис» дийди. Айдан сөзлери макул гөрүнди. Хакыкатданам, оңын шертлер ёкды.

Арадан бирнәче йыл геченден соңра, колония-лар министрлиги, Дерийе эмири Мухаммед бин Суу-ды хем бизиң тарапымыза чекмеги башарыпдыр. Маңа хабар этмек ве ики Мухаммеди танышдырып ысныш-дырмак үчин бирини ёллапдырлар. Мусулманларың калбыны ве ынамыны газанмак үчин дини ёлдан бизиң Неждли Мухаммеди, сыясы тарапданам Мухаммед бин Сууддан пейдаландык. Тарых шаятдыр, дине дая-нан дөвлетлер хас узын өмүрли ве хайбатлы болярлар. Шейдип баршымыза, гит-гиде гүйчлендик. Де-рийе шәхерини меркез эдип алдык. Дин тайданам тәзе **ВЕХХАБИЛИК** динини гурдук. Министрлик тәзе веххаби хөкүметини гизлин голдап, оңа голтгы бер-йәрди. Тәзе хөкүмет, арапчаны ве чөл сөвеш тәлими-ни өрән говы билйән он бир иңлис полковнигини «гул» ады билен сатын алды. Планлары, полковниклер билен биле ишләп дүзйәрдик. Ики Мухаммедем гөр-кезен ёлумыз билен йөрәйәрди. Министрлигиң хусусы табшырыгы болаймаса, ишлери өзүмиз алып барярдык.

Хеммәмиз ерли гызлара өйләндик. Мусулман зенаның адамсына баглылыгы әхлимизиң гөвнүмизе ярады. Хәзир, ягдайларымыз хич ненең дәл.

Дуйдурыш: Бу китабы үнс билен окан адам, ысламың иң бейик душманының иңлислердигине дүшүнәр. Бу гүн, бүтин дүнйәдәки мусулманлара топулян веххаби-лиги, иңлислериң гурандыгыны ве гарынларыны дооряндыгыны билер. Ылмы, аклы ве выжданы болан иңлислерем, иңлислериң бу бетпәл душманчылыгыны йигренерлер.

Хер мемлекетде бар болан мезхебсизлериң, веххабилиги орнашдырмага чалышандыкларыны эшид-йәрис. Хатда Хемпериң боюн алмаларының хыялы эсердигини, өзгелер тарапындан языландыгыны айдян-лар хем ёк дәл. Эмма, бу сөзлерини фактлар билен субут эдип биленоклар. Веххабилериң китапларыны окап, оларың аслыны, ички ой-пикирлерини өврәнен бейик ыслам алымы хабиб Алеви бин Ахмед Хаддад «Мисбах-ул-энам» китабында, иңлислере сатылан Мухаммед бин Абдүлвеххабың Хемпер билен билеликде тайярлан язгыларына фактлар билен жогап берйәр. 1216[м-1801]-нжи йылда язylan бу китап, 1416[м-1995]-нжи йылда «Хакыкат китабеви» (неширяты) тарапындан чап эдиллип, әхли ыслам дөвлетлерине иберилйәндир. Иңлислер нәче жан эдип ишлесе ишләберсинлер, хакыкы мусулман болан Әхли Сүннети ёк эдип билмезлер, өзлери ёк болжакдыр. Себәби, Аллаһү Тагала, Исра сүресиниң 81-нжи аятында. бозук ёлда йөрәнлериң хем орта чыкжакды-гыны, эмма, буларың хак ёлда боланларың гаршысын-да еңлише сезевар болжакдыгыны ве ёк эдилжекдиги-ни бушляар.

ИКИНЖИ БАП

ИҢЛИСЛЕРИҢ ЫСЛАМА ДУШМАНЧЫЛЫГЫ

Иңлис ичалысының, биринжи бапдакы сырла-рыны оканлар, иңлислериң дүнйә мусулманлары бара-да нәхили пикирлериниң бардыгыны билерлер. Ашак-да, сизи, Иңлис колониялар Министрлигиниң, ичалы-лыра берен буйрукларының, дүнйә мусулманлары ба-батда ненең амала ашырыландыгы ве мисионерлериң ишлери билен гысгача таныш эдерис.

Иңлислер гедем ве текепбирдир. Олар, өзлери-ни ве ватанларыны нәхили хормата лайык гөрийән болсалар, бейлеки ынсанлары ве дөвлетлери-де, шон-чарак пес гөрийәрлер. Иңлислере гөрә, ынсанлар үч дүрлүдир: Биринжиси, Иңлислер болуп, Аллаһың ын-сан эдип ярадан иң ажайып махлугының, өзлеридиги-ни айдярлар. Икинжиси, ак реңкли Европалы ве Америкалылардыр. Буларыңам хормата лайык болуп билжекдигини кабул эдйәрлер. Бу икисиниң дашында-кылар: үчүнжи топары эмеле гетирйәр. Булар адам

билен хайван арасындакы махлукдыр. Булар, хормата лайык болмайшы ялы, азатлык, гарашсызлык ве ватан олар үчин дэлдир. Айратынам, булар, индлислер тарапындан доландырылмак үчин ярадыландыр. Индлислер бу нукдайназардан середйэндиги үчин, колониялардакы ерли халк билен биле яшамаярлар. Колонияларының әхли ерлеринде, Индлисере махсус клублар, казинолар, нахарханалар, хаммамлар, хатда магазинлере ченли бардыр. Ерли халк бу ерлере гирип билмез.

20-нжи асырың башларында, Хиндистана эден сыяхатлары билен мешхурлык газанан Француз язы-жысы Марселле Пернеау «Хиндистана сыяхатың бел-ликлеринде» шейле диййэр: «Европада шан-шөхрат газанан, хатда кәбир университетлерин профессоры диен ада мынасып болан бир хинди алымына, Хин-дистандакы бир Индлис клубында душушмак үчин сөз берипдим. Хинди гелмесине-хә гелипдир, эмма ат-овазасының яйрандыгына гарамздан, оны ичерә гойбермәндирлер. Муны эшидип, аяк депип дурамсон, оны ичери гойбердилер.

Индлислер, өзлеринден болмаянлара, хайванлара рова гөрүлмежек херекетлер эдйэрлер.

Ниже вагшылыгың, залымлыгың шаяды болан ве индлислерин ин улы колонияларының бири болуп дурян Хиндистаның Амритсар шәхеринде (1919-нжы йылда) бир дини байрамчылыгы мынасыбетли топла-нан хиндилер, велосипедде гезеленже чыкан, Индлис мисионер зенана хормат гөркезмәндирлер. Мисионер, индлис генералы Дйере шикаят эдйэр. Генерал хаял этмән эсгерлерине буйрук берип, ыбадат билен меш-гул халкы ока тутдуряр ве он минудың ичинде еди йүз киши жан берйэр. Мүнден говрак адам яраланяр. Генерал мунам аз гөрийән ялы, о ериниң халкыны үч гүн әллери ве аякларының үстүнде хайван ялы, эме-декләп йөрөмәге межбур эдйэр. Бу вака Лондона ши-каят эдилйэр. Хөкүмет барлаг гечирмели дийип буй-рук берйэр.

Барлаг үчин Хиндистана гелен барлагчы гене-ралдан, горагсыз халкы ока тутмагының себәбини со-ран махалы, генерал: «Бу ериниң командири мен. Эс-герлерин херекетлерине-де мен жогап берйән. Герекли гөрдүм ве шей дийибем буйрук бердим» дийип, жогап берйэр. Барлагчы совалыны довам этдирийэр:

- Боляр, ери онда, халкы йүзин ятырып эмедеклемәге межбур эден зат нәме? -

- Хиндилерин бир бөлеги таңрыларының гаршысында йүзин дүшүп, ерде сүйренйэрлер. Булара, бир индлис аялының хинди таңрысы ялы мукаддесдигини ве онуң өнүнде-де, гөвнүне дегмек дәл-де, сүйренмек герекди-гини дүшүндирмек иследим -

- Халкың ожук-бужук ишлер үчин, базара гитмек үчин дашары чыкмагы зерур дәлми? -

- Булар адам болса, көчеде йүзин дүшүп сүйренмезди. Чүнки, өйлер бирбирине дегип дур ве үчеклери-де те-киз. Үчеклерде адам ялы йөрәдилер.

Генералың бу сөзлери индлис газетлеринде не-шир эдиленде, генерал гахрыман дийип, ыглан эдилйэр. (Дйер, Региналд Эдвард Гарри 128[м-1864]-нжы йылда доглуп, 1346[м-1927]-нжы йылда, Англияда өлди. Дүнйә тарыхына «1919-нжы йылың 13-нжи апрелинде, индлис зулмуна гаршы мейдана гелен вакаларың, шәхерде сил дей ган акытмак билен хөтдесинден гелмеги башаран мешхур индлис генералы» дийип, ады гечди. Хиндистаның көп еринде индлисере гаршы митинглер башландыгы үчин, везипесинден бошадылып, пенсия чыкарылды. Эмма, Индлис Лордлар Камарасы, Дйерин эден ишлеринден өвги билен сөз эдип, оңа көмек эдилмегини карарлашдырды. Индлис лордларың, бейле-ки миллетлере нәхили нукдайназардан середйэндиги бу ерде-де аян боляр.)

Индлислерин, халкы ак реңкли ве Европа асыл-лы болан колонияларыны доландырышы билен, ерли халкы ак болмадык колониал дөвлетлери доландыры-шы бир-биринлен тапавутланяр.

Биринжилери, көп еңилликлер берлен, хатда бираз гарашсызлыгы хем бардыр. Икинжилеринден болса, зулумдан яна ахы-нала эшидилйэр. «Доминион» ады берлен, биринжи топара гирийән колониялар, ички ишлеринде эркин, дашаркы ишлеринде болса Англия гарашлыдыр. Булара мысал эдип, Канаданы, Австра-лияны, Тәзе Зеландияны гөркезип билерис.

Колониал ишлер ики министрлиге тапшыры-ландыр. Колониялар Министрлиги ве Хиндистан Ми-нистрлиги. Колониялар Министрлигине, (Secretary of state for the

Colonial department) «Иңлис Колониялар Министри» дийип атландырылган киши, ёлбашчылык эдйэр. Министриң ики секретары ве дёрт көмекчиси бардыр. Секретарларың бири Авам Камарасындан алынар. Бейлеки секретарь ве көмекчилериң иши до-вамлыдыр, өзгеришликleriң булара тэсири ёк. Бу дёрт көмекчилериң (орунбасарлардан) биринжиси Канада, Австралия ве кэбир адалар билен, икинжиси Гүнорта Африка билен, үчүнжиси гүнбатар ве гүндо-гар Африка билен, дёрдүнжиси болса Хиндистан би-лен мешгулланяр.

Зулум, деспотизм, хилегэрлик, хыянат ве ыслам душманчылыгы эсасында гурлан Иңлис императорлыгы өзүни «гүнүң батмаян юрды» дийип атландырыпды. Канада, Гүнорта Африка, Тэзе Зеландия, Фижи, Пасифик адалары, Папуа, Гонга, Австрелия, Иңлис Белужистаны, Бирмания, Аден, Сомали, Борнео, Брунеи, Саравак, Хиндистан, Пакистан, Бангладеш, Малайзия, Индонезия, Гонг-Конг, Хытайың бир бөлеги, Кипр, Малта, 1300[м-1882]-нжи йылда Мүсүр, Судан, Нигер, Нигерия, Кения, Уганда, Зимбабве, Замбия, Малави, Бахама, Гренада, Гуян, Боставана, Гамбия, Гана, Сиерро, Леоне, Танзания, Сингапур ялы дөвлетлер Иңлислериң голас-тына алынды. Бу дөвлетлер хем-э динлериңи, дилле-рини, урп-адатларыны йитирдилер, хем-де ерасты ве ерүсти байлыкларыны Иңлислер сырып-сүпүрди.

19-нжы асрың еңишлериңден соң, дүйнө топракларының дёртден бирине ве бүтүндүйнө илатының 25%-инден говрагына эе болдулар.

Хиндистан, иңлис колонияларының ичинде иң мөхүми ве баш тэжи болуп дурярды. Иңлислере, жахана хэким болмак пурсадыны багш эден, онүң үч йүз миллиондан көпрөк илаты (бу гүн 700 миллиондан говракдыр) ве түкенмез тебигы ресурсларыдыр. Диңе Биринжи Жахан уршунда, Англия бу колониядан, бир ярым мил-лион эсгер ве бир миллиард рупия нагт пул алыпды. Аланларының эсли бөлегини Османлы Дөвлетини парчаламак үчин уландылар. Парахатчылыклы дөвүрде болса, Хиндистан Англияның сенагатының гүйчли депгинде өсмегине, Иңлис ыкдысадыетиниң ве малия-сының кувватланмагына өңжейли гошант гошды. Хин-дистаның бейлеки колониялара середениңде, хас дер-вайыс болмагының ики себэби бар. Биринжиден, дүн-йэни эзмеклериңе пэсгел берйэн Ысламыетиң Хинди-станда гинден яйрандыгы ве мусулманларың бу ерде агалык сүрмегидир. Икинжиси болса, Хиндистаның тебигы байлыкларыдыр.

Хиндистаны элде тутабилмек үчин, Хиндиста-ның ёлы угрундакы эхли ыслам үлкелериңе топулып, гозгалаң ве писат тохумларыны экип, доганы доганы-на өч эдип ве бу үлкелериң жылавыны элине алып, бүтин тебигы байлыкларыны, милли гирдежилериңи өз юрдуна дашады.

Османлы императорлыгындакы херекетлери дыкгат билен ызарлап ве хер хили сыясы оюнлар би-лен, Османлылары Руслар билен сөвеше сокуп, Хин-дистана көмек эдип билмез ялы ягдая гетирип, парча-ламак ве ёк эдип, эелемек, хайын Иңлис сыясатының эсасы болуп дурярды. Хиндистана илкинжи болуп аяк басан европалылар, португаллардыр. 904[м-1498]-нжи йылда Хиндистаның Малабар кенарындакы Калкутта шэхерине гелен португаллар, сөвда билен гызыкланыпдырлар ве тизден Хиндистаның сөвда-сатыг ишлериңи эллериңе гечирипдирлер. Сонурражык, голландиялылар бу иши португаллардан алыпдырлар. Голландиялылардан-да Французлар алды, эмма оларыңам гаршысына иңлислер чыкды.

Хиндистандакы бейик алымлардан болан Му-хаммед Фадл-ы Хак Хайрабадының (**Эс-Сервет-үл-Хиндийе**), ягны «**Хиндистан гозгалаңы**» атлы китабы ве мунуң (Элийевакыт-үл-Михрийе) диен бөлегинде ятлап гечиши ялы, иңлислер илкинжи сапар, 1008[м-1600]-нжи йылда, Хиндистаның Калкутта шэхеринде дүканлар ачмак үчин, Экбер Шадан ругсат алдылар. Шол бир вагтың өзүңде-де патыша аял Елизебатта (Эаст Индия) «Гүнорта Хиндистан» компаниясының дүзгүннамасыны тассыклады. Муңа гөрэ, компания, Англияда мейлетин эсгерлери топламак, яраг билен үпжүн этмек ве Хиндистана харбы ве сөвда ишлери билен сапара чыкмак хукукларыны алды.

Экбер Ша, бозук ынанчдакы адамды. Онүң үчин хайсы дин болса-болсун, кэнбир тапавуды ёкды. Хатда, дүрли динлериң алымларыны йыгнап, гарышык ве умумы дин гурмага сынанышды. «Дини илахи» адыны берип, 990[м-1582]-нжы йылда ресми тайдан ыглан этди. Шондан соң, өлүмине ченли, бүтин Хиндистанда хусусан-да сарайда, ыслам

алымларының абрайы азалыпдыр ве Экбер Шаның динини кабул эденлер гайры тутулыпдыр. Ынха, шол дөвүрде хем индислер Хиндистана гирдилер. Шах-ы Элем Мухам-мед бин Элемгир Биринжи дөвүрүндө Калкуттада ер сатын алдылар⁽¹⁾. Бу ери горамак үчин эсгер гетирдилер. 1126[м-1714]-нжи йылда Солтан Феррух Сыр Шаны кеселинден бежерендиклери үчин, бүтин Хиндистанда топрак сатын алма хукугы берилди. 1174[м-1760]-нжи йылда тагта гечен, Шах-ы Элем Сан-ы, Бенгале веляатыны, индис компаниясына кирейине берди. Хәкимиятлерини Бенгаледен, Орта Хиндистан ве Ражпутания (Ражистан) ченли гиңелдип, питне ве гозгалаң чыкардылар. 1218[м-1803]-нжи йылда индислер Шах-ы Элем Саныны хем голастына алмагы башардылар. Илкибада Шаның адындан Делиден буйрук берип башладылар, соң-соңлар болса, Шах-ы Элем Сан-ы билен индис веляят хәкиминиң гүйчлерини деңхукуклы ягдая гетирдилер. Мусулман Хинди хөкүмдарларының атларыны пуллардан айыр-дылар. 1253[м-1837]-нжи йылда тагта гечен Икинжи Бахадыр Ша, индислериң зулмуна халыс чыдаман, 1274[м-1857] йылда индислере гаршы эсгерлериң ве халкың ярдамы билен гозгалаң турузды. Шейдип, өз адына пул чыкарып, хутбе окалмагыны башаранам болса, индислер гүйчли гаршылык бердилер. Индис эсгерлери Дели шәхерине гирип, өйлери, дүканлары таладылар, чага-чуга, гарры-яш, аял-эркек диймән бүтин мусулманлары, хатда чагалары-да гылычдан ге-чирдилер. Агыз сувы тапмагам хылаллады.

Икинжи Бахадыр Шаның серкерделеринден Бахт Хан, Солтаны, гошуны ыза чекмәге разы эден-де болса, Индислериң ынамына гирмек ислейән Мирза Илахи Бахш атлы серкерде, Бахадыр Шага, гошундан айрылып боюн эгсе, Индислери гүнәсиниң ёкдугына, зоруң гүйжи билен питнежилериң башына гетирилен-дигине ынандырып билжекдигини ве индислериң гүнә-сини гечжекдигини айдып, Бахадыр Шаны алдава сал-ды. Шейдибем, Бахадыр Ша, ыза чекилийән гошунуң эсасы топбагындан айрылды-да, Делиниң ичиндәки Кала-и Муалладан 10 км узаклыкдакы Хүмайүн Ша-ның губурына сыгынды.

Ахлаксызлыгы ве налажедейинлиги билен ат газанан ве шол вагтлар Индис гошунунда харбы хабарчы болуп ишлейән мешхур поп Худсон, муны Режеп Алы атлы хайындан эшидип, хаял этмән гошу-ның командири генерал Вилсона шугуллаяар. Тутмак үчин көмек сораар. Вилсоның көмек эдер ялы кирейине эсгерлериниң ёкдугыны билен Худсон, гене-рала, өзүниң бирнәче киши билен бу ишиң хөтдесин-ден гелип билжекдигини, эмма солтаның боюн эгмеги үчин жанына ве машгаласына дегилмели дәлдигини хабар берди. Вилсон бу теклиби бирбада кабул этме-дик хем болса, соң разылашды. Мундан соң, 90 чеме-си адам билен Хүмайүн Шаның губурына гиден Худсон, Солтана, огулларына ве ханымына хич хили ховп абанмаяндыгы барада кепилнама берди. Попа ыннан Ша боюн болды. Худсон болса, Солтаның ики оглуны ве агтыгыны эле салжак болуп, аматлы пурсат пейле-йәрди. Эмма, оларың горагы гүйчли болансоң, макс-дына етип билмеди. Вилсоның янына барып, булар үчинем ховпсузлыгына кепил гечйән хаты алансоң, бу хакда Солтаның огулларына ве агтыгына хабар ибе-рип, олары хем боюн болмага ырмагы башарды. Ин-дис сыясаты ве хилегәрлиги билен, Солтаның огулла-рыны ве агтыгыны-да эле салан Худсон, олары дер-хал зынжыра баглады.

Шаның ики оглуны ве агтыгыны эллери баглы Делә гетирип отырка, ёлда эгин-эшиклерини сыпырып, шазадалары атып өлдүрди ве ганларына энек басды. Халкың гөзүниң оды алынсын дийибем, яш шехитлериң жесетлерини галаның гапысындан асып гойды. Бир гүн геченсоң келлелерини, Индис веляатларының умумы хәкими Генри Бернарда совгат этди. Шехит-лериң этлеринден чорба тайярладып, Ша ве аялына иберди.

Ниже гүнлериң ачлыгындан яна ысгын-мыдары галмадык Ша билен аялы, чорба ишдәмен япышдылар. Эмма, чейнән этлери богазларындан өтмеди. Гусуп, чорбалы табаклары ере зындылар. Нәкес Худсон болса, ичякгыч гүлкүсини эдип: «Нәме үчин иймейәрсиниз? Тагамлы чорбадыр. Огулларыңызың этинден тайярлатдым» дийди.

1275[м-1858]-нжи йылда тагтдан индирилән Икинжи бахадыр Ша хакында, гозгалаңа ве Европалыларың өлдүрилмегине себәп болмақдан өтүри, женаят иши гозгалды. 29-нжи мартда, өмүр бойы түрме жезасы берлип, Хинд-и Чине(Рангона) сүргүн эдилди. 1279[м-1862]-нжи йылың ноябрь айында, ватанындан алысда, Гүргани Ыслам Императорлыгының

⁽¹⁾ Шах-ы Элем Элемгир биринжи, 1124[м-1712]-нжи йылда арадан чыкар.

соңкы солтаны Бахадыр Ша, зынданда ягты жахан билен хошлашды. Алым Фадлы Хак-да, 1278[м-1861]-нжи йылда, андолман адаларын-дакы бир зынданда шехит эдилди.

Иңлислер 1294[м-1877]-нжи йылда, Османлы - Рус сөвешти гидип дуран вагты, Хиндистаны, Иңлис короллы-гының раятындакы дөвлет дийип ыглан этдилер. Танымал Шотланд масон ложасының⁽¹⁾. агзасы болуп дурян Мидхад пашаның Османлы Дөвлетини сөвеше сокмагы, Ысламыете етирен иң улы зыяндарындан биридир. Солтан Абдүльезиз Ханы шехит этдирмеги хем, Иңлислериң пейдасына болды.

Иңлислер, етишдирен адамларыны Османлы Дөвлетинде ёкары везипели ишлере чекдирмеги ба-шардылар. Бу дөвлет адамларының «дашы жәжек, ичи мөжек» дийлиши ялы, ады Османлы, ой-пикирлери Иңлисли. Буларың иң мешхурларындан Мустафа Решит паша алты гүндүк везир вагты, 28.10.1857-де Иңлислериң, Хиндистаның Дели шәхеринде, мусулманлара эден гыргынчылыгыны гутлады. Ондан сәхел өң-рәк, Хиндистандакы Иңлислериң зулумларына гаршы аяга галан мусулманларың херекетлерини басып ятыр-мак үчин, Османлылардан ругсат сорадылар. Масонлар-рың көмеги билен бу ругсады алдылар.

Хиндистанда, Иңлислериң, тәзе мекдеп ачмак-ха бейледе дурсун, Ыслам шеригатының эсасы ве иң айдың айратынлыкларындан болуп дурян медресе ве сибян мекдеплерини хем япып, халкың өңүне дүшәй-жек әхли алымлары ве дин адамларыны-да шехит этдилер. Хатда, талыпларына ченли өлдүрдилер. Ери гелен вагты, 1391[м-1971]-нжи йылда Хиндистанда ве Пәкистанда сапарда болан бир достумызың гүррүң берен ятламасыны айдып гечесимиз гелйәр:

Хиндистанда, Серхенд шәхериндәки Ымам-ы Раббани-ниң ве бейлеки өвлүйәлериң «каддесаллахү сиррех» габры-шерифлерини зыярат эдип, Панипүт шәхерине, ол ерденем Делә гитдим. Панипүтиң иң улы метжи-динде жума намазыны окандан соң, ымам бизи өйүне әкитди. Ёлда халкаларындан зынжыр гечирилип, берк гулпланан әпет гапа гөзүм дүшди ве йүзүндәки язгы-ны окап, бу ериниң сүбян мекдебидигине (башлангыч окув) гөз етирдим. Ымамдан бу гапының нәме үчин гулплудыгыны соранымда: «1367[м-1947]-нжи йылдан бәри япык дур. Иңлислер Хиндилери күшгүрип, мусулманлары, аял-әркек, яш-гарры барыны учдантутма өлдүрдилер. Бу мекдебиң шондан бәри ачык вагты ёк. Зыжыр билен гулп, бизе Иңлислериң эден вагшылы-гыны ятладып дур. Биз бу ере соң гөчүп гелдик» дийди.

Иңлислер, хәкимиятлерини эле гечирен бүтин Ыслам юртларында эдишлери киби, Ыслам алымла-рыны, Ыслам китапларыны, Ыслам мекдеплерини ёк этдилер. Доны маныда, динден бихабар яшлары етиш-дирдилер. 1834-нжи йылда Калкутта гелен танымал иңлис Лорд Макалей, парсча ве арапча хер дүрли китабың нешир эдилмегини ве яйрадылмагыны, хатда чап эдилеп башланан китапларыңам бес эдилеп, до-вам этдирилмегини гадаган этди ве Иңлислер тара-пындан улы голдав гәрди. Бу сүтемлери, мусулман-ларың көпчүликли ерлеринде, хусусан-да, Бенгалада титилик билен дурмуша гечирдилер.

Иңлислер, Хиндистанда Ыслам медреселерини япмак билен, секиз санысы гызлара махсус болан, йүз алтмыш бәш коллеж ачдылар. Бу коллежде етишди-рилен талыпалары динлерине ве ата-бабаларына душ-ман эдип, яш бейнилерини ювдулар. Хиндистанда жебир-сүтем ве вагшылык эден Иңлис гошунының үчден ики (2/3) бөлегини, бу шекилде аны буланан, өз миллетине гаршы эдилеп етишдирилен, христиан-лашдырылан я-да пула сатын алнан ерли халк эмеле гетирди.

1249[м-1833]-нжи йылың канунлары, мисонерлик херекетлериниң кәмиллешмегине оңайлы тәсир эдип, протестант дининиң гурамачылыгы Хиндистанда гүйчленипди. Мисонерлик херекетлери яйбаңлашманка ве Хиндистан Иңлислериң голастына доны гечмәнкә, иңлислер, мусулманларың динине сарпа гойярды, байрамларда топлар атдырып, метжитлериң дүзелмегине-де көмек эдипди, хатда метжитдир-медреселерде, губурдыр-ядыгәрликлере дегишли ыслам фондларында ишлейәнлери хем ёк дөлди. 1833-нжи ве 1838-нжи йылларда гелен буйруклар, бейле ишлерде ишлемеги иңлислере гадаган эдйәрди. Иңлислериң ыслам динине хүжүм эден халатлары, йөрөдйән сыясаты шейле: Озал-а дост болуп, көмек эдип, мусулманлары сөййәндиклерини баран еринде

⁽¹⁾ Ложа - Масон гурамасының бир бөлүми, филиалы.

айдып, дүнийәдәки әхли мусулманлары алдава салмак, шейдип, бу пиримлери баша барандан соң болса, юваш-юваш, ховлукман ыс-ламыетиң эсасларыны, китапларыны, мекдеплерини, алымларыны ёк эдйәндиклерине гөз етирмек кын дәлдир. Бу икийүзли сыясаты билен, мусулманлара иң улы душманчылығы гөркезип, Ысламыетиң көкүни көвлемәге чалышарлар. Соңра болса, Иңлисчәни ресми дил дийип кабул этмек ве христианлашдырылан яш-лары өсдүрип етишдирмек үчин бар гайратларыны орта гойдулар. Бу бетниет билен, долы мисионерлериң голастында ишлежек мекдеплер ачдылар. Хатда, Иң-лис векили Лорд Палмерстон ве бир топар Иңлис лордлары, хич гыпынч этмән, Хиндистаның халкының христианлык наз-ныгматларындан пейдаланып билмеги үчин, Аллахың Хиндистаны Иңлислере берендигини айтдылар.

Лорд Макалей, Хиндистанда ган ве реңк бабатда Хинди, эмма ой-пикири, дүшүнжеси, ахлагы ве зехини бабатда Иңлис болан жемгыет етишдирилмеги үчин көп ишлер битирди ве голдав гәрди. Шейдибем, мисионерлер тарапындан ачылан мекдеплерде, Иңлис дили ве әдебияты хем-де христианлығың өвредилмегине үнс берилди. Тебигы билимлере (математика, физика, химия ве башгалар) хич әхмиет берилмеди. Шейдибем, Иңлис дили ве әдебиятындан башга хич зат берилмейән, христианлашдырылан несил етишдирилди. Булары гуллукучы эдип, ише гойдулар.

Мусулман вагты динден чыканың мүртед бол-яндыгы ве хиндилере гөрә, динден дөнен киши дин-сиз дийлип кабул эдилендиги себәпли, христианлаш-дырылан ерли яшлар, машгалаларындан мирас алып билмейәрдилер. Мисионерлер, муңа пәстел бермек үчин, 1832-нжи йылда Бенгал үчин, 1850-нжи йылда-да умумы Хиндистан үчин бир канун чыкарып, христиан болан ерли мүртед ве динсизлериң мирасдүшер бол-магыны газандылар. Шоң үчин Хиндилер, Хиндистан-дакы иңлис мекдеплерине «шейтаны депдер» дийип, ат бердилер. [Хиндистанда ве Османлыларда ресми эдара-лара ве гурамалара «Депдер» дийилйәндир]. 1344[м-1925] -нжи йылда Хиндистана гиден Француз языжысы Марселле Пернеау нешреден китапларының биринде шейле язар: «Хиндистаның биринжи шәхери болан Калкутта-дакы сепиллик хакында, Париж ве Лондоның төвере-гиндәки батгалыгың мәхеллелери асла бир пикир бе-рип билмезлер. Хорашажа өйлерде адам бармы, хай-ван бармы, сайгарар ялы дәл, гарым-гатым болупдыр. Чагалар аглаярлар, хассаларың иңчилдиси йүрегиңи гыйым-гыйым эдйәр. Оларың янында спирт ичип я-да неше чекип, битаплыкдан яңа сүйнүп ятан адамлары гөрерсиниз. Ынсан, исләр-ислемез, бейле ач, сепил, ар-рык ве тапсыз беденлериң битирен гошы болармы ди-йип ойланяр.

Фабрикалара созангуйрук болан мунча адама, фабрика, газанжының нәчерәгини төлейәркә? Мәтәч-лик, мушакгат, сарылама, ичги ве неше, хор ве гүйч-сиз халкы гырып-түкедип барярды. Дүнийәниң хич еринде адам ыкбалына первайсыз середилмеги бейле бихаялыклы болан дәлдир. Хич бир зәхмет, хич бир иш, агыр я-да саглыга зыянлыдыр өйдүленок. Ишчи өлийәр, нәме зыяны бар? Эртир ерине башга бири гелер. Иңлислериң бар күйи-көчеси хасылы көпелтмек ве көпрәк пул газанмак.

АБШ-ниң өңки дашары ишлер министри Вильямс Женнингс Брайн, Иңлис хөкүметиниң Рус-сиядан хас залым ве песдигини делиллер билен ятлап гечйәр ве «Хиндистанда Иңлис хөкүмети» атлы кита-бының соңунда хут шейле диййәр: «Хиндистан хал-кындан дири галанларына рахат дурмуш багыш эден-диклерини өңе сүрийән иңлислер, миллионларча хин-дини мазара ибердилер. Агыз долдурып, суд ве жан-дарма ишини ёла гояндыгыны айдян бу миллет, ресми талаңчылык билен Хиндистаны соңкы түйлерине чен-ли үтдүлер. Үтмек сөзи бираз агырагам болса, иңлис эдарасының мелгунлыгыны башга хили дүшүндирмек мүмкин дәл.

Христианлығы дилине чолап, Иңлис ковмуның выжданы, есирлигиң жебрини чекип иңлейән Хинди мусулманларының медет дилейән ахы-налаларыны эшитмегем исләнок.

Мистер Ходберк Кеомбтун «Хиндиниң дурму-шы» атлы китабында шейле язар: «Хожайынлары (Иң-лислер) хиндә сүтем эдер, ол болса әхли зады гутар-янча, өлийәнчә ишлемәге, оңа хызмат этмәге довам эдер. Бу сөзлер, ынсаплы христианларың, иңлис ваг-шычылығыны суратландырян эсерлеринден бирнәче-сидир.

Иңлислериң бейлеки колониал дәвлетлеринде ишледилйән, хинди мусулман ишчилериң ягдайы, хас-да бетерди. 1834-нжи йылда иңлис сенагатчылары, Африканың ерлилериниң ерине хинди ишчилерини ула-нып башлады. Хиндистандан Гүнорта

Африка коло-нияларына мүнлөрчө мусулман экидилди. «Кули» ады берилген бу ишчилерин ягдайы, гулларыңкыдан хем эрбетди. Булар «Indentured Labour» (Шертнамалы иш) дийилйән усула табын тутуляр. Муңа гөрә, (кули) бәш йыллык мөхлет билен боюндырык ашагына гир-йәрлер. Бу мөхлет ичинде кули, ишини терк эдип билмез, өйленип билмез, гижә-гүндиз гамчының аша-гында ишлемәгә межбурдыр. Мундан башга, хер йыл үч Иңлис алтыны салгыт хем төлемелидир. (Буларың бары «Labour in India», «Post-Lecturer in the University of New-York»уң язгылары билен бүтин дүниә жар эдилди).

Мешхур Ганди, окувыны Англияда гутарып, Хиндистана гайдып гелипди. Христианлашдырылан Хиндиниң, хатда Порбандар шәхериниң баш попуның оглудыр. 1311[м-1893]-нжи йылда, Хиндистандакы бир инлис фирмасы оны Гүнорта Африка иберди. Ол ерде, Хиндилериң нәхили агыр шертлерде ишлейәндиклерини, ненең мертебесиниң басгыланяндыгыны гәзи билен гөрөндөн соңра, Иңлислере гаршы гөрөшип башлады. Иңлислер тарапындан етишдирилен, хатда христианлашдырылан адамың оглудыгына серетмезден, Иңлис зулмуна, вагшычылыгына чыдап билмеди ве илкинжи шәхрата хем бу ёлда эе болды.

Иңлислериң бүтин Ыслам әлеминде алып баран сыясатының аслы ве даянжы шу үч сөздүр: парчала, хәкимият гур ве динлерини ёк эт;

Бу сыясаты йөрөтмек үчин хич затдан гайт-мандылар. Хиндистанда илкинжи ишлери өзлерине адам тапмак болды. Бу ишлери уланмак ёлы билен, питне одуны юваш-юваш якдылар. Мунуң үчин, му-сулманларың хәкимиятинде яшаян Хиндилерден пей-даландылар. Мусулманларың адалаты ашагында яшаян хиндилере, Хиндистаның хакыкы эелериниң хиндилер-дигини, мусулманларың хинди таңрыларыны гурбан эдйәндиклерини, муңа пәсгел бермек герекидигини аң-ларына гуймага чалышдылар. Хиндилери өз тарапына чекип, хакына тутма эсгер дүздүлер. Шейдибем, паты-ша аял Елизабеттаның гошун дүзмек барадакы буйру-гы бержай эдилди: хинди аң-дүшүнжесизлиги билен Иңлис Ыслам душманлыгы, ве пулуң ышгы бирлеш-дирилипди. Мусулман веляят хәкимлери билен хинди-ражларың араларына, тов дүшүрилди. Мусулманларың ичинден ынанжы говшаграклары сатын алынды.

Бирнәче гезек королың векили ве «Хиндистан гурамасының» агзасы болан мешхур Иңлис Сер Жон Страчей мусулман-хинди душманчылыгы бабатда шей-ле ятлап гечйәр: «Хәким болмак ве агзалалык дөрөт-мек үчин эдилжек әхли иш, хөкүметимизиң сыясаты-на лайыкдыр. Хиндистандакы сыясатымызы ровачлан-дырян зат, ол ерде ики душманың барлыгыдыр. Бу душманчылыгы көрүклән Иңлислер, 1164[м-1750]-нжи йылдан, 1870-нжи йыла ченли ызыгидерли Хиндилери голда-дылар ве олар билен билеликте, мусулманлары улла-кан гыргынчылыга бердилер.

1287[м-1858]-нжи йылда башлан мусулман-хинди чакны-шыгы, барха мөвч алды. Хиндилери мусулманлара күшгүрип, хезил эдип гапдалдан середйәрдилер. 1990-нжи йылда-да, серплери, Босниядакы мусулманларың үстлерине күшгүрдилер. Көчелерде мусулман чагаларың, гызларың ганы деря кимин акярка, иңлислериң гөвни гөтерилип, томаша эдйәрдилер. Хиндистанда, екеже йылам, гурбан байрамы мынасыбетли сыгыр сойлубам, ганлы вакасыз ве йүзлөрчө, мүнлөрчө мусулманың өлүмине себәп болан питнесиз гечмеди. Бу питнәни көрүклемек үчин, бир тарапдан, мусулманларың арасында, бир сыгыр соймагың еди гоюн соймак-дан көп согапдыгыны яйратдылар. Бейлеки тарапданам, хиндилериң арасында, сыгыр таңрыларыны халас этмегиң улы согапдыгыны ныгтадылар. Бу гарпышык, Хиндистандан чекиленлеринден соңра-да довам этди. Мысал эдип, баш векил Мусаддык дөврүнде, Эйранда нешредилен «Иттилаат» атлы сайланан эсерлерде геч-йән бир ваканы агзап гечелиң: «Бир гурбан байрамын-да селлели, сакгаллы ве донлы ики мусулман гур-банлык үчин сыгыр сатын алярлар. Хинди мәхеллеси-не етен вагтлары, бир Хинди өңлеринден чыкып, сыг-ры нәме этмекчи боляндыкларыны сораяр. Гурбанлык үчин алып баряндыкларыны айданларында, Хинди се-синиң етдигинден: «Эй, халайык! Етишевериң, таңрыла-рымызы гурбан этжек болярлар» дийип, гыгыряр. Му-сулманлар хем: «Эй, мусулманлар! Көмек эдиң, гур-банлык малымызы элимизден алжак болярлар» дийип, гыгырышярлар. Хиндилер билен мусулманлар йыгна-нышар. Әллерине илен затлары алып, бир-бирлерине топуларлар. Йүзлөрчө мусулман өлдүрилер. Эмма, сы-гыры хинди мәхеллесинден гечиржек болан

и́ки ки-шини́ң, Иңли́с илчиханасына гирип баряндыгы гөрүл-йәр. Бу ягдай, питнәни чықаранларың Иңли́слердигини айдың гөркезйәр. Булары язан хабарчы соңра: Биз, сизиң, гурбан байрамыны мусулманлара ненең зәхер эдйәнлигинизи говы билйәрис дийип айдыр. Муңа меңзеш, сансыз-сажаксыз питнелер ве зулумлар билен, мусулманлары ёк этмәге чалышдылар.

Хиндилериң, юваш-юваш өзлерине гаршы аяга галяндыгыны гөрөнлеринден соң, 1287[м-1870]-нжи йылларың ызыннан болса, мусулманлара көмек берип уградылар.

Гылыч билен жихада парз дәлдир дийип, Ыс-ламыетиң харам саян затларына халал диййән, дини ве иманы үйтгетмәге жан эдйән ве мусулман адыны гөтерип йөрөн, Әхл-и Сүннет душманлары етишди. Сир Сеййид Ахмед, Гулам Ахмед Кадыяны, Абдуллах Газневи, Исмаил-и Дехлеви, Незир Хүсейн Дехлеви, Сыдык Хасан хан Пехупали, Решит Ахмед Кенүхи, Вахид-үзземан, Хайдарабади, Эшреф-Алы Теханеви ве Ша Абдулазизин агтыгы Мухаммед Исхак булардан-дыр. Тәзе-тәзе бозук пыркаларың (топарларың) гурулмагына голтгы берип, мусулманларың бу пыркалара уймагы үчин ишледилер.

Бу пыркаларың ичинде иң мешхуры, 1296[м-1879]-нжи йылда гурулан «**Кадыянылык**» болуп, дүйбүни тутан Гулам Ахмед: топ, гылыч билен жихадың парз дәлдигини, асыл парз болан жихадың вагыз-несихатдыгыны айдырды. Иңли́с агенти Хемпер хем, Неждли Мухаммед хем шейле диййәрди.

Гулам Ахмед, «Исмаили» пыркасындан болуп, өзи хем зындыкды. 1326[м-1908]-нжи йылда өлди. Иңли́слер бол пул берип, оны сатын алдылар. Озал-а мүжеддидигини, соңра-да Мәтидигини айтды. Иң соңунда-да, Пыгамбердигини өне сүрүп, тәзе бир дин гетирендигини ыглан этди. Алдава дүшүрөн адамларына «ымматым» дийди. Куръан-ы Керимде бирнәче аятларың өзүни хабар берендигини, әхли Пыгамберлериң мужизелеринден артыграк мужизесиниң бардыгыны айтды. Өзүне ынанмадыклара капыр дийди. Мунуң пикирлери, Пенжаб ве Бомбейде бисоват халкың ичинде гинден яйрады. Хәзирки вагт-да хем, Европада ве Америкада «Ахмедийе» ады би-лен кадыянылыгың яйрандыгыны гөрийәрис.

Сүнни мусулманлар, капырлара гаршы яраг би-лен жихадың парздыгыны, Иңли́слере хызмат этмегиң күпүрдигини айдырдылар. Бу хусусда вагыз әден, өвүт-үндев берен мусулманлара өрән агыр теммилер берилйәрди. Көпүси болса өлдүрилийәрди. Әхл-и Сүннетиң китаплары йыгналып, ёк әдилди.

Сатын алып билмедик ве өз бетниетли ишле-ринде хызмат этдирип билмедик ыслам алымларыны, мусулманлардан дашлашдырдылар. Олара өлүм жеза-сы берилсе гахрыман диен ат галар горкусы билен, Андоман адасындакы мешхур зынданлара өмүрлик түрмә хөкүм эдйәрдилер. Бейик революция баханасы билен, Хиндистаның хер күнжегинден йыгнан алымла-рыны хем шол ере ибердилер. (Биринжи Жахан Ур-шундан соңра, Стамбулы басып алан вагтларында хем, Османлы пащалары ве алымлары-да, Малта адасына сүргүн әдилдилер.)

Ысламыете душманчылыкларыны, мусулманлар билмесин дийип, Хиндистаның «дар-үл-харб» дәл-де, «дар-үл-ыслам» дыгы барада фетва алдылар. Бу фетвалары, әхли ере яйдылар.

Өзлери тарапындан етишдирилен алымсумак мұнафыклар, Османлы хөкүмдарларының халыф дәл-диги, халыфлыгың Курейшлилериң хақыдыгы, Осман-лы солтанларының оны зораякдан эле гечирендиги үчин олара боюн әгмели дәлдиги барадакы пикирлери яйратдылар.

(«**Халыф, Курейш тайпасындан**-оларың несил-леринден-**болжакдыр**» хадыс-ы шерифи, халыф болма-га мынасыпларың арасында, Курейшден, мысал үчин сейитлерден бири бар болса оны сечиң диймекдир. Ёк болса, башга бири сайланып-сечилер. Халыф сайла-маклык баша барман я-да сайланан халыф кабул әдилмән, гүйч-кувват билен хөкүмети эле гечирене боюн болмалыдыр. Ер йүзүнде бир халыф болмалы-дыр, әхли мусулманларың оңа боюн болмагам хөкман-дыр).

Дин дерси берилйән ерлери япып, Ысламыети ичинден йыкмак максады билен, Алигархда ыслам совады берйән медресәни ве «Алигарх Ыслам Универси-тетини» ачдылар. Бу ерден гөйдүк ве ыслам душманы болан дин адамларыны етишдирдилер. Булар Ысла-мыете көп зепер етирдилер. Бу ерде окув оканларың ичинден сайлап аланларыны Англия иберип, Ысла-мыети ичинден опурмага аматлы ягдая геленлеринден

соңра, мусулманларынң ёкарысындан середер ялы ише чекйёрдилер. Эййүп хан буларын бири болуп, М. Жиннахынң ерине Пәкистан дәвлет баштутаны эдилди.

Иңлислер, Икинжи Жахан Уршунда еңиш га-занан ялы гөрүнселер хем, хақыкатда еңлипди. Чүнки, өзлерине «гүнүң яшмаян ери» дийип, ат берен Англия «кәнбир гүнүң догмаян үлкесине» өврүлипди. Түйлери ёлунан товук кимин, колонияларынынң көпүсини йи-тирдилер.

Пәкистанынң дәвлет баштутаны эдип беллән адамлары болан Алы Жиннах шайы ве Иңлис тарап-дарыды. 1367[?-1948]-нжи йылда өленден соңра, ерине гечен Эййүб хан масонды. Агдарлышык гурап, хөкүмети эле гечирди. Соң мунуң ерине гелен генерал Яхя хан-да, түйс гызылбашды 1392[?-1972]-нжи йылың башында Пәкистан-Хинди уршунда еңлише сезевар болуп, гүндогар Пәкистаны элинден алдыранлыгы үчин туссаг эдилди. Яхя хандан соңра хөкүметинң башына Зүлпүкар Алы Бутто гечди. Булам Англияда ёкары окув жайыны гутарып, Иңлис жансызы эдилеп етишдирилен адамларынң бириди. 1974-нжи йылда, гаршыдашларынынң өлдүрилмегине буйрук берендиги үчин, өлүм жезасы берилди.

Зүлпүкар Алы Буттодан соң, онуң ерине гечен Зия-үл-Хак, Ыслам душманларынынң мусулманлар ба-рада нәме пикир эдйәндиклерине, мусулманлары ве Ысламыети ёк этмәге чалышяндыкларына гөз етирип, оларынң ислеглерини ерине етирмеди. Ватанынынң тебигы билимлер ве технологияда, сунгат ве медениет тайдан өсмеги үчин зәхмет чекди. Шахыс, машгала, жемгыет ве миллетинң, рахат ве багтыяр яшамагынынң тәк чешмесиниң Ысламыетдигине говы дүшүнәндиги үчин, канунларыны шеригата лайыклыкда чыкармак ислейёрди. Бу ислегини Пәкистан миллетине етирмеги йүрегине дүвди. Гечирilen референдумынң нетижесинде, Пәкистан халкы бирагыздан кабул этди.

Иңлислеринң етишдирен хызматкёрлери, Зия-үл-Хакы, әхли достлары билен билеликте, дилдүвшүк гурап, шехит этдилер. Арадан бираз вагт гечип-гечмәнкә, премьер-министр болан Алы Буттонынң гызы Бена-зир, дәвлетинң, миллетинң ве ысламыетинң гаршысына ишлән женаятлары себәпли түрмә басылан әхли ха-йынлары аклап, ёкары везипелере ише чекди. Пәкис-танда гох-галмагал, женжеллер башлады. Иңлислеринң гушы учды.

Иңлислер, Биринжи ве Икинжи Жахан Уруш-ларындан соңра, биртопар юртларда, хайын планлары-ны амала ашыран Иңлислеринң бәхбидине ишлежек кишилери, улы везипелере гетирдилер. Бу юртларынң милли гимнлери, байдаклары, дәвлет баштутуанлары болды, эмма дин азатлыгына говшуп билмедилер.

Соңкы үч асырда, Түрк ве Ыслам әлемине, ни-реде дөнүклик эдилен болса, мунуң аркасында хөк-ман Англиянынң эли бардыр.

Османлы дәвлетини йыкып, топракларында улулы-кичили 23 саны дәвлет гурдулар. Мунуң еке-тәк себәби, мусулманларынң гүйчли ве бейик дәвлет гурмагына пәсгел бермекди. Ыслам дәвлетлери дийип атландырылан дәвлетлеринң арасына ызыгидерли тов дүшүрип, душманчылыгы ве сөвеши көрүкледилер. Мысал үчин, көпчүлиги сүнни мусулман болан Си-рияда, илатың 9%-ини тутян нусайрилери үстүн ягдая гетирдилер. 1982-нжи йылда, Хама ве Хумус шәхерле-рине харбы гошун чозуп, бу ики шәхери хараба өвүр-дилер ве ярагсыз, чәресиз сүнни мусулманлар бомбаланды.

Хақыкы Әхл-и Сүннет алымлары өлдүрилди, Ыслам китаплары, хатда Куръан-ы керимлер хем ёк эдилди. Бу Ыслам алымларынынң дерегне, өзлери тарапындан етишдирилен, гөзли болуп зат гөрмейән, мез-хебсиз дин адамларыны гетирдилер. Булардан: Жема-леддин-и Эфгани, 1254[?-1838]-нжи йылда Овганыстанда догулды. Эсли вагт пелсепе китаплары билен мешгул болды. Овганыстана гаршы, Руслар үчин ичалылык этди. Мүсүре гелип, масон ве масон ложасынынң ёлбашчысы болды. Каиреде бу иши йөрәдендиги барада, Мүсүрли Эдип Исхак «Эд-дүрер» китабында белләп гечйёр. 1960-нжы йылда чапдан чыкарылан, «Лес франчо-мачонс» атлы китабың 127-нжи сахыпасында шейле сетирлер бар: «Мүсүрде гурлан масон ложасынынң башына Жемаледдин-и Эфгани ве ондан соңра-да Мухаммед Абдух гетирилди. Масонлыгың мусулманлар арасында яйылмагында буларынң непи көп болды.

Солтан Абдүлмежид ве Солтан Абдүлазиз хан дөврүнде бәш гезек везир болан Алы паща, Иңлис ложасына баглы масонды. Эфганини Стамбула гети-рип, оңа везипе берди. Шол вагтлар, университетинң ректоры болан ве капырдыгы бабатда фетва берилен, масон

Хасен Тахсиниң инициативасы билен, Эфгани көпсанлы конференциялар берди. Хасен Тахсин, башга бир Инлис масон ложасының агзаларындан бири бо-луп дурян Мустафа Решид паща тарапындан етишди-рилипти. Бозук пикирлерини хемме ере яймага чалышды. Дөврүң шейх-үл-ысламы болан Хасен Фехми эфенди, Жемаледдиниң бисоватлыгыны ве зындыклыгыны йүзе чыкарып, рысва этди. Алы паща оны Стамбулдан чыкармага межбур болды. Мүсүрде гозгалаң ве динде реформа пикирлерини яйратды. «Арабы паща» вакасыны тайярланларың хатарында болуп, индислоере гаршы чыкан ялы гөрүнди. Мүсүриң мүфтүси Мухаммед Абдух билен дост болды. Динде реформа пикирлерине имриндирди. Парижде ве Лондонда масонларың көмеги билен журнал чыкарды. 1304[?-1886]-нжи йылда Эйрана гелип, бу ерде-де зовзулдап башлады. Деррев тутулып, Османлы серхедине, эл-аягы зынжырлы халда зыңылды. Багдада, Лондона гелип, бир мүддет Эйраның гаршысына макалалар язандан сонра, Стамбула гайдып гелди. Бу ерде-де, Эйрандакы Бехаилер билен билелешип, сыясатда дини уланып башлады. Жемаледдин-и Эфганиниң дин адамы лыбасына гирип, Ысламы ичинден йыкмак үчин эден пропагандаларында биринжи гирипине дүшенлерин бири-де, Мухаммед Абдухдыр. Абдух 1265[?-1849]-нжи йылда Мүсүрде доглуп, шо тайда хем 1323[?-1905]-нжи йылда арадан чыкды. Бираз вагт Бейрутда яшады. Париже барып, Жемаледдин-и Эфганиниң масонлар тарапындан ёлбашчылык эдилён ишине гошулды. «Эл-урвет-үл-Вүска» журналыны чыкарып башладылар. Бейрута ве Мүсүре гелип, Париждеки масон ложасының ишлерини довам этдирмек иследи. Индислоериң ярдамы билен Каирениң мүфтүси болды. Эхл-и Сүннетиң гаршысына ишлөп башлады. Биринжилик билен, Жами-үл эзхер медресесиндэки гечилён сапакларың програмасыны бозмага ве яшлара герекли болан билимлеринг окадылмагына пәсгел бермәге башлады. Университет кысмында берилён сапаклары бес этдирип, 5-нжи, 6-нжи класың программасыны 9-нжи, 10-нжи класлара гиризди. Шейдип, бир тарапдан би-лиме зепер берип, бейлеки тарапданам, Ыслам алым-ларыны яманлап, оларың тебигы билимлере пәсгел боляндыгыны, бу билимлери Ыслама гиризжекдигини өңе сүрди. «Ысламыет ве насраниет» атлы китабында: «Бүтин динлер бирдир. Диңе дашкы гөрнүшлери билен тапавутланярлар» дийип, яхуди, христиан ве мусулманларың бир бирлерини голдамагыны иследи. Лондонда яшаян бир попа: «Ысламыет ве Христианлик киби ики бейик диниң агызларыны бирикдирип, бир-бирине гужак ачмагыны ислейён. Шонда, Төврат, Инжил ве Куръан бир-бирине гоп берерди ве эхли ерде окалып, сарпа гоюларды» дийип, хат язяр. Мусулманларың Төврады ве Инжили окажак дөвүрлерине гарашяндыгыны беян эдйәр.

Жами-үл-Эзхериң мүдири **Шалгут** билен биле-ликде эден Куръан-ы Керим тефсирлеринде, банк сүйт-хорлугының (процентин) кануныдыгына фетва берди. Соңрак, мусулманларың гүйчли гаршы чыкмагы нетижесинде бу фетвасындан дөнен ялы гөрүнди.

Бейрутдакы масон ложасының баштутаны Хан-на эбу Рашид, 1381[?-1961]-нжи йылда нешир эдиллип гойберилен «**Даире-түл-маарыф-үл-масонийе**» атлы китабының 197-нжи сахыпасында: «Жемаледдин-и Эфгани, Мүсүрде масон ложасына ёлбашчылык эдйәрди. Алымлардан ве дөвлет адамларындан ыбарат 300-е якын агзасы барды. Ондан сонра, ымам устад Мухаммед Абдух ёлбашчы болды. Абдух бейик масонды. Бу кишиниң, масонлык рухуны Арап юртларына яйрадандыгыны хич ким инкәр эдип билмез» дийип гечйәр. Индислоериң Хиндистаның хер еринде, Ыслам алымы хөкмүнде өвийён капырларындан инг мешхурларының бири-де Сир Сейит Ахмед хандыр. 1234[?-1818]нжи йылда Делиде энеден болды. Какасы, Экбер Ша дөврүнде Хиндистана гелийәр. 1837-нжи йылда Делиде Инлис Судунда судья болуп ишлейён доганогланысы-ның янында кәтип болуп ише башлаяр. 1841-нжи йылда судья, 1855-нжи йылда-да баш судья эдиллип белленйәр.

Хиндистанда Индислоериң етишдирен дин адам-ларындан бири хем Хамидуллахдыр. 1326[?-1908]-нжи йылда, көпчүлиги Исмаили пыркасындан болан Хайдарабадда дүнийә инйәр. Исмаили мезхебинде, хақыкы Эхл-и Сүннет душманы болуп етишди. Парижде CNRS ылмы-барлаг гурамасының агзасыдыр. Мухаммед алейхисселама, диңе мусулманларың пыгамбери хөкмүнде гөркезжек болуп жан этди.

Ысламыети ёк этмәге дыржашян Индислоериң, ватанына, миллетине, динине хызмат

этмек ислейэн мусулманлары алдамак үчин уланян иң тәсирли тәр-лериниң бири, Ысламыети дөвребап этмек, чага аяк гошмак, Ысламыетин аслыны йүзе чыкармак пропа-ган-далары билен динсизлиги орнашдырмакды. Бейик Ыслам алымы Шейх-үл-Ыслам, Мустафа Сабри эфен-ди муңа говы дүшүнөн адамларың бириди. Шонуң үчин хем, «Мезхебсизлик динсизлиге сары гурлан көпрүдир» дийип, Ыслам душманларының максатларыны ачык айдялды.

Иңлислер ве Ыслам душманлары аркалашык ве сопучылык ёлларыны бозжак болуп көп чытраш-дылар. Шеригатың үчүнжи кысмы болан ыхласы, ёк этмәге чалышдылар. Тесаввуф (сопучылык, сопулык) бейиклери асла сыясата гошулмандырлар, хич кимден хич зат хантама болмандырлар. Тесаввуф бейиклери-ниң көпүси, бейик алым ве мүжтехитди. Себәби, те-саввуф, Мухаммед алейхисселамың ёлунда, онуң ызындан йөрөмек диймекдир. Ягны, хер сөзде, хер иште, әхли затда шеригата япышмакдыр. Эмма, көп вагтдан бәри, бисоватлар, пасыклар, хатда бирнәче жансызлар, бет ниетлерини амала ашырмак үчин, те-саввуф бейиклериниң адыны уланып, дүрли бөлүмлер ачып, шеригатың, диниң бозулмагына, йыкылмагына себәп болдулар. Зикр, Аллахү Тагаланы яда салмак диймекдир. Бу-да калп билен болар. Хачан-да, зикр әдиленде калп тәмизленер. Ягны, калпдан дүниә сөй-гүси, махлук сөйгүси чыкар. Аллах сөйгүси ерлешер. Бир топар эркекдир-аялларың бир ере топланып, хай-хут әдип, сес чыкармагы зикр дөлдир. Дин бейикле-риниң, Эсхаб-ы Кирамың ёлы унудылды. Мезхебсиз ве тесаввуфың душманы болан Ахмед Ибни Теймийе ыслам алымы дийлип ыглан әдилди. Бу ёлда «**Вехха-билик**» пыркасы гурулды. Иңлислериң көмеги билен веххаби китаплары, бүтин дүниәдәки «**Рабита-гүл-алем-ил-ислам**» дийилйән веххаби меркезлериниң үсти билен, әхли юртлара яйрадылды. Хайсы юртда бина галдырсалар, «Ибни Теймийе медресеси» язгыларыны асдылар. Ибни Теймийениң китабындакы бозук пи-кирлер билен, иңлис жансызы Хемпериң ялан ве төхметлериниң гаржашыгына «**Веххабилик**» дийлип, ат гоюлды. Хакыкы мусулман болан «**Әхли Сүннет**» алымлары, Ибни Теймийениң китапларының бозук-дыгы барада кән китап яздылар. Бу китаплардан би-ри, Сомали алымларындан, Шых Абдүррахман Абдуллах бин Мухаммед Херриниң «**Әл-макалатүс-сүнний-йе фи кешфи-далалат-и Ахмед Ибни Теймийе**» китабыдыр. 1339[?-1920]нжи йылда Сомалиниң Херер шәхеринде дүниә инйәр. Китабы 1414[?-1994]нжи йылда Бейрутда чап әдиллип чыкарылды. Бу китапта, Ибни Теймийени рет әден алымлар ве буларың гымматлы китаплары барада көп зат агзалып гечилйәр. Иңлислер тарапындан дүйби тутулан веххабилик, мезхебсизлик, реформачылык, селефиййечилик, Кадыяни, Мевуди ве Теблиг-и жемагат дийип атлары гечйән бозук ёлларың хемме-синде, тесаввуфа душманчылык бардыр.

Ыслам душманлары, хусусун-да Иңлислер, хер дүрли серишделери уланып, мусулманлары ылымда ве технологияда ыза галдырдылар. Мусулманларың сөвда ве сунгатларына пәсгел берилди. Ыслам юртларыны ахлак тайдан песе дүшүрмек үчин, Ыслам медение-тини ёк этмек үчин ве яшларың ыслам ылымларыны өвренмегине пәсгел бермек үчин ичги, желепчилик, хумар, топ оюнлары. ялы хассалыклар яйбаңлаш-дырылды. Ахлак тайдан бозмак үчин рум, эрмени ве бейлеки мусулман дөл аяллар, ылла, агент дей ишледилди. Ховайы дабаралар билен. Мода өйи, танц курсы, маникен ве артист етишдирмек ялы хилегәр-ликлер билен, яш гызлара дузак гуруп, эрбет ёллара дүшүрдилер. Бу меселеде мусулман ата ве энелере улы везипелер дүшйәр. Перзентлериниң, капырларың элине дүшмезлиги үчин гаты хүшгәр болмалыдырлар.

Османлы дөвлети соңкы дөвүрлерде, Европа окамак үчин талыплары ве дөвлет адамларыны ибер-ди. Бу кишилерниң кәбирлери алдава дүшүрилип, ма-сон әдилди. Тебигы ве техник билимлери эле алмалы адамлара Ысламыети ве Осман Императорлыгыны йыкмагың тәрлери өвредилди. Булардан, мусулманлара ве Императорлыга иң көп зепер етиренлерниң бири-де, Мустафа Решид паща болды. Лондонда вагты, азылы ве хилегәр Ыслам душманы әдиллип етишдирилди. Шотланд масонлар билен эгин-эгне ишледилер. Сол-тан Махмут Хан, масон Решид пащаның хайынлыгыны билип, өлүм жезасы беренем болса, муны гөрүп билмеди. Солтаның өлүминден соң, Стамбула гелен Решид паща ве эгиндешлери, Ысламыете ве мусул-манлара көп зыян бердилер.

1255[?-1839]-нжи йылда патыша болан Абдүлмежид Хан, хениз он секиз яшындады.

Яш ве тежрибесизди. Янындакы алымлар-да, она дуйдурыш бермэндирлер. Бу ягдай, Османлы тарыхында горкунч өврүлишигиң башлангыжы болуп, гожа Ыслам дөвлетинде (Ёк болма дөври) башлады. Сап ве тәмиз калпы патыша, хилегәр, күмсүк Индлисериң мылайым сөзлерине алданып, Шотланд масонларының етишдирип гойберен адамларыны ише алды. Буларың, дөвети ве Ысламыети ичинден йыкмак сыясатларына дүшүнерден, хениз яшды. Дүшүндирен адамам болмады. Ысламыете гаршы Англияда гурлан «Шотланд масон гурамасы»ның хилегәр агзасы Лорд Радинг Стамбула, Индис илчиси хөкмүнде иберилди. Мустафа Решид пащаның баш векил эдип алмагы үчин, Лорд Радинг солтаның дашында хозанак болды. «Бу айдың пикирли, медениетли ве башаржаң везири векил эдип белләйсеңиз. Британия Императорлыгы билен Османлы Императорлыгы арасында хич хили дүшүнишмезлик галмазды. Османлы Дөвети экономик, социал ве харбы тайдан өсер» дийип, халыфы ынандырды.

1262[?-1846]-нжи йылда баш векил болан масон Решит паща, хаял этмән, 1253[?-1837]-нжи йылда дашары ишлер министри дөврүнде, Лорд Радинг билен биле тайярлан ве 1255[?-1839]-нжи йылда ыглан эден «Танзимат» канунына даянып, улы велаятларда масон лжаларыны ачды. Ичалылык ве хыянат органлары шейдип ише гиризилди. Яшлар, динден бихабар надан эдилеп етишдирилди. Бир яндан, Лондондан гелен планлар эсасында админстратив, оба хожалык ве харбы ишлерде реформа гечирен болуп, гөз боямага чалышдылар. Бейлеки тарапданам, Ыслам ахлагыны, ата-бабалара сөйгини, милли жебислиги парчалап уградылар. Өз адамларыны ёкары везипелере гетирдилер. Бу вагтлар Европада физика, химия бабатда айгытлы эдимлер барды, төзе-төзе ойлап тапышлар, өнегидишликлер газаныларды, улы-улы фабрикалар, заводлар, техник университетлер, кәмил харбы серишделер гуруларды. Османлыларда буларың хич хайсы эдилмеди. Хатда, Фатих дөврүнден бәри медреселерде окадылян фен, хасап, геометрия, астрономия ялы сапаклары бүтинлейин программадан айырдылар. Дин адамларына тебигы билимлер хөкман дәл дийип, соватлы алымларың етишмегине бөвет болдулар. Соңкы гелен Ыслам душманлары болса, дин адамлары тебигы билимлерден хабарсыз, бисоват-на-дандыр, ызагалакдыр дийип, мусулманларың чагалары-ны Ысламыетден узаклашдырмага чалышдылар. Ысла-мыет ве мусулманлара зепер етирен, ысламыетиң өв-ренилмегине пәсгел берен затлара дөврүң талабы, өне-гидишлик дийдилер. Чыкаран канунлары, мусулманла-рың, дөветиң бәхбидине терс гелйәрди. Ватаның асыл эси болан мусулман түрклер, икинжи категориялы гражданин халына гетирилди.

Харбы гуллуга гитмедик мусулманлардан, көп кишиниң төләп билмежек пулуны, ягны агыр жериме талап эдилйәрди, эмма вели мусулман болмаянлардан өрән аз мукдарда пул алынарды. Бу ватаның зүрятла-ры, Индлисериң чыкаран урушларында шехит болян вагты, Решид пащаның ве етишдирен масон эгиндешлериниң оюнлары нетижесинде, дөветиң сенагаты ве сөвда пудагы мусулман дәллериң ве масонларың элине гечди.

Индлислер, рус патышасы Николай I-ниң, Ку-дүсде католиклере гаршы ортадокслары аякландыран-дыгыны өне сүрүп, Русларың Акдеңизе голайлашма-гыны ислемайән Франция императоры Бонапарт 3-и хем, Түрк-Рус Крым Сөवेशине итдилер. Өз бәхбитле-рини өнде тутуп эден бу ишлерини, Түрк миллетине, масон Решид пащаның дипломатик еңишлери хөкмүн-де гөркездилер. Душманларың бу гөз гамашдырыжы рекламалар ве галп достлуклар билен үстүни өртмәге чалышян, ёк этме планларына, хеммеден өң гөз ети-рен Солтан, сарайына чекилип, гөз яшына богларды. Юрды, миллети гемирийән душманлара гаршы чыкмак үчин чәрелер гөзлөп, Аллахү Тагалага ялбарярды. Бу себәпли, масон Решид пащаны бирнөче гезек баш векилликден айырмагы башаранам болса, өзүне «гожа, «бейик» диен ялы махабатлы атлар дакан бу хилегәр, гаршыдашларындан үстүн чыкып, гайтадан күрсүсине гонярды.

Гынансак-да, солтан хасратындан яңа инчекесе-ле ёлугып, яш вагты арадан чыкды. Ондан соңкы йылларда, дөвет күрсүлери үчин юмруклашанлар ве университет хожалыгына ве судуң башына (Баш казы-лык) гетириленлериң бары Решид пащаның етишди-рен адамларыдыр. Шейдибем, «кахты рижал» дөврүниң башламагына ве Османлылара «Хасса адам» дийилме-гине себәп болды.

Ыкдысадыет професоры Омар Аксув, 1989-нжы йылың 22-нжи январында «Түркие» газетинде нешир эдилен беяннамасында: «Бизе европалылашмак хереке-тиниң

башлангычы дийип, 1839-Танзимат перманы гөркезилйэндир. Биз гүнбатардан диңе технология алынмалыдыгыны, медениетиң болса миллилигини сак-ламалыдыгыны билмән экеник. Европалашма хереке-тине, христианлашмакдыр өйдүпдирис. Мустафа Ре-шид пащаның Индлислер билен баглашан сөвда шерт-намасы, сенагатымыза агыр ургы болды» дийип, бел-ләп гечйәр.

Османлы Императорлыгында, Шотланд масон-ларының хәкимиети довам этди. Патышалар шехит эдилди, ватаның, миллетиң хайрына болан хер ише гаршы чыкылды. Питне ве гозгалаңларың ызы түкен-меди. Бу ватан хайынлары билен арман-ирмән гөрешен адам Женнет мекан Солтан Абдүлхамит хан саниди. Шонун үчинем, масонлар тарапындан «Гызыл Солтан» дийлип атландырылды. Солтан Абдүлхамит императорлыгың ыкдысадыетини галдырып, биртопар мекдеплер, университетлер ачып, юрды тертип-дүзгүне соқарды. Виянадан башга, Европада деңи-тайы болмадык дөвребап медицина факультетини ачдырды. 1293[?-1876]-нжи йылда сыясал-ыкдысадыет факультетини, 1297[?-1880]-нжи йылда-да Хукук факультетини ачды ве Маляя Ишлери Судуны гурды. 1301[?-1884]-нжи йылда инженерчилик техникумы ве ятымлык гыз лицейи хызмата берилди. Европа, окувыны довам этдирмек үчин гиден талып-ларың, масонлар тарапындан алдадылмагына пәсгелчилик дөрөтмек үчин, Европалы профессорлар ве билим адамларыны, ёкары дережеде айлык төләп, Стамбула гетиртди. Тәзе гурлан университетлерде сапак бердирди. Гыз талыплара-да, бу мугаллымлардан билим алар ялы мүмкинчилик дөрөтди. Ватанына, миллетине, динине вепалы билимли адамлар етишдирди. Бурсада йүпекчилик мекдебини, Стамбулда «Халкалы» оба хожалык ве ветеринария окувларыны ачдырды. Хами-дийе кагыз фабрикасыны, Кадыкөй ховагазы фабрикасыны ве Бейрут портуның өң бөлегини гурдурды. Османлы страхование фирмасыны гурдурды, Эрегли, Зонгулдак көмүр оҗакларының, дәлилер кеселханасының ве Шиш-лиде «Хамидийе Этфал» кеселханасының хем-де дар-үл-ажезениң (мадды тарапдан көмеге мөтәчлере ве ёксуллара хайыр-сахабат эден, социал тайдан горайжы гурама) дүйбүни тутдурды. Гошуны гайтадан гүйчлен-дирди. Дөврүниң иң улы пыяда гошуныны дүзди. Көнелишен гәмилери айлага чекип, Европада тәзе тапылан көмил технология билен гуршалан крувазор-лар, брониленен гәмилер билен деңиз флотуны кув-ватландырды. «Стамбул-Эскишехир-Анкара, «Эскише-хир-Адана-Багдад» ве «Адана-Шам-Медине» демир ёл-ларыны чекдирди. Османлы Дөвлетинде, дүйәниң иң уллакан ве иң узын демир ёллары маршрутларыны гурады. Женнети меканың бу эсерлери шинди-шиндилерем аякда дур. Бу гүн отлы билен сыяхата чыканлар, еке-еке әхли вокзалларың Абдүлхамит хан тарапындан гурдурландыгыны гөрерлер.

Еврейлер, Индлисleriң хемайты билен Палести-на топракларында Еврей дөвлетини гурмак ислейәрди-лер. Бу ховпы, сионистleriң херекетlerini ве арзув-ларыны говы билйән Абдүлхамит хан, Палестина топ-ракларындан еврейлере сатылмалы дәлдиги барада буйрук чыкарды. Дүйә сионизм гурамасының ёлбаш-чысы Теодор Херзи ве Хахам Моше Леви, Солтан Абдүлхамидиң хузуруна чыкып, еврейлере топрак сатылмагыны иследилер. Солтаның жогабы шу болды: «Дүйәниң бүтин дөвлетлери яныма гелип, әхли ген-жи-хазынасыны орта дөкселер, сизе бир гарыш ер бермен. Ата-бабаларымың ганлары билен алан ве бу гүне ченли горалып гелинйән бу ватан, сатлык дәл-дир.

Еврейлер иттихат ве теракки (бирлик ве рөв-шен) пыркасы билен билеликде ишледилер. Бүтин шер гүйчлер, солтана гаршы агызларыны бирикдир-дилер. 1909-нжи йылда (х. 1327) тагтдан индирип, му-сулманлары хоссарсыз гойдулар. Иттихат ве теракки-ниң башындакылар, дин душманларыны ве масонлары дөвлетиң иң улы везипелерине чекдилер. Хатда Шейх-үл Ыслам сайланан Хайруллах ве Муса Казым хем масонды. Юрда ган чайкадылар. Бу Индлис хыз-маткәрлериң гүнәси билен Балкан, Чанакгала, Рус ве Палестина урушларында хайынлык билен тайярла-нан Индлис планлары себәпли, Абдүлхамит ханың етишдирен гөрнүкли пыяда гошуны ёк эдилди. Йүз мүңлерче ватан огуллары шехит эдилди. Индлисleriң хилегәрлиги билен дөвлетиң башына гечен масонлар, ватаның агзыбирлиге ве гораныша башга вагтлара середениңде хас көпрәк мөтәч заманында, халкы әсиз гоюп гачдылар. Шейдибем, өзлериң хайындыгыны ене бир гезек субут этдилер.

Османлы Императорлыгында ачылан мисионер мекдеплерде ве бутханаларда

алдадылан халкың, му-сулман дәл бөлеги, Османла гаршы аякландырылды. Мекдеплере «мугаллым» ве бутханалара «поп» ады билен Европадан гелен гара япынжалы жансызлар, ха-барчылар баран ерлерине пул, яраг ве гозгалаң элтди-лер. Уллакан питнелер турды. Тарых сахыпаларында адамоглуның айбы, вагшычылыгы болуп дуран Эрме-ни, Болгар ве Грек зулумлары болуп гечди. Греклери Измире әкиденлер хем Иңлислерди. Аллахү Тагаланың Түрк миллетине мерхементи билен, азатлык угрундакы кынчылыклы гөрешинң нетижесинде, ватанымыз халас әдилди.

Османлы дөвлетиниң парчаланышының ызынын-дан, дүниә бир-бири билен гарпышды. Османлы Импе-раторлыгы денаграмлылыгы саклап дуран дөвлетди. Мусулманлар үчин хоссар, капырларың бир-бирине топулмазлыгы үчинем пәстел болуп дурярды. Солтан Абдүлхамит хандан соң, хич дөвлетде абаданчылык, асудалык болмады. Европа дөвлетлеринде Биринжи ве Икинжи Жахан Урушларында, соңра-да коммуниз-миң басыбалыжылыгы ве зулмы себәпли, ганың ве гыргынчылыгың соңы гелмеди.

Иңлислер билен бирлешип, Османлылары арка-сындан уранлар, демини дүрсәре май тапмадылар. Гичрәжигем болса. әден ишлерине өкүнди-лер, хатда хутбелери гайтадан Османлы халыфының адына ока-дып уградылар. Иңлислер тарапындан Палестинада Ысрайыл дөвлети гурландан соң, Османлының гадры билинди. Ысрайылың Палестиналылары нәхили рехим-сизлик билен жебир-сүтем әдйәнди-гини газетлер язып, телевизорларда дүниә гөркезилйәрди. 1990-нжы йылда Мүсүриң дашары ишлер министри Ахмед Абдүлме-жид: «Мүсүр, иң парахатчылыклы ве асуда гүнлерини, Османлылар дөврүнде яшады» диййәр.

Христиан Европа дөвлетлериниң ве Америка-ның ниреде бәхбиди бар болса, шол ерде хөкман христиан мисионерлер хем бардыр. Мисионерлер, христианчылыгы яйратмак, хаша (бейле дәл!) таңры сайылан Иса алейхисселама хызмат әтмек, асудалык, парахатчылак ве сөйги ялы сөзлериң аркасына перделенен, бәхбит арап йөрән, асуда дурмушы бу-лаян кишилердир. Өңлеринде важып везипе әдибем, гиден юртларыны христиан дөвлетлере багламагы гой-ярлар. Мисионерлер, гитжек юртларының диллерини, дөп-дессурларыны өрән говы өвренийәрлер. Гиден ер-лериниң сыясы, харбы, географик, ыкдысады ве дини гурлушыны ягшы чинтгәп биленлеринден соңра, хрис-тиан дөвлетлере маглумат берйәрлер. Хер ерде өзле-рине яран тутунып, оны сатын алярлар. Бу кишилер, ерли халкың адыны гөтерени биленем, я христиан-лашдырлан надан бири-ди-р я-да сатлык хайындыр.

Гелжекки мисионер, я хайсы дөвлетде ишлеме-ли болса, шол ерде етишдирилен киши-ди-р я-да шол ерде етишен мисионер тарапындан етишдирилер.

Масон Решид пащаның тайярлан «Гүлхана Перманындан соңра, Османлы дөвлетинде мисионер херекетлери артды. Анадо-лының иң гөзел меканла-рында коллежлер ачылды. Пермандан 21 йыл соңра, Харпутда, 12761859-нжы йылда «Фырат коллежи» ачылды. Бу бина үчин хич хили чыкдажыдан чекинилме-ди. Бу вагтың ичинде мисионерлер эййәм, Харпут регионында 62 меркезлери-ни ве 21 бутхананы гурмага етишипди-лер. Алтмыш алты саны әрмени обасының, алтмыш икисинде мисионер гурамасы дөрөдилеп, хер үч обадан биринде-де бутхана гурлупды. Едиден етмише, әхли әрменилер, мусулманлара ве Османла гаршы өчли әдилди. Мисионер аяллар, әрмени аял-гызларыны бу хусусда етишдирмек үчин, эллеринден геленини аямадылар. Аял мисионерлерден мешхур Мария А. Вест, соңурражык чап әти-дирен «Romance of Mis-sion» атлы китабында: «Әрменилериң рухуна гирдик, дурмушларыны бүтинлейин өзгертдик» диййәр. Бу иш, әрменилериң яшаян әхли ерлеринде алнып барылды. Бу ерлерден Газиантепеде «Антеп Коллежини, Мерзи-фонда «Анадо-лы коллежини» ве Стамбулда «Роберт Коллежини» мысал әдип гөркезип билерис. Мысал үчин, Мерзифонда-дакы коллежде екеже-де түрк та-лып ёкды, 135 талыбың 108-и әрмени, галан 27-сәм румды. Булар ятырлайын окув үчин, Анадо-лының хер күнжегинден йыгнанан талып-ларды. Мүдири, бейлеки коллеж-лерде болшы ялы, монахды. Шо вагтлар, Ана-до-лыда гопгун башлады. Әрмени комитетчи-лер рехим әтмән мусулманлары найынсап-лык билен өлдүрйәрди, обалары якып, ватаның горагчысы ве әеси Османлыны яшамак хукугындан махрум әдйәрди. Бу комитетчи-лериң ызарланмагы нетижесинде, 1311[?-1893]-нжы йылдакы гандөкүшиклигиң себәпкәрлери-ниң (комитетчилерин) бу коллежде етишенди-ги, әхли тайярлыкларың хем шу ерде гөрүленди-ги ве баштутанларының-да Каяян ве Тумаян атлы ики саны коллеж

мугаллымыдыгы мәлим болды. Булар тутуланган соңра, мисонерлер бүтин дүнийәни аяга галдырдылар. Бу ики нәкеси халас этмек үчин, Америкада ве Англияда уллакан митинглер гечирдилер. Хут шу себәпли, Британия билен Османлы Дөвлетиниң арасына тов дүшди. Гең галаймалы, 1893-нжи йылда Инлис мисонерлериң гечирен митинглеринде, Мерзифон Анадоли коллежиниң мүдириниң хем буларың ичинде болмагы бөврүни диңлемәге межбур эдйәр. Анадолидакы, мусулманларың көпчүликлейин өлдүрилмеги вакалары, христиан китапларында терсине гөркезилди. Бу яланларың бири, Бейрутда тайярланан «эл-мүнжид» арабы сөзлүк китабында, «мераш» сөзүнде язылгыдыр.

Газиантепиң топрак ве эмләк ишлери барадакы эдарасының өңки ишгәри Эййүб Сабры эфендиниң 1978-нжи йылда Стамбулда нешредилен «Есирликдәки ятламалар» диен китабында шейле аңладяр: «Инлисле-ре гөрә, мусулманлара зулум эдип, мертөбесини басгы-ламак-милли жогапкәрчиликдир. Йигрими мүнден гов-рак мусулман есириң 1919-нжы йылда, Мүсүриң «Аббасийе» кеселханасында гөзлери оюлып, эл-аяклары кесилди. Есирлери чув-ялаңач эдип, инлис майо-рың өнүнден гечирйәрдилер. Есирлериң арасындан хожа Абдуллах эфенди диен бири: «Хич болмаса, уят ерлеримизи элялыгы билен япмага ругсат эдиң.» ди-йип, кән ялбарды. Ругсат бермек бейледе дурсун, гай-там үстүнден гүлдүлер. Яфаның арчыны Омар Байтар эфенди, Акка депутаты ве 4-нжи гошуның барлагчы-сы (ревизоры) Эсад Шакир эфенди, бир топар алым ве шерифлер хем-де Наблус эдара межлисиниң агзасы Сейфеддин эфенди дагылар хем бизиң арамыздады. Гечен асырларың вагшылары ве энгизисион залымла-ры хем, Инлислериң бизи гынайшы ялы гынан дәл болса герек. Дүнийәде хич миллетиң эдип билмежек нәкеслигини, нежислигини Инлислер этдилер.

Мисонерлер 1893-нжи йылда эрмени гражда-нинлере 3 миллион Инжил (китаб-ы Мукаддес) ве дөрт миллион христианлык барада дүрли китаплар пайладылар. Мунуң өзи, тәзе доглан чагалары-да гошсак, хер эрменә еди китапдан дүшйәр диймекдир. Диңе американ мисонерлер, хер йыл 285.000 доллар чыкдажы эдйәрдилер.

Мисонерлериң, мунча кән пулы, дин угруна харжандыкларыны пикир этмек садалык болар. Чүнки, мисонерлер үчин дин-бизнесдир. Бу пуллары Анадола, Ысламы йыкмак, Османлыдан дынмак үчин сарп эден мисонерлер: «Түрклер, эрменилери өлдүр-йәрлер, оларә көмек эделиң» диен ялы пропагандалар билен, йүзлерче эссе кән пулы йыгнадылар.

Шол йыллар, коллежлере, бутханалара мисо-нерлериң алдамагы, гижжелемеги нетижесинде ве Ин-лис гошунының ярдамы билен, рум автономиясы хем, Афиныда ве Енишехирде гозгалаң турзуп, йүз мүң-лерче мусулманы аял-чага диймән, вагшычылыклы гырдылар. Бу гозгалаң, Эдхем пащаның буйругындакы гүйчлер билен, 1313[?-1895]-нжи йылда басылып ятырылды. Ениш дине бир греклерә гаршы дәл, эйсем булары күшгүрен Инлислерә гаршы хем газанылан енишди.

Англия дөвлетини доландырып дуран үч саны эсасы гүйч бардыр: Король, парламент ве бутхана, яг-ны West Minister дир. 918[?-1512]-нжи йыла ченли, парламентиң ве король сарайы, West Minister ичинде ерлешйәрди. 1512-нжи йылда чыкан улы янгындан соңра, король «Buckingham» сарайына гечди ве парламент билен бутхана ене-де биле галды. Британияда дөвлет билен бутхана пугта багланшыклыдыр. Короллара ве аял патышалара, бутханада баш поп тарапындан төч гейдирилйәр.

Инлис меркези статистик эдарасы тарапындан чап эдилен «Жемгыетиң мейиллери» атлы маглумата гөрә, хер йүз Инлис чагадан йигрими үч санысы би-канун догуляр.

1990-нжи йылың 7-нжи майында Стамбул газет-лериниң, Инлис полиция органы «Scotland Yard» тарапындан нешредилен статистиге даянып, язан ха-барларына гөрә, Лондонда жанлара ховп абаняндыгы, айратынам аял-гызлар үчин өрән ховплы ягдайларың хәли-шинди йүзе чыкып дуряндыгы билдирилйәр. Бри-тан полициясының маглуматларына гөрә, бүтин же-наятларда, хусусанам, намысына дегме ве талаңчылык женаятларында артыш бар.

Бүтин дүнийәде ве бүтин динлерде машгала, кануны аял-эркек билелигидир. Ики эркегиң жыңсы гатнашыклара гирмегини, Британ канунлары кабул эдйәр.

1987-нжи йылың 12-нжи ноябрында бир Стамбул газетинде язылышына гөрә, («Инлис гошу-нындакы ховсала» диен сөзбашы билен чыкан макала), патыша аял Елизабетта 2-

ниң гораг отрядына тэзе гелен эсгерлеринң мертебесиниң депеленендиги ве олара рехимсиз дарашыляндыгы мәлим болды.

«Түркие» газетиниң 1990-нжи йылың 28-нжи де-кабрындакы санында язылан сына гөрә, Британ бутха-наларында гомосексуалистлеринң (лутилеринң) санының 15% төвереги барлыгы, Лордлар ве Авам камарасында болса мунданам көпрөкдиги билдирилейер. Ахлаксыз-лык, Британияның министрлер кабинетине деңич барып етипдир. Профима хадьсасы ялы масгарачы-лыклар хәли-шинди йүзе чыкып дур. Европада лутти-леринң гурамалары илкинжи гезек Британияда дөрөдилди. Бу ахлаксызлыгың довам әдйән ерлеринде хем, Иңлислеринң Ысламыете гаршы душманчылыгыны гөр-мезлик мүмкин дәл. Лондонда желепчилик, ливата (гомосексуаллык) ве хер дүрли масгарачылыгың әдил-йән ерлеринде, четрәк ерлердәки көчелерде, гапылары Ысламыетде мүбәрәк реңк болан яшыла боялып, ёкарсына-да «Мекге» дийлен язгы асылыпдыр.

«Guardian» Британ газети, 200 мүн гыз чагала-рың кәмиллик чагына етенсоң, какалары тарапындан намысына дегилйәндиги себәпли, суда арза берип, го-раг ислейәндиклери язылар. ВВС телевизион агент-лиги болса, буларың, такмынан, 5 миллион төвереги-ниң суда шикаят этмейәндигини хабар берйер.

Англия, топрак реформасы тайданам дүниәниң иң адалатсыз сыясатыны йөрөдйер. Обада яшаян иң-лис дайханларының, топрак реформасы үчин Лордла-ра гаршы нәхили гөрешендиклери тарыхың йүзлерче сахьпасыны тутяр. Хатда, шу гүнлер хем, Англияның топрагының 80%-ниң, имтиязлы сынп дийилйән аз санлы топарың элиндедиги хақыкатдыр.

1992-нжи йылың 31-нжи майындакы «Түркие» газетинде шейле сетирлер бар: «Англиядакы ыкдысады чөкүш себәпли йүзе чыкан ишсизлик ве сепиллик йүзүнден, өз жанына каст әдйәнлеринң саны көпелди. Иңлис тебипчилик журналы «British medical-дакы «Oxford» кеселханасының ики хекиминиң гечирен барлағларына гөрә, хер йыл йүз мүндрче иңлисиң өзүни өлдүрмәге сыннанышыяндыгы, булардан 4500-ден говрагыны халас этмек башартмандыгы мәлим болды. Буларың 62%-и яш гыздыр. Реактиф учарлары, бом-балары ве ракеталары билен хер йыл йүз мүндрче мусулманы шехит әден, йүз мүн гражданини жаны-на гыймага итен иңлислер ялы хайын, залым,, вагшы дәвлет әнтег гөрүлен дәлдир.

Ирландия болса, Британияның башына бела болды. Өз газан хыянат чукурларына өзлериниң дү-шен гүнлерини, әнщаллах әхлимизем гөрерис.

Китабымызың икинжи бабыны, мүбәрәк адын-дан берекетленмек үчин, иңлислери кемсиз-көссүз, ачык шекилде бизе танадан Сеййид Абдүлхаким Арвасының (рахметуллахи алейх) шу сөзлери билен гутармакчы болярыс:

«Ысламың иң улы душманы Иңлислердир. Ыс-ламыети бир агажа меңзетсек, бейлеки капырлар, әбе-тейини тапсалар, бу агажың дүйбүни кесер. Мусул-манлар хем булара душман болар. Әмма, бу агач бир гүн гайтадан пынтык ярып, жанланып билер. Иңлис-лер вели бейле дәл. Бу агажың угруна середип, хызмат әдерлер. Мусулманларам олары сөрлер. Әмма, гиже гелип, хич ким гөрмәнкә авы гуярлар. Агач көкүнден гуарар, гайдып аяга галмаз. «Вах-вах, өрән гынандым, негөзел агачды» дийип, мусулманлары алдарлар. Иңлислеринң Ысламыети бейдип зәхерлемеги диймек, пул, везипе ве аял ялы небсиң арзув әдйән затларыны берип, сатын алан ерли бозук мұнафыкларының, наданларының үсти билен Ыслам алымларыны, Ыслам китапларыны, ылымларыны ёк этмегидир.

ҮЧҮНЖИ БАП.

(Хуласат-үл-келам рисалеси)

Юсуп Небхани «рахметуллахи алейх⁽¹⁾», бу на-масында шейле буюряр:

Аллахү Тагалага хамд болсун! Исләнини ялкап, догры ёла говушдырйандыр, исләнини хем ялңыш ёлда гойяндыр. (Ялңыш ёлдан гутулмак, әбеди багтыярлыга говушмак ислейәнлеринң догаларыны, адалаты билен кабул әдйәндир). Пыгамберлеринң ве сайлананларың иң үстүни болан, әфендимиз Мухаммед алейхисселама селат ве селам

⁽¹⁾ Юсуп Небхани 1350 (м.1932)-нжи йылда Бейрутда арадан чыкды.

болсун! Онуң, ер йүзүндө гөкдәки йылдызлар дей парлаян Алына (ковмуна) ве Эсхабының хеммесине хайырлы догалар эдйәрис.

Бу наманың сахыпасы аз, ичиндәки ылмы көп-дүр. Ылымлы ве акыллы кишилер, ынсап билен ока-салар, кабул эдерлер. Аллахү Тагаланың ялкажакды-гына, догры ёла говушанлар деррев ынандылар. Бу нама, Аллахү Тагаланың мусулманлара багш эден (**Сырат-ы мұстақым**)ы, (догры ёлуны), душманларына берен (**Далалет ёлундан**) айыряндыр. Бу келамнама (**Хуласат-үл-келам фи тержих-и дин-ил-ислам**), ягны (Ыслам динини сечмәге көмек эдйән сөзлериң гысгача беяны) дийип, ат бердим.

Эй, өзүни, эбеди азапдан халас этмек ве соңсуз ныгмата говушмак ислейән ынсаноглы! Бу өрән ва-жып, бейик хакыката дүшүнмек ве өзүни эбеди азап-дан халас этжек себәби тапмак үчин, хер дем, хер ерде пикир этсең ве дынман бар гүйжүң билен ишле-сең, хемме кишиден көмек сорасаң, адамың гүйжүниң етжек әхли задыны этсең, бу себәбиң әхмиетиниң янында эден затларың хич зат болуп галар. Хатда, бүтин дүниәниң байлыгыны эле гечирмек үчин, чәгәниң иң овнужак бөлегинден бирини берен ялы болар. Бу хакыкатың әхмиетини, бу гысга язгымызың ичине сыгдырмак мүмкин дәл. Бу язгымыз, аклы бар адама ышарат бермек ялы бир затдыр. Аклы-хушы ериндәки адам бир ышарат билен максада дүшүнер. Муңа гөз етирмек үчин, йүп ужы берәйжек кәбир затлары айтмакчы:

Адам эндик эден затларыны говы гөрер. Энди-гинден, эдәхединден айрыласы гелмез. Дүниә иненсоң, сүйт эммәге эндик эдер. Ансат сүйтден айрыласы гел-мез. Улалдыкча өйүне, обасына я-да шәхерине өвре-нишер. Булардан айрылмак өрән кындыр. Ондан соң дүканына, сунгатына, ишлейән ерине, чага-чугаларына, дилине, динине өвренишер. Булардан айра дүшмек ис-лейән дәлдир. Шейдибем, дүрли жемагатлар, ковум-лар, миллетлер пейда болар. Шунлукда, бир миллетиң динини сөймеги, динлериң иң хайырлы диндигине дүшүнөндиклери үчин дәлдир. Аклы бар адам, өз ди-нини ве бейлеки динлери элекден гечирип, динлериң ичинде хайсының хакдыгына гөз етирмели ве оңа япышмалыдыр. Чүнки, бозук, нәдогры дине ынанмак, ынсаны эбеди пеләкетлере, мүдими азаплара алып гидер. Эй, ынсан, гапыл болма, гөзлериңи ач! «Хак диниң, хайсы диндигини мен ниреден билейин. Мен өвренишен диниң хак диндигине ынанярын. Бу ди-ни сөййәрин» диер болсаң, шуны пугта ядында сакла, (Дин, сени Яраданың, Пыгамберлериң үсти билен ибе-рен буйрукларына ве гадаган эден затларына табын болмак)дыр. Бу буйруклар, ынсаның Реббине гаршы ве бир-бирлерине гаршы везипелеридир.

Әхли динлериң ичинде, Реббиң сыпатларыны, ыбадатың шекиллериңи ве махлукларың арасындакы гатнашыклары иң пейдалы гөрнүшде билдирени хай-сыдыр? Акыл, говыны эрбетден айырян кувватдыр. Эрбеди терк эдип, говыны сайламак герек. Дини сай-ламак, онуң башлангыжыны, Пыгамберлериңи, Эсхабы-ны ве Ымматыны хем-де дин бейиклериңи, говы эдип гөзден гечирмекдир. Булары халасаң, ол дини сайлап тут! Аклыңа боюн бол, йөне небсиңе гулак асма! Небис, машгаладан, дост-ярлардан, бозук, эрбет дин адам-ларыңдан чекинмелидигине ве олардан зыян гелжек-дигине сени ынандырып, алдава салар. Эмма, бу зыян-лар, эбеди азабың янында хичдир. Муңа говы дүшү-нен адам, элбетде (Дин-и Ысламы) сайлар. Ахыркы Пыгамбер болан Мухаммед алейхисселама ынанар. Аслында, ысламыет, әхли Пыгамберлере иман этмеги эмердйәр. Буларың динлериңиң, шеригатларының хак-дыгына, хер Ресул геленде, өңки шеригатларың хө-күмсиз галышы ялы, Мухаммед алейхисселамаың ше-ригаты геленден соң, бүтин шеригатларың хөкүмсиз галандыгыны хабар берйәр. Бир кишиниң табын болуп йөрен диниңиң бозукдыгына дүшүнмеги ве бу динини терк эдип, Мухаммед алейхисселама иман эт-меги небсине кын дүшер. Чүнки, небис, Аллахү Тагалага, Мухаммед алейхисселама ве Онуң шеригатына душман эдиллип ярадыландыр. Небсиң бу душманлыгына «**Хамиййет-үл-жахилиййе**» дийилйәр. Бозук диндәки эне-аталар, мугаллымлар ве эрбет достлар (оларың радиолары, телевизорлары ве хөкүмет адамлары) небсиң бу душманчылыгыны гүйчлендирйәрлер. Шонуң үчин болса герек «Чага өвретмек, даша язан ялыдыр» дийлен пәхим бар. Небсиң бу душманчылыгыны гидермек үчин, көп ишлемек, небс билен жихад этмек (гөрешмек) ве небси акыл билен ынандырмак герекдир. Ашакда языланлары үнс берип окасаң, саңа жихадында көмекчи болар:

Бир дине табын болмак, эбеди багта (хөзире) говушмак ве соңсуз пеләкетлерден гутулмак үчиндир. Ёгса, эне-атадан өвренилен бир дин билен өвүнмек үчин дәлдир. Пыгамбер-де, өзүнде Пыгамберлигиң шертлери бар болан ве Аллаһу Тагаланың эмирлерини бенделерине, билдирен ынсандыр. Бейле Пыгамбере табын болмак, Онуң динине гирмек лазымдыр. Весени дийлен, хейкеллере, путлара чокунанлар ве Дехри дийлен таңрысызлар (атеистлер, масонлар ве коммунистлер) хайван ялыдыр. Насранийет ве яхудийет динлери-де, ашакда гөркезилен себәплер йүзүнден бозукдыр:

1 - Ыслам дининде, Аллаһу Тагаланың кемал сыпатла-ры бардыр. Ногсан сыпатлар ёкдур. Ыбадатлар өрән аңсатдыр. Ынсанларың бир-бирлери билен гатнашыклары адалатлыдыр. Бейлеки динлериң ыбадатлары ве бир-бири билен гатнашыклары вагтың гечмеги билен өзгерип, акыл алар ялы болмады.

2 - Тарых сахыпасындан, Мухаммед, Иса ве Муса алейхисселамаың дурмушларына серетсек, Мухаммед алейхисселамаың иң асыллы, иң пейдалы, хас ылымлы, иң акыллы, иң үстүн, дүнийә ве ахырәт билимлерини иң говы билен Пыгамбердигини гөрүп билерис. Ёгсам, үмми бириди, ягны хич китап окаманды ве хич ким-ден хич зат өврәнмәнди.

3 - Мухаммед алейхисселамаың мужизелери, бейлеки-лериңкиниң барыны гошаныңда хем эссе-эссе кәндир. Бейлекилериң мужизелери гелип гечендир. Мухаммед алейхисселамаың мужизелериниң бир бөлеги, айраты-нам Куръан-ы Керим мужизеси, кыямата ченли довам этжекдир. Ымматының өвлүйәлериниң кераматлары-да, хер ерде хәли-шинди гөрлүп дур.

4 - Бу үч дини бизе етирен хабарларың ичинде, Му-хаммед алейхисселамаы ве Онуң динини билдирен Куръан-ы Керими ве хадыс-ы шерифлери хас көп ве хас макулдыр. Әхлиси китаплара гечип, дүнийәниң чар тарапына яйрандыр. Мухаммед алейхисселама кырк яшында вагты, Пыгамбер боландыгы билдирилди. Алт-мыш үч яшында вепат болды. Пыгамберлиги 23 йыл довам этди. Бүтин арап ярым адасы өзүне табын боландан соң, дини чар яна яйып дүшүндиренден соң, чакылыгыны гүндогарда ве гүнбатарда эшиденлерин-ден соң ве Әсхабының саны йүз элли мүнә етенден соң вепат этди. Иң соңкы хажа гидишинде, янында йүз йигрими мүн Сахаби барды. Шондан сегсен гүн соң, вепат этди. **«Бу гүн диниңизи кемала гетирдим ве үстүниздәки ныгматымы тамамладым ве диниңизиң ыслам болмагыны халадым»** манысындакы, Маиде сүресиниң үчүнжи аят-ы керимеси, бу хажда индерилди. Бу Сахабилериң бары садык ве ынамдар кишилерди. Көпүси динде улы алым ве хеммеси-де өвлүйәди. Ресулыллахың динини ве мужизелерини ер йүзүне яйдылар. Чүнки, жихад үчин дүрли юртлара гитдилер. Гиден ерлериндәки адамлара, дини билимле-ри ве мужизелери етирдилер. Буларам өзгелере бил-дирдилер. Шейдибем, хер асырың алымлары, өзлеринден соңкы дөвүрдәки хас көпрәк алымлара билдирди-лер. Оларам, бу ылымлары ве өзлерине муны етирен-лери, мүнлерче китаплара яздылар. Әврәнән хадыс-ы шерифлерини, сахих, хасән диен ялы бирнәче топар-лара бөлдүлер. Яланчыларың (ве еврейлерин) хадыс дийип тослап тапан сөзлерини, китапларына алмады-лар. Бу хусусда, өрән дыкгатлы ве эсердең херекет этдилер. Оларың тагалласы билен, ыслам дини өрән берк эсаслар билен бинят әдилди ве хич хили үйтге-дилмән яйрадылды. Бейлеки динлериң хич бири-де бейле сагдын яшап билмеди.

Сөйгүли Пыгамберимиз Мухаммед алейхиссела-мың мужизелери ве хак Пыгамбердиги барадакы делиллер, диниң биняды болан зеруры маглуматлар, Аллаһу Тагаланың бардыгы, бирдиги, кемал сыпатлары ве Мухаммед алейхисселамаың Пыгамбердиги, садык ве ынамдар боландыгы хем-де әхли Пыгамберлериң иң үстүнидиги, ынсанларың өленден соңра гайтадан ди-релжекдиги, хасаба чекилжекдиги, сырат көпрүси ве Женнетиң назы-ныгматларыны, Жәхәннем азаплары, хер гүн бәш вагт намазың парздыгы, өйлән, икинди ве яссы намазларының дөрт рекатдыгы, әртир намазының ики рекат ве агшам намазының үч рекат парзы-ның бардыгы, асманда Ремазан айының айы гөрүлен махалы ораза башламак ве Шеввал айының айы гөрү-лен халатында-да фытр байрамыны беллемек хем-де өмрүнде бир гезек хажа гитмегиң парздыгы, (аял-г з-ларың башлары ачык көчә чыкмагының ве ливата) ы зына иш этмегиң харамдыгы, шерабың (ве көп ичилен вагты серхош әдйән алкоголлы ичгилериң дамжасы) ичилмеги, жүнүб кишиниң ве били ачылан зенанла-рың ве тәретсиз намаз

окамагының харамдыгы ялы важып дин билимлери, алым я-да соватсыз, әкли мусулманлара, догры билдирилди. Бу билимлерин хич бири үйтгедилмән бизе етирилди. Мунуң бейледигини ынсабы болан, насрани ве еврейлер хем билйәрлер. Өз динлерини өвренен ёлларының, бейле сагдын, ынамдар дёлдигини өзлери-де боюн алярлар. Мухаммед алейхисселамаың дөврүниң бизе хас якын болмагы ве Ыслам динини бизе улашдыран алымларың санының чаксыз кән болмагы, Ысламыете тосламадыр-төхметлериң гатылмагына пәсгелчилик дөредипди. Бу ики ныгмат, христиан ве яхуди динлеринде ёкдур. Иса алейхисселамаың пейда болмагы билен Мухаммед алейхисселамаың гелмеги арасында 600 йыл чемеси вагт бардыр (тарыхчылара гөрө). Чүнки, Иса алейхисселамаың дүниё иниши билен, Мухаммед алейхисселамаың Мекге шөхеринден Мединё йөриши арасында 621 йыллык вагт бардыр (диййәрлер. Эмма ыслам алымларына гөрө, бу тапавут мүң йылдыр). Бу узак дөврүң ичинде, дүниёниң хер ерини наданлык гаплап алды. Сахих (догры) хабарлары, ялчышлардан айырт этмегем гаты кынлашыпды.

Иса алейхисселамаың чакылык заманы, узага чекмеди. Үч йыл киби гысга вагтдан соң, Аллаһу Тагала, Оны отуз үч яшында вагты гөге чыкарды. Бу гысга вагтың ичинде хем, капырларың гаршысында әжиз ве енилен киши ягдайындады. Пыгамберлик везипесини аркайын йөредере май бермедилер. Яхудилер ве рим хөкүмети хем пәсгел берйәрди. Хавари дийилен көмекчилериниң-де саны азды. Оңа ынанан Хаварилер, он ики саны авчыды. Әхлижеси әжизди. Иса алейхисселама гөге чыкарылдан соңра, хабарлар, роваятлар йыгналып, Инжил китаплары язылды ве наданларың элине гечди. Тержиме эдиленде-де, үйтгетмелер гиризилди. Бу Инжиллерде бир-бирине ве акла догры гелмейән маглуматлар барды. Хатда, бир-бирлерини үйтгедип, бозуп, танкыт эдйәрдилер. Бу ягдай, Инжилиң дүрли голязмаларында-да гөзе илйәр. Бу гарма-гүрмеликден баш алып чыкмак үчин, хер асырда поплар йыгнанып, Инжиллери дүзетмеге межбур болупдырлар, биртопар зады гошуп, эп-эсли ерини айрыпдырлар, динде ёк самсык затлары хем гатыпдырлар. Адамлары бу китаплара ынанмага межбур эдипдирлер. Булардакы язгыларың аглабасы, Иса алейхисселамаың ве Хаварилериң сөзлери дёлдир. Шонуң үчинем, дүрли пыркалара бөлүндилер. Хер асырда тәзе мезхеблер пейда болуп, көпүси-де өңкүлериң ёлундан айрылды. Әхлиси хем, эллериндәки Инжиллериң Иса алейхиссе-ламаың гетирен дининиң китабы дёлдигини билйәрлер. Муса алейхисселамаың динини ве мужизелерини аңладян еврей китаплары хем эдил шунуң ялыдыр. Йөне, бу ердәки вагт бабатда аратапавут хас көпрәкдир. Роваята гөрө, Муса алейхисселама, Мухаммед алейхисселамаың йөришинден 2348 йыл озал, вепат этди. Бу арада гечен гаранкы ве наданлыгың мөвч уран асырларында, мусеви дининиң сахих (догры) довам этмеги мүмкин дёлди. Бухтүн-насар ялы залымлар-да, еврей дин адамларыны өлдүрдилер. Бир бөлегини болса, Бейт-үл-мукаддесден Бабил шөхерине есир эдип әкитди. Хатда, Кудүсде Төврат окар ялы адам галмадык вагтлары хем болды. Данял алейхисселама Төврады ятдан айдып яздырарды. Шейдип, бирбада үйтгедилмезлигини башаранам болса, соңра онуң яздыранларыны хем үйтгетдилер. Аллаһу Тагала ве Пыгамберлере гелишмежек гелшиксиз сөзлер гошуды.

Мухаммед алейхисселамаың дөврүнден соңра, Онуң ымматының арасында наданлыгың болмандыгы-ны хер миллет билйәр. Хатда, мусулманларың арасын-да ылым өсүп, бейик ыслам дөвлетлери гурлупдыр ве ылымы, тебигы билимлери, адалаты, ынсан хак-хукукларыны чар яна яйрадыпдырлар. Шинди, аклы ве выжданы болан бири, бу үч дини гөзден гечирсе, эл-бетде, ысламыете табын болар. Чүнки, максат, хак ди-ни тапмакдыр. Ялан сөзлемек, төхмет атмак ысламы-етде харамдыр. Аят-ы Керимелер ве хадыс-ы шериф-лер икисинем берк гадаган эдендир. Кимем болса, би-рине мыжабат этмек улы гүнә вагты, Ресулыллаха төхмет атмак, гаты кән эссе эрбет, гаты кән эссе ха-рамдыр. Шонуң үчинем, Мухаммед алейхисселама ве мужизелерини билдирйән китапларда, хич хили ялан, хич хили хата болуп билмез. Аклы-хушы ериндәки, ынсаплы адамың, хөтжетлик этмән, соңы пеләкет бо-лан дини зыңмагы, хак ве довамат, багтыярлык ёлы болан дине табын болмагы хөкмандыр. Бу дүниёдәки өмүр өрән гысгадыр. Хер гүн гечип, хыял болуп гал-яр. Хер ынсаның соңы өлүмдир. Ондан соң, я соңсуз азап я-да эбеди ныгматлардыр. Бу пурсат, хемме кишө чалтлык билен якынлашяр.

Әй, ынсан! Өзүңе мерхемент эт! Аклыңдан га-пыллык пердесини айыр! Бозугың бозукдыгыны гөрүп, ондан гутулмага чалыш! Хакың-да хакдыгыны гөр-де, оңа табын

бол, япыш! Бержек карарың өрән улы, өрән мөхүмдир. Вагт болса, өрән аздыр. Хөкман ажа-лың етер бир гүң! Өлен вагтыңы ойлан! Башыңа гел-жеклере тайярлан! Хака табын болмасаң, эбеди азап-дан гутулып билмерсиң! Соңкы түйкүлик, сакгал эз-мез. Соңкы деминде хақы тассыкланың билен кабул болмаз. Эмма, мусулманың эден гүнәлерине өкүнүп, тоба этмеги кабул болжакдыр. Ол гүн, Аллахү Тагала: «Гулум! Саңа акыл нуруны берипдим. Онуң билен ме-ни аңламагыңы, маңа ве Пыгамберим Мухаммед алей-хисселама ве Онуң гетирен ыслам динине иман этме-гиңи эмердипдим. Бу Пыгамберин гелжекдигини, Төв-ратда ве Инжилде хабар берипдим. Адыны ве динини әхли юртлара яйдым. Эшитмедим дийип билмерсиң. Гиже-гүндиз, дүңйә үчин харс уруп, дүңйәнин зовкы-сапасы дийип ишледин. Ахырәтде башыңа гелжекле-ри биржигем ойланмадың. Гапыл вагтың, өлүмиң пенжесине дүшдүн» дийсе, ненең жогап бержек?

Эй, ынсан! Башыңа гелжек затлары ойлан! Өм-рүң түкенмәнкә, аклыңа айлан! Төверегиндәки гөрүп, геплешип, сөйүп, горкуп йөрән адамларың еке-екеден өлдүлөр, бир хыял дей, гелип гитдилер. Говы ойлан! Эбеди отда янмак, ненең жебирли азапдыр! Соңсуз ныгматларың ичинде яшамак болса, нәхили ажайып ныгматдыр. Булардан бирини сайламак, хәзир,сениң элинде. Хеммәнин соңы, бу икисинден бири болжак-дыр. Мундан гутулмак мүмкин дәл. Муны ойланмаз-лык ве чәресини гөрмезлик, наданлык ве телбелик-дир. Аллахү Тагала, хеммәмизи акла табын боланлар-дан этсин. Әмин.

«**Кавл-үс-себт фи редд-и ала деавил-протеста-нет**» китабында шейле язр: Алламе Рахметуллах эфенди⁽¹⁾, «Изхар-үл-хак» атлы китабында шейле дий-йәр: Ысламыет хениз башламанка, хич ерде хақыкы Төврат ве хақыкы Инжил ёкды. Хәзирки бар болан-лары, догры билен ялан гатышык хабарлардан әмеле гетирилен тарых китапларыдыр. Куръан-ы Керимде билдирилен Төврат ве Инжил, хәзирки бар болан Төв-рат ве Инжил адындакы китаплар дәлдир. Буларың ичиндәкилерден, Куръан-ы Керимин тассыкланлары догрудыр. Рет эденлери болса, нәдогрыдыр. Куръан-ы Керимде билдирилмедик затлар барада, догры я ял-ныш диймейәрис. Дөрт Инжилиң, Аллах келамыдыгы-ны хабар берйән чешме, делил ёкдур. Хиндистанда чыкыш эден Иңлис попы-да муны кабул эдйәр ве ми-лады 313-нжи йыла ченли, дүңйәде йүзе чыкан гары-шык вакалар нетижесинде бу делиллер йитди. Хорн Инжил дүшүндиришиниң икинжи томунда, тарыхчы Мочеимин⁽²⁾, 13321913-нжи йылда чап эдилен тарых китабының биринжи томуның 65-нжи сахыпасында ве Лардис, Инжил дүшүндиришиниң бәшинжи томуның 124-нжи сахыпасында Инжиле артыкмач затларың языландыгы ве үйтгедилендиги барада белленип гечилйәр. Кирум⁽³⁾ шейле диййәр: «Инжили (Китаб-ы мукаддеси) тержиме этжек вагтым, бир-бирине меңземеийәндиклерини билдим.» Адам Кларкениң⁽⁴⁾, дүшүндириш китабының биринжи томунда шейле сөзлөр бар: «Инжил латынча тержиме эдиленде, көп үйтгешикликлер гиризилди. Бир-бирине догры гелмейән гошмача затлар язылды. Католик Вард⁽⁵⁾, 1841-нжи йылда нешир эдилен китабының 18-нжи сахыпасында шейле язр: «Гүндогардакы динсизләр, Инжилиң көп ерини үйтгетдилер. Протестант попларың, Жемс 1-ә берен рапортларында, дога китабымыздакы Зебурлар,Ибранилере меңзәнок. Гошулан, айрылан ве дүзедилен 200-е якын үйтгешиклик бардыр. Протестант поплары муны ене-де үйтгетдилер. Рахметуллах эфендиниң келама бу ерде тамам болды. «Изхар-үл-хак» китабында, муңа меңзеш ниже мысаллар нәче дийсең бар. Иззедин Мухаммединиң «**Әл-фасылу-бейнел-хак вел-батыл**» ве Абдүллах-ы Тержуманың «**Тухфе-гүл-әриб**» китабында-да, Инжиллериң үйтгедилиши барада энче мысаллар гөркезилепдир. Иса алейхисселамаың хич зат язмандыгыны, ызында язгы галдырмандыгыны ве хич киме хич зат яздырмандыгыны әхли поплар өрән говы билйәрләр. Шеригатыны язув билен билдирмедди. Гөгә чыкарыландан соң, Исевилериң

(1) Рахметуллах Хинди, [306[?-889]-нжи йылда Мекгеде арадан чыкды.

(2) Мочеим Жоанн Лоренз Вон, Немец протестант попы ве тарых-чысы. 1694-нжи йылда Лүбекде дүңйә инип, 1174[?-1755]-нжи йылда-да Гөффинденде дүңйәден өтйәр. Иң мешхур әсери «Мукаддес Инжил тарыхыдыр.

(3) Кирум, жероме Саинт, Стамбулда үч йыл яшады. 382-нжи йылда Риме гитди. Папаның секретары болуп ише башлансоң, ки-табы мукаддеси (Инжили) латынча тержиме этди. 30-нжи сен-тябрда улы дабара билен, бутханаларың ресми китабы дийип ка-бул этди.

(4) Адам Кларке, 1179-1249[?-1760-1832] Ирландиялы Инжил вагызчысы. Мешхур әсери «Китаб-ы мукаддесе дүшүндириш» атлы китабыдыр.

(5) Вард Вильям Георге, 1228-1300[?-1812-1882] мешхур католик, инлис попы. Танымал әсери «Христиан бутханасының идеалыдыр.

арасында бөлүншиклер башлады. Бирлешип, дин хөкүмлерини йыгнамадылар. Соңрадан болса, эллиден говрак Инжил язылды. Буларың ичинден дөрдүси сечилип алынды. Иса алейхисселамадан секиз я-да он ики йыл соңра, Палестинада сүряни дилинде «**Матта**» Инжили язылды. Бу Инжилиң асыл нусгасы ёкдур. Грекче тержимеси бар. «**Маркос**» Инжили 30 йыл соң, Римде язылды. «**Лука**» Инжили 28 йыл геченден соңра, Искендерийеде (Александрия) грек дилинде язылды. «**Юханна**» Инжили болса 38 йыл я-да 60 йыл соңра, Эфсус шәхерин-де язылды. Эхлисинде, роваятдыр-хекаялар ве Иса алейхисселамадан соң йүзе чыкан кәбир затлар языландыр. Лука ве Маркос Хаварилерден дәлди. Өзгелерден эшиденлерини яздылар. Бу китаплары язанлар китапларына Инжил диймәндилер, тарых китабы дийипдилер. Соң тержиме эденлер Инжил дийдилер.

Ишбу «**Кавл-үс-себт**» китабы, бир протестант попуның арап дилинде, Мүсүрде чыкардан «**Экавил-үл-Куръанийе**» китабына жогап эдилеп, сейитлерден Адбүлкадыр Искендераны тарапындан 1341[?-1923]-нжи йылда язылар, 1990-нжи йылда «Хакыкат китабеви» тарапындан арабы «**Эс-сырат-үл-мүстеким**» ве «**Хуласат-үл-келам**» китаплары билен бирликде чап эдилендир.

Түркче «**Изах-үл-мерам**» атлы китапда шейле дийёр:

Асыл Инжил Ибрани дилинде языланыдыр ве еврейлер Иса алейхисселамамы өлдүржек болуп эле ге-чиренлеринде, оны ёк этдилер. Иса алейхисселамамың чакылык дөври болан үч йылың ичинде бир сураты хем язылманды. Христианлар асыл Инжили инкәр эд-йёрлер. Буларың Инжил дийён дөрт китабында, хич хили ыбадат ёкдур. Дине, Иса алейхисселамамың еврей-лер билен эден дава-жеделлери бар. Эмма, дин ки-табы диймек, ыбадатлары билдирен китап диймекдир. Төврада гөрә ыбадат эдйёрис дийён болсалар, онда нәме үчин шенбе гүнүне әхмиет бермек, сүннет болмак, хер гүн әртир ве агшам аяк үстүнде дога этмек, белли гүнлерде ораза тутмак, аялдан айрылма хукугы-на әе болмак ве доңуз эти иймезлик ялы, Төврадың вахып эмирлерини ерине етирмейёрлер? Булары бер-жай этмезлиге ругсат берйён хөкүмлер хем Инжил-лерде ёк. Эмма вели, Куръан-ы Керимде ыбадат, гө-зел ахлак, хукук, сөвда, оба хожалык ве тебигы билимлери өвренмеклик хакында гиңишлейин билдирилийёр. Бедени ве рухы хер хили мүшгүлчиликлер чөзүлендир.

Шахырлар, әдебиятчылар, капырлар мүң дөрт йүз йылдан бәри, нәче жан этселер-де, Куръаны Ке-римиң бир аятының хем меңзешини тапып билмеди-лер. Сөзлери арапча болуп, әхли ерде бу дил гиңден уланылянам болса, екеже аята меңзейён хич бир за-дың тапылмазлыгы хем, онуң гудратыны гөркезийёр. Мухаммед алейхисселамамың бейлеки мужизелери гута-рып, диңе атлары галандыр, Куръан-ы Керим болса, мыдама, әхли ерде гүн нуры ялы парлаяр. Әхли дер-ди деп эдйёр. Аллахү Тагала, бүтин гулларыны баг-тыяр этмек үчин, Хабиб-и экремине (сөйгүли Пыгам-берине) оны хөдүр-керем этди, индерди. Соңсуз ыхсан ве мерхемети билен, бозулмакдан ве өзгеришликден горап сакляяр. Бейлеки китаплар үчин, горап саклажакдыгы барада сөз берен дәлдир. (Аллахү Тагала, Куръан-ы Керими, сөйгүли Пыгамбери Мухаммед алейхисселама, Жебрайыл атлы периште билен, бөлек-бөлек, йигрими үч йылда иберди. Илкинжи халыф Эбу Бекир «радыяллахү теала анх» хем, Аллахү Тагаланың иберен бу аятларыны бир ере жемләп яздырды. Шейдибем, «**Мусхаф**» дийилен, уллакан китап әмеле гелди. Отуз үч мүң Сахаби, бу Мусхафың, Мухаммед алейхисселамамың билдеренлери билен харпма-харп догры гелйәндигини, бирагыздан тассык этдилер. «**Рыяд-ун-насыхың**» 375-нжи сахыпасында, Куръан-ы Керимде 6236 аятың бар-дыгы беян эдилйёр. Кәбир улы аятлар, кичи аятлара бөлүнийәндиги үчин, аятларың саны көпелйәндир.

Шунлукда, аят саны 6366 болан Мусхафлар бардыр. Мухаммед алейхисселама, Куръан-ы Керимиң хеммеси-ни Эсхабына дүшүндирди. Ыслам алымлары, Эсхаб-ы кирамдан эшиденлерини яздылар. Мүңлерче дүшүнди-риш китаплары әмеле гелди ве дүнийә яйрады. Хәзир-ки вагтда, дүнийәниң хер ериндәки Куръан-ы Керим, шол бир Куръан-ы Керимдир. Араларында екеже харп, екеже нокат тапавут ёкдур.)

Бүтин Пыгамберлериң шеригатлары, өз дөвүр-лериниң ислеглерине лайык боландыгы үчин, бир-би-ринден пархлыдыр. Эмма, хеммесинде хем, иман эдил-жек хусуслар, шол бир затларды. Эхлиси, Аллахү Та-галаның бирдигини, өлүмден соңра дирелишиң бардыгыны хабар бердилер. Икилемәниң (тес-ние) дөрдүнжи паслының 39-нжы аятында

(Ерлерин ве гөклерин эеси бирдир, Башга ёкдур), алтынжы пас-лында (Эй, Ысрайыл, диңле! Аллахымыз, Реббимиз бирдир) ве «Сыфр-үл-мүлук-и салисде, Сулейман алейхисселама Бейт-үл-мукаддеси (Кудүсдэки «Акса» метжидини) гурандан соң (эй, Ысрайылың Аллахы! Ерте ве гөклерде, сениң дей Реб ёкдур. Сен ерлере ве гөклере сыгмарсың. Бу гуран өйүме ненең сыга-сың) диендиги язылгыдыр. «Сыфр-үл-мүлук-ил-еввелде» **Самоил 1-ин** он бөшинжи паслының 29-нжы аятында **Самоил** Пыгамберин (Ысрайылың эзизи, ягны ылах ве чокунагы, ялан сөзлемез ве пушман болмаз. Чүнки Ол, ынсан дэлдир) диендиги языландыр. **Эшбия** Пыгамбере дегишлидир өйдүлйән китабың 45-нжи бабында (Мен Реб! Менден гайры Аллах ёкдур. Нуры ве түмлүги, хайры ве шери Мен яратдым) дийилйэр. Матта Инжилиниң 19-нжы бабында (Бири оңа шей дийди - Эй, говы мугаллым! Эбеди дурмуша говуш-мак үчин мен нэме ягшы иш эдейин! Оңа жогап хөкмүнде - маңа нечүн говы диййэрсин? Бирден (төк-ден) башга говы ёкдур. Ол - Аллахдыр. Эбеди дурму-ша говушмак ислейән болсаң, Онуң несихатларына гу-лак гой!) дийилйәндиги язылгыдыр. Маркосун 12-нжи бабында (Кәтиплерин бири: Биринжи эмир недир? - дийип сорады. Иса алейхисселама шейле жогап берди - Эмирлерин биринжиси, Реббимиз бирдир. Бүтин кал-бың билен, бүтин дуркуң билен Реббини сөй!) дийил-йэр. Мухаммед алейхисселама хем, бу эври берди.

Эгер, киши Мухаммед алейхисселама ынанмаян болса, бүтин Пыгамберлере ынанмадыгы болар. «**Эка-ним-и селасе**» дийилйән «**Теслис**(үч Таңры) ынанмак бүтин Пыгамберлере ынанмазлык болар. Теслис ынан-жы, Иса алейхисселамаң гөгө гөтерлишинден кән ма-хал геченден соңра пейда болды. Мундан өң «**Насара**» ве «**Тевхид**» ынанжыны тутярдылар ве Төврадың хө-күмлерини ерине етирйәрдилер. Бутпаразларың көпү-си ве Грек философлары насрани боландан соңра, өң-ки ынанчларындакы теслиси хем насранилик билен гарым-гатым этдилер. Насара динине, теслис ынанжы-ны илкинжи болуп гатан адамың, милады 200-нжи йылда «Себлиюш» атлы попдугы ве бу себөпли көп ган акандыгы, француз дилинде язылан «**Куррет-үн-нүфус**» китабында ве арапча тержимесинде гиңишле-йин беян эдилйэр. Шол вагтлар, биртопар алымлар тевхид тараплык болдулар ве Иса алейхисселамаң ынсан ве Пыгамбердигини билдирдилер. 300-нжи йыл-ларда, Искендерийеде, Арийүс, тевхиди ыглан этди ве теслисиң писад хем-де бозукдыгыны нешир этди. 325-нжи йылда, бейик Константиниң баштутанлыгында Изникде жемленен поплар межлисинде, тевхид рет эдилди, Арийүс-де афароз (нөлетленен) дийип, ыглан эдилди. Теслисиң үчүнжи таңрысы диййән «**Рух-үл-кудс**»лериниң нэмедигини өзлери хем биленоклар. Иса алейхисселама, эжеси Мерьем азраның гарнында, Рух-үл-кудсдан эмеле гелди диййэрлер. Ысламыетде Рух-үл-кудсун, Жебрайыл адындакы мелекдиги билдирилди⁽¹⁾. Шемседдин Сами бег 1316[?-1898]-нжи йылда чыкарылан «**Камус-үл-алам**» атлы китабында шейле язяр: Ыслам дининиң Пыгамбери Мухаммед алейхисселамадыр. Какасы Абдуллах, атасы болса Абдулмутталыб бин Хашим бин Абд-и Менаф бин Кусай бин Килабдыр. Тарыхчылар гөрә, милады 571-нжи йылың апрель айының йигримисине догры гелиән, Ребиулеввел айының он икиси, душенбе гижеси, даңа якын, Мекге шәхеринде дүнийә инендир.

Эжеси, Вехеп гызы Эмине, Эминәниң какасы-да Абд-и Менаф бин Зүхре бин Килабдыр. Килаб, Пыгамберимизиң какасы Абдуллахың атасының какасыдыр. Абдуллах сөвда үчин Шама гидип, ызына гайдып гелийәркә Медине төвереклеринде, «**Дар-үн-набига**»да вепат эдйэр. Йигрими бөш яшындады, оглуны гөрүп билмеди. Бөш йыллап сүйт эжеси Ха-лыманың тайпасында яшады. Бу Бени Саад тайпасы, Арабыстаның ин дүрс, ин гөзел гүрлейән тайпасыды. Шонуң үчин, Мухаммед алейхисселама өрән дүрс сөз-ләрди. Алты яшында махалы, Эмине Мединедәки дайыларына әкидип, шол ерте арадан чыкды. Энекеси Үмми Эймен Оны Мекгә гетирип, Абдулмуталлыба табшырды. Секиз яшында вагты, Абдулмуталлыб хем арадан чыкансоң, какасының доганы Эбу Талыбың өйүнде яшады. Он ики яшындака, Эбу Талыб билен сөвда үчин Шама гитди. Он еди яшында махалы, агаларындан Зувейр Емене әкитди. Йгрими бөш яшында, Хатыжа «радыяллаху анханың кервени билен Шама гатнап уграды. Аклы, әдеби, гөзел

⁽¹⁾ «Изах-ул-мерам» китабыны, Манастырлы Абдуллах Абды бин Дестан Мустафа бег языпды. 1303[?-1885]-нжи йылда дүнийәден өтйэр «рахметуллахи алейх. Китап, 1288[?-1871]-нжи йылда Стамбул Эдирнекапының дашында, Мустафа паша теккесиниң шыxy Яхя эфендиниң нешириятында чап эдилйэр.

ахлагы ве ишендирлиги билен ат-овазасы яйрады. Ики ай соңра, Хатыжа билен гош бирикдирди. Кырк яшында вагты, Жебрайыл адындакы мелек гелип, Пыгамбер боландыгы хабары говушды. Иң биринжи Хатыжа, соңра Эбу Бекир ве ызынынданам хениз чагалыкдан сайланмадык Алы ве Зейд бин Харисе иман этди. Кырк үч яшын-да вагты, хеммени дине чагырмак эмредилди. Мүшриклер жебир-жепа бердилер. Элли үч яшында, Аллахү Тагаланың ругсат бермеги билен Медине-и Мүневвере йөриш этди. Милады 622-нжи йылы, сентябрь айының йигримиси ве Ребиулеввелиң секизи душенбе гүни, Мединәнің Куба обасына гелди. Хезрети Омар халыфка, бу йылың Мухаррем айының биринжи гүни (**Хижри Камары**) тәзе йылың башлан-гыжы кабул эдилди. Июль айының он алтынжы анна гүнүди. Сентябрьң йигримиси гүни-де (**Хижри шемси**) тәзе йыл болды. 623-нжи милады йылы, хижри шемси ве камары йылларың биринжисинде болды. Капырлара гаршы газават ве жихад эмир эдиленден соңра, йөри-шиң (хижретиң) икинжи йылында **«Бедр сөвеш»** бол-ды. 950 капырдан эллиси өлдүрилип, кырк дәрди есир алынды. Үчүнжи йылда **«Ухуд сөвеш»** болды. Капыр-лар үч мүн, мусулманлар еди йүз адамды. 75 Сахабе шехит болды. Бу йыл зенанларың яшынмагыны эвр эден аятлар пейда болды. Дөрдүнжи йылда **«Хендек сөвеш»**, бөшинжи йылда **«Бени мусталак сөвеш»**, алтынжы йылда **«Хайбер сөвеш»** ве Худейбийеде **«Биат-үл-рыдван»** шертнамасы баглашылды. Единжи йылда Бизанс хөкүмдары Кайсере ве Эйран шасы Кисре Ыслама чагырян хатлар иберилди. Секизинжи йылда Гераклы рум гошуны билен **«Муте газават ур-шы»** болды ве **Мекге Фетх** эдилди (эле гечирилди) хем-де **«Хунейн сөвеш»** болды. Докузынжы йылда **«Тибүк сөвешине»** гидилди. **«Хошлашык хажына»** онунжы йыл гидилди. Он биринжи йылда, он үч гүн гыздырып ятандан соң, Ребиул-еввеллиң он икиси душ-енбе гүни, метжидине битишик отагында, 63 яшында арадан чыкды.

Ресулыллах «саллаллахү алейхи ве селлем» эл-мыдама гүлер йүзли, сүйжи сөзлүди. Мүбәрек йүзүнде нур парларды. Гөренлер ашык боларды. Ылмы, сабры, гөзел ахлагы мүндрерче китапларда язылгыдыр. Хаты-жадан «Радьяллаху анха» ики оглы, дөрт гызы дүниә инипдир. Мүсүрли Мариенден бир оглы болды. Патма-дан өзгеси, өзи аятда вагты вепат этдилер. «Камус-ул-аъламың язгысы бу ерде тамам болды.

Ымамы Газали **«Кимя-йи сеадет»** китабында шейле язяр: Аллахү Тагала, гулларына Пыгамберлери иберди. Бу бейик адамларың үсти билен, гулларына, рөвшен гелжеге ве пеләкете себәп болан затлары хабар берди. Пыгамберлериң иң улусы, иң үстүни ве ахыркысы (Мухаммед) алейхисселамадыр. Бүтин адам-зада, әхли миллете Пыгамбердир. Дүниәнің әхли еринде, хемме киши ол бейик Пыгамбере ынанмалы-дыр ве Оңа табын болмалыдыр.

ЭПИЛОГ

Гысгача **Дин** диймек, Аллахү Тагаланың разы болан затларыны, ерине етирилмеги хөкман болан ыбадатлары, дүниәде ве ахырьетде сеадете (әбеди баг-тыярлык, рахатлык) говушмагы өвретмек үчин, Аллахү Тагала тарапындан Пыгамберлере билдирилен хөкүмлер диймекдир. Ынсанларың ногсан акыллары билен айдан чакламалары ве ой-хыяллары дин дәлдир. Акыл, диниң эмир ве гадаганларына дүшүнмәге ве булары амала ашырмага көмек әдер. Эмир ве гадаган-ларың сырларына, хакыкатларына, себәплерине гөз етирип билмез. Булар хакда пикир йөредип билмез. Бу хикметлери, Аллахү Тагаланың, Пыгамберлере билдирмеги билен ве Өвлүйәнің калпларына ылхам бермеги ве пейда болмагы билен өвренип болар. Бу хем, диңе Аллахү Тагала тарапындан ыхсан эдилсе, несип болар.

Шинди, дүниә ве ахырьет сеадетине говушмак ве Аллахү Тагаланың разылыгыны газанмак үчин, му-сулман болмак гереkdir. Мусулман болмадыга **капыр** дийилйәр. **Мусулман болмак** үчин, **иман этмек** (ынан-мак) ве ыбадат этмек гереkdir. Ыбадат, бүтин сөзле-риңи ве ишлериңи, Мухаммед алейхисселамаың шери-гатына лайыклыкда алып бармакдыр. Ыбадатлары, хич хили бәхбит араман, дине Аллахү Тагаланың буйругы боландыгы үчин, ерине етирмелидир. Шеригат, Куръан-ы Керимде ве хадыс-ы шерифлерде билдири-лен хөкүмлердир (эмирлер ве гадаган эдилен затлар) ве булары фыхх, ягны ылмы-хал китапларындан өв-ренип болар. Шеригаты, ягны хер мусулманың

ерине етирмеги я-да чекинмеги эмердилен хөкүмлери бил-мек, эркеклере-де, зенанлара-да **Парзы айындыр**. Бу-лар, ынсанлары, рухы ве бедени кеселлерден горап саклаян довалардыр. Медицина, сунгат, сөвда ве хукук ылымларыны өврөнмек үчин, лицейлерде ве университетлерде, энче йыллар окалышы ялы, **Блм-ы хал** китапларыны ве арап дилини өврөнмек үчин-де, йыл-лар бойы ишлемек герекдир. Булары өврөнмейәнлер, иңлис жансызларының, булара алданан сатлык дин адамы шеклиндәки мұнафыкларын, залым хем хайын дөвлет адамларының галат сөзлерине, шылтакларына ынанып, дүнийәде ве ахыръетде пеләкетлере, азаплара сезевар боларлар.

Келиме-и шехадет айтмаклыга ве ынанмаклыга **Иман** дийилйәр. Дили билен гайталап манысына-да дүшүнип, ыннанан кимселере **Мұьмин** дийилйәр. **Келиме-и шехадет** (**Эшхедү эн лә иләхе иллаллах ве эшхедү энне Мухаммеден абдүхү ве ресулүх**)дир. Манысы (**Аллахдан башга ылах(чокунылжак) ёкдур ве Мухаммед алейхисселама, Онуң гулы ве бүтин ынсанлара гөндерен Ресулыдыр**), Ондан соңра, хич Пыгамбер гелмез диймекдир. «**Меракыл - Фелах**» ки-табының тахтави беллигинде, каза намазлары соңунда шейле дийилйәр: « Аллахү Тагаланың, диңе бардыгына ынанмак етерлик дөлдир. Шәриги бар диен капырлар хем, бардыгына ынанярлар. Мұьмин болмак үчин хем бардыгына, хем-де (бир, дири, кадыр, алим, эрадалы ялы) сыпатларына, әхли зады гөрийәндигине ве эшидийәндигине, Ондан башга яраданың ёкдугына ынанмак хөкмандыр). Мухаммед алейхисселамаың **Ресул-Пыгамбердигине** ынанмак диймек, хер сөзүниң Аллахү Тагала тарапын Оңа билдириләндигине ынанмак диймекдир. Аллахү Тагала **Бсламыет-и**, ягны иман ве шеригат ылымларыны Куръан-ы Керимнү үсти билен Оңа билдирди. Ерине етирилмели эмирлере **Парз** дийилйәр. Гадаган эдилен затлара **Харам** дийилйәр. Икисине билеликте **Шеригат** дийилйәр. Бир кишиниң, мусулман болан бадына, хаял этмән, адамларың арасына яйран ыслам ылымларыны өврөнмеги оңа парз болар. Булары өврөнмеклиге әхмиет бермән, хөкман дөлдир-ле дийәйсе иманы гидер. **Капыр** болар. Капыр халына өлен кишиниң ахыръетде хич гүнәсиниң гечилмежекдиги ве Довзахда әбеди, соңсуз янжакдыгы аят-ы керимелерде ве хадыс-ы шерифлерде ачык бил-дирилйәр. «Бушлук хатлары» китабының 266-нжы ха-тында бу хусус гинден беян эдилйәр. Имандан айры-лана **Мүртед** дийилйәр. Куръан-ы Кериме ве хадыс-ы шерифлере догры шекилде ыннаналара **Әхл-и сүннет** дийилйәр. Аллахү Тагала өрән мерхеметли боландыгы үчин, әхли зады ачык билдирмеди. Кәбирлерини сыр-лы шекилде билдирди. Куръан-ы Кериме ве хадыс-ы шерифлере ынаныбам, кәбир ерлерине, **Әхл-и сүннет** алымларының хабар беришлери ялы маны бермейән-лере, **Мезхебсиз** дийилйәр. Мезхебсизлерден-де, сырлы (өртүли, гөчме маныда) билдирилен иман ылымларын-дан ялңыш маны чыкаранлара **Бидат әхли** я-да **Сапык** мусулман дийилйәр. Ачык ве анык билдиренлере ял-ңыш маны берен кимсә **Мүлхид** дийилйәр. Мүлхид, өзүне мусулмандыр өйтсе-де капырдыр. Бидат болан киши, капыр дөлдир. Эмма, хөкман Жехеннемде кән азап чекжекдир. **Әхл-и сүннет** алымларының ёлуның хакдыгыны, ве үстүнликлерини билдирйән китапларың ичинде, Суданлы, пәхимли Мухаммед Сүлейман эфен-диниң «**Махзен-үл-фыкх-ил-күбра**» атлы китабы өрән гымматлыдыр. Мусулман дөл халына, мусулман дек гөрүнип, анык айдылан ылымлардан, өз аклына, теби-гы билимлерине гөрә бозук манылар чыкарып, мусул-манлары алдадан капырлара **Зындык** дийилйәр.

Әхл-и сүннет алымларының, анык билдирилме-дик кысымларың кәбир ерлерине дүшүнишлери бири-бириниңкиден пархлы болды. Шейдибем, амелде, ягны шеригата уймак бабатда, дөрт мезхеб эмеле гелди. Булара **Ханефи**, **Малики**, **Шафи-и** ве **Ханбели** мез-хеблери дийилйәр. Бу дөрт мезхебиң иманлары шол бир затдыр. Ыбадатлары бираз пархлыдыр. Бир-бирлери билен дин гардашы хөкмүнде гатнашярлар. Хер мусулман ислән мезхебини сайлап, оңа уяр. **Әхли** ишини сайлан мезхебине гөрә эдер. Мусулманларың дөрт мезхебе бөлүнмеги, Аллахү Тагаланың рехнедидир. Мусулманлара эден улы мерхеметидир. Мусулман киши, өз мезхебине гөрә ыбадат эдйәркә кынчылык йүзе чыкайса, башга мезхебе өйкүнип, бу ишини аңсатжак ерине етирер. **Өзге** мезхебе өйкүнип, уюп билмек үчин герекли шертлер барада «**Сеадет-и Эбедий-йе**» китабында гиңишлейин маглумат берилйәр.

Иң мөхүм ыбадат намаздыр. Намаз окан ада-мың мусулмандыгы мәлим болар. Намаз

окамаян ки-шилериң мусулман болуп болмадыгы шүбхелидир. Бир кимсе, намаза әхмиет берибем, хич хили себәп ёкка, ялталыкдан терк этсе, Малики, Шафи-и ве Хан-бели мезхеблеринде, судуң карары билен өлдүрилер. Ханефиде, намаза башлаянча туссаг эдилер ве дерхал каза этмеги (өвезини долмагы) әмредилер. «**Дүрр-үл-мүнтека**», «**Ибни Абидин**» ве Хакыкат китабевиниң чап әден «**Китаб-үс-салатында**» шейле дийилйәр: «бәш вагт намазы хич хили себәпсиз я-да вагтлы-вагтында окамазлык, бир-биринден пархлы, ики саны улы гүнәдир. Терк эдилендиги үчин каза этмек, вагтында окамандыгы үчин-де хажа гитмек я-да тоба этмек гереkdir.» Каза этмейәниң тобасы кабул болмаз. Хер гүн бәш парз намазындан өң я-да соңундан окалян «**реватип сүннетлериң**» еринде каза намазларыны окап, улы гүнәлерден гутулмак лазымдыр. Парз боржы бар вагты, хич сүннетиң я-да нафиле намазларының (согап үчин окалян намаз) догры болса-да, кабул эдилмейәндигини, ягны Аллаһү Тагаланың вада бе-рен согапларына говшуп билмежекдиги, догры ёлдакы китапларда язылгыдыр. Булар «**Сеадет-и Әбедийе**» китабымызда билдириленир. Намазы, бир себәп билен сыпдырмак гүнә дәл хем болса, окап билмедик парз-ларыны хаял-ягаллыга ёл бермән, каза этмеклик, дөрт мезхебде-де хөкмандыр. Әмма, Ханефиде, гүзераны үчин газанар ялы вагт реватип сүннетлери ве хадыс-ы шерифлерде билдирилен нафиле намазларыны окамак үчин дервайыс болан вагта ченли гижикдирмек жайыз болар. Ягны, казалар бу себәплер билен гижикдирил-йән болса, говудыр. Бир себәп билен окап билмедик парз боржы боланың, реватип сүннетлери ве нафиле намаз окамагы бейлеки үч мезхебе гөрә-де, жайыз дәлдир, харамдыр. Бир себәп билен терк эдилен намазлар билен, хич хили себәпсиз терк эдилен намаз-лар бир-биринден тапавутланяр. Икисиниң дең дәлдиги «**Дүрр-үл-мухтарда**», «**Ибни Абидинде**», «**Дүрр-үл-мүнтекада**», «**Меракыл-Фелахың**» Тахтави дүшүндири-шинде ве «**Жевхерде**» ачык айдыландыр.

«**Түркие**» газетиниң Стамбулда гойберлен, 1996-нжы йы-лың 13-нжи сентябрындакы санында шейле сепирлер бар:

Гүнбатардакы ыслам душманлары ери геленде гара гүйч билен, ери геленде-де дүрли оюнлар билен эле гечирен ыслам дөвлетлерини, ыслам халкларыны асырлар бойы эзип гелдилер. Бу юртларың ерасты, ерусти нәхили байлыклары бар болса, ба-рыны сырып-сүпүрдилер. Мундан башга рухы тайдан, хем дин-лерини, хем диллерини хем-де урп-адатларыны унутдырдылар. Ысламыетиң душманы болан бу эзижи дөвлетлериң башыны Британия чекйәрди.

Хиндистан, Англияның иң важып колониясы болуп дур-ярды. Индлслере дүнйә хәкимиятини пешгеш әден зат, онуң тү-кенмез тебиги байлыкларыдыр. Диңе Биринжи Жахан Уршунда, Британия бу дөвлетден, бир ярым миллион эсгер ве бир мил-лиард рупия нагт пул алды.

Буларың көпүсини Османлы Дөвлетини парчаламак үчин уланды. Парахатчылык вагты болса, Англияны акыл алмаз дере-жеде өздүрен, Индлис ыкдысадыетини ве малясыны гүйчленди-рен дөвлет - Хиндистандыр.

Хиндистаның бейлеки колониал дөвлетлере серединде, хас мөхүм роль ойнамагының ики себәби бар: Биринжиден, дүн-йәни эземклери үчин улы пәселчилик дөрөйдәр дийип хасап-лаян Ыслам дини Хиндистанда гинден яйрапды ве Мусулманлар бу ерде агырлыгыны гоюпды. Икинжиси болса, Хиндистаның те-биги байлыкларыдыр. Хиндистаны элинде сакламак үчин, Хин-дистана гидйән ёлуң угрундакы әхли ыслам дөвлетлерине агыз салды, питне ве писат тохумларыны экип, доганы-догана күш-гүрди ве бу дөвлетлериң хәкимиятини эле алып, бүтин тебиги байлыкларыны ве милли хазынасындан гопарып, үзнүксиз өз юрдуна дашадылар.

Османлы Императорлыгындакы херекетлере эсердеңлик билен гөзегчилик этмек, дүрли сыясы оюнлар билен Османлылар билен Руслары урша сокуп, Хиндистана көмек эдип билмез ялы ягдая гетирип парчаламак, ёк эдип басып алмак Индлис сыясатының эсасы болуп дурярды.

Индлслер, Османлы-Рус уршы гидип дурка, Хиндистаны Англия короллыгына бакна дөвлет дийип, ыглан этдилер. Мешхур масонлардан бири Митхад Пашаның Османлы Дөвлетини урша итмеги, ысламыете етирен зеперлериниң иң улусыдыр. **Солтан Абдулазиз** ханың шехит эдилмеги-де, Индлслериң ойнуды.

Индлслер, өз етишдирен адамларыны Османлы Дөвлет-леринде мөхүм везипелере ише ерлешдирипдилер. Бу дөвлет адамлары ады Османлы, пикир ве зикирлери болса Индлсди. Бу-ларың ичинде иң мешхурларындан бири болан Мустафа Решид паща соңкы гезек, алты гүнлүк баш векиллик везипесинде махалы, 28.10.1857-де Индлслериң Хиндистандакы әден улы Дели гыргынчылыгына гутлаг хатыны иберди. Ондан өң, галан мусулманларың херекетлерини басып ятырмак үчин, Англиядан гелиән гошмача гүйжүң Мүсүриң үсти билен гечирилмеги меселесинде, Османлылардан ругсат сорадылар. Масонларың үсти билен бу ругсат алынды.

Индлслер, халкы динден дашлашдырмак үчин, Хиндис-тандакы диниң диреги ве мысалы болуп дурян медресе ве чага мекдеплерини япдылар. Халка лидер болуп билжек әхли алым-лары ве дин адамларыны шехит этдилер.

Индлслер, хөкмүрованлык әдйән әхли ыслам дөвлетле-ринде эдишлери ялы, Ыслам алымларыны, Ыслам китапларыны, Ыслам мекдеплерини ёк этдилер. Түйс динден хабарсыз, бисоват яш несли етишдирдилер.

Эдйән ерлерини доландыранларың атлары Ахмет, Мех-мет, Мустафа, Алы ялы мусулман атларыды. Әмма, Ысламыет билен багланышыгы диңе атларыды. Буларың, гөз үчин парла-менти (межлиси) болупды, әмма хич хачан гарашсыз болманды-лар, мыдама Индлслериң буйругы билен херекет эдипдилер.»

Ве габрымда жогабым:

Реббим Аллаxу Тагала, Пыгамберим хезрет-и Мухаммед «алейхисселату весселам. Диним, дини-ыслам, китабым Куръан-ы азыммүшиан, кыблам кэбе-и шериф, итикатда мезхебим Әхл-и сүннет вел-жемагат, эмелде мезхебим ымам-ы а`зам Эбу Ханифедир.

Бу гүн ер йүзүнде ынсанлар үч кысымдыр:

1 - Капырлар. Булар, мусулман дәлдиклерини айдярлар. Еврейлер ве христианлар шейледир.

2 - Әхл-и сүннет болан мусулманлардыр. Булар хер үлкеде бардыр ве көпелйәрлер.

3 - Мүнафыклар. Мусулмандыкларыны айдярлар. Иманлары ве кэбир ыбадатлары Әхл-и сүннете меңземейәр. Хакыкы мусулман дәлдирлер.

Пыгамберимиз «саллаллаху алейхи ве селлем» шейле буюряр (Аллаху Тагаланың иң говы гөрийән адамы, динини өврениән ве башгалара-да өвредйән кишидир. Диниңизи ыслам алымларының агызларындан өврениң!)

Хакыкы алымлары тапып билмедик, Әхл-и сүннет алымларының китапларындан өвренимәге ве бу китаплары яйратмага чалышмалыдыр. Ылмың, амалың ве ыхласың әси болан мусулмана (**Ыслам алымы**) дийилийәр. Бу үчүсинден бири ногсан болубам, өзүни алым дийип танадана (эрбет дин адамы, ёбаз) дийилийәр. Ыслам алымы, диниң горагчысыдыр. Ёбаз, шейтаның көмекчисидир⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Ыхлас билен амал этмек үчин өвренилмейән болса, о ылмың пейдасы ёкдур. (**Хадыка**)» биринжи том, 366-367-нжи сахыпалар ве (**Мектубат**) биринжи томуң 36-нжы, 40-нжы ве 59-нжы хатларына середин!

